

Załącznik do
Uchwały Nr XXI/126/04
Rady Miejskiej
w Szczepieszynie
z dnia 28 maja 2004 r.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Szczepieszyn

2004

GENEZA PROGRAMU ROZWOJU

Plan rozwoju lokalnego jest to dokument stanowiący nie tylko diagnozę stanu obecnego gminy, ale prezentuje długofalowy plan działań realizowany przede wszystkim na poziomie władz lokalnych.

Plan rozwoju lokalnego to ustalenie konkretnych celów możliwych do osiągnięcia oraz metod, jakie zastosuje się realizując ustalone cele.

Plan Rozwoju Lokalnego jest deklaracją przyszłego stanu gminy, do którego chce ona dążyć, i który umożliwi realizację celów.

Można go podzielić na zadania biorąc pod uwagę aspekt czasu, czynnik finansowy jak również rozwój w poszczególnych sferach:

- przestrzennej
- społecznej
- gospodarczej
- środowiska naturalnego
- prawno-organizacyjnej.

W Planie Rozwoju Lokalnego gminy Szczepieszyn określono takie zadania które są niezbędne i wystarczające do osiągnięcia wyznaczonych celów. Są one spójne i wolne od wewnętrznych sprzeczności

Bieżąca działalność Jednostek Samorządu Terytorialnego, strategia rozwoju lokalnego, a także opracowywany plan zagospodarowania przestrzennego mają stwarzać fizyczne możliwości realizacji wyznaczonych kierunków.

Prace nad opracowaniem dokumentu podzielono na dwa etapy:

- a/ W pierwszym etapie opracowano część diagnostyczną analizy, stanowiącą punkt wyjścia do dalszych wskazań realizacyjnych.
- b/ Drugi etap to właściwy plan rozwoju lokalnego kierujący działania gminy w horyzoncie długookresowym.

Wszelkie wskazania realizacyjne oraz elementy właściwego określenia kierunków rozwoju ustalono w oparciu o wypowiedzi mieszkańców, opinię fachowych konsultantów także oczekiwania przedsiębiorców.

Zarządzeniem Burmistrza powołano zespół horyzontalny do opracowania planu rozwoju lokalnego, którego zakres zadaniowy objął sprawy: gospodarcze, społeczne, kulturowe, ekologiczne i turystyczne.

Spis treści	str.
I. CHARAKTERYSTYKA GMINY SZCZEBRZESZYN.....	3
1. Informacje ogólne o gminie.....	3
1.1. Rys historyczny.....	3
2. Charakterystyka warunków przyrodniczych.....	4
2.1. Położenie gminy w województwie.....	4
2.2. Układ przestrzenny gminy.....	5
2.3. Warunki geograficzno-klimatyczne.....	5
2.4. Warunki przyrodnicze.....	8
3. Charakterystyka demograficzna.....	9
4. Charakterystyka bezrobocia.....	10
5. Charakterystyka rolnictwa.....	11
5.1. Struktura powierzchni gruntów wg rodzajów użytkowników.....	11
5.2. Charakterystyka gleb.....	11
5.3. Powierzchnia i struktura użytkowa gruntów.....	13
5.4. Charakterystyka użytków rolnych.....	13
5.5. Struktura agrarna gospodarstw rolnych.....	14
5.6. Struktura zasiewów i plonowanie.....	14
6. Charakterystyka infrastruktury technicznej.....	17
6.1. Komunikacja i transport.....	17
6.2. Gospodarka wodno-ściekowa.....	20
6.3. Zaopatrzenie w gaz.....	20
6.4. Zaopatrzenie w ciepło.....	21
6.5. Energetyka.....	21
6.6. Telekomunikacja.....	21
7. Charakterystyka infrastruktury społecznej.....	22
7.1. Szkolnictwo i oświata.....	22
7.2. Kultura.....	23
7.3. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna.....	32
7.4. Mieszkalnictwo.....	34
7.5. Bezpieczeństwo publiczne.....	34
8. Charakterystyka gminy pod względem gospodarczym.....	35
9. Finanse gminy.....	37
II PREFERENCJE SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ.....	39
III OGÓLNE ZAŁOŻENIA PLANU ROZWOJU LOKALNEGO.....	40

1. Informacje ogólne o gminie

Nazwa gminy Szczepieszyn wywodzi się od nazwy miejscowości na której prowadzi swoją działalność. Obszar gminy utworzonej w grudniu 1972 r., położony jest w południowo - wschodniej części województwa lubelskiego. Jego powierzchnia wynosi 123 km² i obejmuje: miasto Szczepieszyn, na które składa się 5 jednostek osadniczych (Szczepieszyn, Przedmieście Zamojskie, Klemensów, Szperówka, Błonie) oraz 13 przyległych do gminy sołectw (Brody Małe, Brody Duże, Bodaczów, Wielęcza Wieś, Wielęcza Poduchowna, Wielęcza Kolonia, Kol. Niedzieliska, Niedzieliska, Kąty I, Kąty II, Kawęczyn, Kawęczynek, Kol. Lipowiec). Jej obszar ma kształt lekko wydłużony w kierunku zach.-wsch., zamieszkuje go 12.662 mieszkańców. Prawie w centrum ukształtowania terytorialnego znajdują się tereny podmiejskie miasta Szczepieszyna. Przez południową stronę gminy przebiega szerokotorowa linia kolejowa „LHS” łącząca Śląsk z Ukrainą. Na terenie gminy znajduje się część obszaru otuliny RPN (około 1500 ha) oraz Szczepieszynski Park Krajobrazowy (4.310 ha).

1.1. Rys historyczny

Szczepieszyn umiejscowił się na lewym brzegu rzeki Wieprz, płynącej tutaj szeroką doliną, stanowiącą część Padolu Zamojskiego. Dolina ta jest jednocześnie częściową granicą pomiędzy Roztoczem Środkowym i Roztoczem Zachodnim.

Historia powstania Szczepieszyna sięga jeszcze okresu „Grodów Czerwieńskich” (XI w). Był wówczas ważnym grodem na terenie Księstwa Halicko - Włodzimierskiego, strzegącym traktu handlowego z Krakowa do Kijowa. Pierwsza zachowana wzmianka o Szczepieszynie pochodzi z 1352 r. z dokumentu Kazimierza Wielkiego (wydanego w obozie), w którym mówi się o Szczepieszynie jako „mieście”.

W roku 1366 przy podziale Wołynia jest wspomniane, że wraz z innymi miastami również Szczepieszyn został włączony do Polski. Z kolei Król Ludwik Węgierski w swoim liście z 20 października 1372 r. oznajmia, że Szczepieszyn oddaje pod zarząd Władysława ks. Opolskiego. Pięć lat później, czyli w roku 1377, po wyprawie na Ruś miasto otrzymuje Dymitr z Goraja. Dymitr funduje kościół i zakłada parafię w Szczepieszynie, która obejmuje cały ówczesny powiat szczepieszynski. W 1471 r. Szczepieszyn przechodzi we władanie rodziny Tarnowskich. W mieście następuje wówczas szybki rozwój rzemiosła i handlu. Następnie w 1510 r. Szczepieszyn przejmują Kmitowie herbu Szreniawa, a od 1554 r. staje się własnością Górków - dziedziców Kórnika. Andrzej Górka będąc kalwinem, zakłada w Szczepieszynie zbór, zamieniając na ten cel kościół parafialny, a także otwiera szkołę luterską. Po śmierci Stanisława Górki 19 VI 1593 r. miasto przypadło braciom Czarnkowskim. Jednak bracia zrzekają się dóbr szczepieszynskich tzn. Szczepieszyna oraz 36 wsi, na rzecz Jana Zamoyskiego, który wykupuje całą włość Szczepieszynską i włącza ją do Ordynacji Zamoyskiej. Zamoyski mając na celu rozwój miasta, nadaje nowe prawa cechowe dla rzemieślników oraz wprowadza zwolnienia od opłat. Powstają nowe obiekty takie jak: ufundowany przez Zamoyskich kościół i klasztor franciszkański, kościół parafialny fundacji Mikołaja Kiślickiego, synagoga żydowska. Jan Sobieski w roku 1672 zawiązał w Szczepieszynie Szkołę Wojewódzką.

Rozkwit miasta nie przebiegał jednak spokojnie, dwa razy zatrzymywały go pożary i najazdy: Kozaków (1648 r.) i Szwedów (1656 r.) oraz Turków i Tatarów (1672 r.). Niemniej jednak Szczepieszyn szybko się odbudowuje i zmienia swój charakter stając się miastem przemysłowym. W II połowie XVIII w. powstaje m.in. manufaktura sukiennicza. Jan Jakub Zamoyski sprowadza sukienników z Zaleszczyk z Królewskiej Fabryki Włókienniczej.

Podczas I rozbioru Polski, Szczepieszyn zostaje włączony do Austrii, a przy organizowaniu administracji i podziału administracyjnego, Austriacy włączają miasto do cyrkułu zamojskiego. W 1809 r. przeniesiona została do Szczepieszyna szkoła zamojska - kontynuująca tradycję Akademii. Początkowo mieściła się w ratuszu, a później w specjalnie

popbudowanym w stylu klasycystycznym kompleksie budynków. Szkoła istniała do 1852 r. zmieniając kilkakrotnie swój charakter. W 1820 r. Szczebrzeszyn był dobrze prosperującym miastem, liczył 2828 mieszkańców. Rozwijały się głównie faktury włókiennicze, produkowano sukno - przeważnie na potrzeby wojska i chłopów.

Jeśli chodzi o XIX w. to również nie oszczędził on Szczebrzeszyna, dwukrotnie po kolei zniszczyły miasto pożary (w 1865 r. i 1866 r.). Mimo to, Szczebrzeszyn rozwijał się prężnie, czego dowodem był znaczny wzrost liczby mieszkańców oraz wybudowanie m.in. młynu wodnego, foluszu i fabryki sukna.

W okresie okupacji hitlerowskiej, Niemcy popełnili w Szczebrzeszynie liczne zbrodnie, wymordowali 4.000 Żydów, częściowo wysiedlili miasto i okoliczne wioski, następnie utworzyli „Deutsche - Gemeinde Szczebrzeszyn” - Niemiecką Gminę Szczebrzeszyn. Wyzwolenie miasta nastąpiło 25 lipca 1944 r. przez oddziały 9 pułku AK dowodzone przez „Podkowę” i „Wacława” przy współdziałaniu zbiorczej kompanii 27 dywizji wołyńskiej AK dowodzonej przez „Białego”, „Lecha” i legendarnego Persza ps. „Głaz”.

Dziś Szczebrzeszyn liczy ok. 5 500 mieszkańców i jest ośrodkiem administracji lokalnej i turystycznej na RPN wraz z otuliną oraz Szczebrzeszyński Park Krajobrazowy. Jest także ośrodkiem handlowo - usługowym dla okolicznej ludności, a także ważnym punktem pełniącym rolę dydaktyczno - wychowawczą. Istnieje tutaj znane Liceum Ogólnokształcące, Zasadnicza Szkoła Zawodowa, Szkoły Podstawowe, Gimnazja oraz Szkoła Muzyczna.

2. Charakterystyka warunków przyrodniczych

2.1. Położenie gminy w województwie

Gmina Szczebrzeszyn położona jest w południowej części woj. lubelskiego i zachodniej powiatu zamojskiego. Obszar Gminy otacza miasto Szczebrzeszyn - siedzibę Urzędu Miejskiego, oddaloną od Zamościa o 22 km w kierunku zachodnim. Ponadto Szczebrzeszyn jest ośrodkiem turystycznym na terenie otuliny RPN oraz Szczebrzeszyńskiego Parku Krajobrazowego.

Gmina graniczy:

- od północy z gminami: Nielisz i Sułów;
- od zachodu z gminą Radecznica;
- od południa z miasto-gminą Zwierzyniec;
- od wschodu z miasto-gminą Zamość.

Położona jest na przecięciu ważnych szlaków komunikacyjnych o znaczeniu krajowym i międzynarodowym:

1. drogowy:

- Rzeszów (Tarnobrzeg) - Biłgoraj - Szczebrzeszyn - Zamość - Hrubieszów - granica państwa (Zosin); lub Szczebrzeszyn – Zamość – Tomaszów Lubelski – granica państwa (Hrebennie);
- Warszawa - Lublin - Zamość - Szczebrzeszyn - Zwierzyniec - Biłgoraj lub Warszawa - Lublin - Wysokie - Turobin - Szczebrzeszyn - Zwierzyniec - Biłgoraj.

2. kolejowy:

- Kraków (Katowice, Wrocław) - Przeworsk - Zwierzyniec - Szczebrzeszyn - Zawada - Zamość - Hrubieszów - granica państwa (LHS - linia „hutniczo - siarkowa” i normalnotorowa);
- Warszawa - Lublin - Zawada - Szczebrzeszyn - Zwierzyniec - granica państwa (Rawa Rуска).

2.2. Układ przestrzenny gminy

Układ przestrzenny gminy jest dość charakterystyczny. Kształtował się w oparciu o wartości naturalne środowiska przyrodniczego, a także jego dostępność komunikacyjną. Osadnictwo rozwijało się po obu stronach doliny rzeki Wieprz i jej dopływu Świnki oraz wzdłuż szlaku komunikacyjnego Zwierzyniec - Zamość. Powstał układ dwu równoległych pasów wsi ulicówek jednostronnie lub dwustronnie zabudowanych.

Na pasie zewnętrznym o zasadniczym znaczeniu komunikacyjnym utworzyły się: miasto Szczepieszyn, jako węzeł komunikacyjny i centrum usługowe z historycznym, małomiasteczkowym układem zabudowy oraz zespół przemysłowy „Klemensów - Bodaczów”. Drugie pasmo podkreśla linia kolei normalnotorowej i szerokotorowej, obejmująca swym zasięgiem takie miejscowości jak: Brody Małe i Brody Duże, Kol. Niedzieliska, Niedzieliska oraz Kąty I i Kąty II. Taki układ osadnictwa i komunikacji powoduje, że praktycznie każda miejscowość posiada dogodne połączenia autobusowe z Zamościem, Biłgorajem i Lublinem, a przez układ kolejowy (3 przystanki) z regionem i krajem.

Miejscowości	Czas dojazdu	
	PKS, Autonaprawa	Samochód osobowy
Szczepieszyn - Zamość	30 min.	20
Szczepieszyn - Biłgoraj	50 min.	40
Szczepieszyn - Lublin	120 min.	80

Na terenie gminy przeważa własność indywidualna o zabudowie zagrodowej i jednorodzinnej. Zabudowa wielorodzinna występuje w Bodaczowie w postaci bloków (rozwinęła się głównie w oparciu o zakład tłuszczowy), a także w Klemensowie, gdzie znajduje się osiedle przemysłowe (dzielnica ta powstała m.in. w oparciu o Cukrownię „Klemensów”) oraz w formie małych domów w Brodach Małych. Natomiast zabudowa kolonijna gminy związana jest z komasacją gruntów przeprowadzoną przed II wojną światową i dotyczy głównie Kol. Wielacza i Kol. Niedzieliska.

Rozpiętość wielkości poszczególnych sołectw jest bardzo duża, od ok. 2200 mieszkańców w Bodaczowie do 30 w Kol. Lipowiec. Poza Bodaczowem ok. 1000 mieszkańców mają Niedzieliska. Ogólnie średnia wielkość wsi w gminie Szczepieszyn kształtuje się w granicach 500-700 osób.

Głównym ośrodkiem usługowym dla ludności i rolnictwa jest miasto Szczepieszyn, gdzie mieści się siedziba administracji gminy. Ośrodkami wspomagającymi o rozwiniętych usługach są: w części zachodniej gminy - Brody Małe, a w części wschodniej Klemensów i Bodaczów.

2.3. Warunki geograficzno - klimatyczne

Powierzchnia gminy wynosi 12 316 ha, w tym powierzchnia leśna 2 624 ha tj. 21,3 % ogólnej powierzchni gminy. Rozciągłość południkowa około 12 km, zaś równoleżnikowa około 16 km. Obszar gminy jest dość zróżnicowany hipsometrycznie - od 202 m npm w dolinie Wieprza na północy gminy w Bodaczowie (Padół Zamojski) do 334 m npm na Roztoczu Zachodnim w Zachodniej części gminy w Kol. Kawęczyn, czyli max. deniwelacja wynosi 132 m.

Rzeka Wieprz przepływająca przez tereny pomiędzy Szczepieszynem, a Zwierzyncem w kierunku południowym, tworzy bruzdę przecinającą Roztocze. Tereny po obu stronach Wieprza należą do odrębnych krain fizjograficznych: na zachód od rzeki rozciąga się Roztocze Zachodnie, a na wschód Roztocze Środkowe. W Szczepieszynie rzeka kończy swój bieg przełomowy przez Roztocze i wpływa na teren Padółu Zamojskiego.

- **Roztocze Zachodnie** - to część monoklinalnego garbu zbudowanego na przeważającym obszarze z epok górno - kredowych, przykrytych grubą warstwą lessu. Jest jednostką

stanowiącą rozległą, podłużną wyniosłość, ograniczoną dwiema głębokimi dolinami Wieprza i Gorajca, wyraźnie górującą nad przyległą krainą - Padołem Zamojskim. Rzeźba Roztocza Zachodniego charakteryzuje się bardzo dużym urozmaiceniem wynikającym z podatności skał lessowych na procesy denudacyjne i erozyjno - denudacyjne. Jest to typowy krajobraz lessowy, gdyż less tworzy na tym terenie zwartą pokrywę. Obszar ten jest silnie rozcięty przez przełomowe doliny rzeczne oraz przez bardzo liczne dolinki denudacyjne i wąwozy, gdzie wysokości względne sięgają nawet 60 m.

- **Roztocze Środkowe** - obejmuje niewielki, południowy fragment obszaru gminy. Monoklinarny garb Roztocza Środkowego zbudowany z epok geiz i margli górnokredowych. W tej części Roztocza brak jest pokrywy lessowej. Jest to Roztocze wapienno - piaszczyste i brak jest wyraźnej granicy pomiędzy Roztoczem Środkowym, a Padołem Zamojskim. Rzeźba tego obszaru gminy jest mniej urozmaicona, rozciągnięta niewielkimi dolinkami denudacyjnymi i wąwozami. Główne formy to pagóry i grzbiety, na których odsłania się kreda. Poziom zrównań wierzchwinowych wznosi się na wysokości 270 - 280 m n.p.m.
- **Padół Zamojski** - to rozległe, równoleżnikowe obniżenie terenu typu kotliny, zbudowane w większości z mało odpornych margli i epok marglistych w północno - zachodniej części gminy przykryte lessem. Niższy poziom Padołu położony jest na wysokości 210 - 240 m n.p.m., zaś wyższy 230 - 260 m n.p.m.

Na obszarze gminy można wyróżnić następujące typy rzeźby terenu:

1. przedplejstoceniński - wytworzony w trzeciorzędzie, a przemodelowany w okresie zlodowacenia środkowo - polskiego i bałtyckiego. Należy tu zaliczyć:

⇒ wyżynę o charakterze garbów, położoną na wysokości 270-280 m n.p.m., bez pokrywy lessowej. Przeważające formy rzeźby to pagóry i grzbiety o nachyleniu w granicach 5 - 10 %, lokalnie powyżej 10 %. Ten typ rzeźby występuje na Roztoczu Środkowym, na południu gminy.

⇒ wyżyny denudacyjne o charakterze niższych garbów, zbudowane ze skał kredowych, położone na wysokości 210 - 260 m n.p.m, posiadają zbocza o niewielkim nachyleniu, rzadko przekraczającym 5 %. Po lewej stronie Wieprza w płn.- zach. części gminy pokryte są warstwą lessu i rozcięte dolinkami denudacyjnymi. Ten typ rzeźby występuje w Padole Zamojskim i obejmuje większą część gminy / środk. - wsch. i płn. / i jest dominujący;

⇒ ostańce kredowe w pld.- wsch. części gminy w okolicy Niedzielisk i Kol. Niedzieliska, o wysokościach 260 - 272 m n.p.m.

2. plejstoceniński - reprezentowany głównie przez formy związane z erozyjno - akumulującą działalnością wód rzecznych i procesów denudacyjnych. Można wyróżnić tutaj:

⇒ wyżynę lessową o charakterze garbów, położoną na wysokości 300 - 330 m n.p.m. Powierzchnia jej jest bardzo silnie urozmaicona licznymi młodszymi formami - wąwozy, jary, dolinki denudacyjne. Przeważają tutaj stoki i zbocza o bardzo zróżnicowanym nachyleniu, z dużym udziałem spadków 10 -15 % i powyżej 15 % (lokalnie 20, 25 i nawet powyżej 30 %). Są to obszary szczególnie narażone na uaktywnienie się procesów erozyjnych i osuwiskowych. Ten typ rzeźby występuje w zachodniej części gminy, na Roztoczu Zachodnim ;

⇒ trasę nadzalewową Wieprza, najczęściej o płaskiej powierzchni ;

⇒ dolinki denudacyjne o zróżnicowanych wielkościach i głębokościach, przeważnie suche. Największe i najgłębsze dolinki występują w rejonie Szczebrzeszyna, Szperówki i Kawęczyna.

3. holoceniński - reprezentowany przez:

⇒ dolinę rzeki Wieprz - dość szeroka / ok. 1000 - 1500 m / i płaskodenna, przełomowa na odcinku od Zwierzyńca do Szczebrzeszyna ;

- ⇒ dolinki boczne - są to obszary płaskie, podmokłe wykorzystywane przez ciek wodne. Występują w rejonie Bodaczowa i Niedzielisk oraz w płn. części obszaru gminy ;
- ⇒ liczne wąwozy i wciosa stanowiące drobniejsze formy, przeważnie suche o bardzo wyraźnych elementach swej budowy i rozcinające formy powstałe w plejstocenie - wyżyny lessowe. Formy te wytworzyły się na obszarze o znacznych deniwelacjach, głównie na Roztoczu Zachodnim.

4. antropogeniczny - znajduje się w miejscach występowania wyrobisk po eksploatacji piasku i innych surowców mineralnych oraz rowów melioracyjnych. Są to na ogół formy drobne i ich wpływ na krajobraz i środowisko przyrodnicze jest niewielki.

Poważnym problemem występującym na większą skalę w zachodniej części obszaru gminy pokrytego grubą warstwą lessu jest problem erozji, głównie linijnej oraz istnienie osuwisk (duża predyspozycja pewnych obszarów do powstawania dalszych osuwisk). Dotyczy to zwłaszcza rejonu Szczebrzeszyna, Szperówki, Kawęczyna. W prowadzonej na tym terenie gospodarce, na plan pierwszy powinny się wysunąć zabiegi mające na celu powstrzymanie procesów osuwiskowych i erozyjnych. Reasumując, należy stwierdzić, że na przeważającym obszarze gminy rzeźba terenu nie stwarza ograniczeń w lokalizacji zabudowy. Najbardziej korzystne warunki dla zabudowy występują na wyżynie Padołu Zamoj. i terasie nadzalewowej Wieprza, a także w obrębie wyżyny Roztocza Środk. o spokojniejszej rzeźbie terenu.

Warunki klimatyczne

Klimat, na terenie gminy Szczebrzeszyn, kształtuje się pod wpływem kilku rodzajów mas powietrznych. Przeważają masy polarno-morskie i polarno-kontynentalne, natomiast mniejsze znaczenie odgrywają masy arktyczne oraz tropikalno - morskie. Charakterystyczną cechą omawianego obszaru są mroźne zimy i gorące lata. Średnia roczna temperatura powietrza na poziomie rzeczywistym wynosi 7,2°C miesiącem najcieplejszym jest lipiec ze średnią temperaturą 18°C, a najzimniejszym styczeń -4,4°C. Dni z przymrozkami, jest około 220-130, a ostatnie przymrozki wiosenne występują do ok. 20 maja. Termiczny początek wiosny występuje ok. 1 IV, zaś koniec jesieni występuje ok. 1 XI, okres wegetacyjny trwa średnio 215 dni. Średni roczny opad wynosi 656mm. W przebiegu rocznym opadów, zdecydowanie dominują opady letnie nad zimowymi. Najwięcej opadów przypada na lipiec i sierpień (88-90mm), najmniej w grudniu, styczniu i marcu (32-35 mm). Cały opisywany obszar gminy leży na szlaku gradowym, co jest z kolei bardzo niekorzystnym zjawiskiem dla rolnictwa. Liczba dni z opadem śniegu ok. 40 w ciągu roku. Pierwsza pokrywa śnieżna występuje ok. 1 XII, a ostatnia ok. 31 III. Wilgotność względna powietrza wynosi 81% (średnia roczna).

Tab. 1 Parametry charakteryzujące klimat gminy Szczebrzeszyn

Miesiące	Opady [mm]	Temperatura [°C]	Wilgotność względna [%]
I	32	-4,4	86
II	38	-3,4	85
III	33	0,7	82
IV	40	7,3	76
V	65	13,5	75
VI	80	16,5	75
VII	88	18,0	76
VIII	90	17,2	78
IX	55	13,2	81
X	55	7,5	83
XI	45	2,4	88
XII	35	-1,4	89
Razem	656 mm	śr. 7,2^oC	śr. 81,2

2.4. Warunki przyrodnicze

Na terenie gminy Szczebrzeszyn znajduje się otulina RPN i Szczebrzeszyński Park Krajobrazowy, których zadaniem jest zachowanie i przekazanie następnym pokoleniom, takiej przyrody jaką zastał człowiek zanim zaczął ją eksploatować i niszczyć dla zaspokojenia swoich potrzeb. Ponadto mają wielkie znaczenie dla kultury człowieka, któremu umożliwiają bezpośrednie spotkanie z przyrodą i jej pięknem.

Roztoczański Park Narodowy został utworzony w maju 1974 r., natomiast otaczający go obszar tzw. „otulina” zatwierdzona została w październiku 1981 r. Część terenu otuliny około 3.650 ha położona jest w obrębie gminy Szczebrzeszyn. Zadaniem jej jest pełnienie roli ochronnej przed niekorzystnymi czynnikami zewnętrznymi i funkcji tzw. „przedsionka” Parku. Na obszarze otuliny powinny znaleźć się m.in. informacje o walorach przyrodniczych parku, o sposobie zwiedzania go (np. trasach szlaków turystycznych), a także w miarę potrzeby - winna znajdować się pełna obsługa turystyczna (nocleg, parkingi, wyżywienie itp.). W tym celu należy popierać rozwój sąsiadujących z Parkiem rejonów rekreacyjno - uzdrowiskowych (w tym Szczebrzeszyna), które powinny przyciągać turystów zwłaszcza tych, którzy będą poszukiwać wypoczynku pobytowego i atrakcji rozrywkowo - sportowych.

W celu zapewnienia obsługi informacyjnej, noclegowej i żywieniowej turystów, powinny być rozmieszczone wokół otuliny zajazdy z parkingami, schroniska oraz oznakowane odpowiednio drogi dojazdowe. Ośrodkami obsługi turystów powinny stać się więc większe osiedla i miasta, rozmieszczone w okolicach Parku.

Jednym z najważniejszych zadań stojących przed zagospodarowaniem otuliny jest zachowanie piękna krajobrazu m.in. Roztocza, który jest niezwykle malowniczy i urozmaicony. Malowniczość jego polega na bogatym urzeźbieniu terenu i kontraście obszarów uprawnych otwartych z dobrze wkomponowanymi w teren wsiami i otaczającymi je lasami. Tworzy się w ten sposób szereg odmiennych widoków zachęcających do wędrowania szlakami turystycznymi przecinającymi je. Specjalne znaczenie dla podziwiania krajobrazu mają miejsca i punkty widokowe położone na licznych wzniesieniach, pozwalające na objęcie wzrokiem szerokich przestrzeni Roztocza. Dlatego też teren otuliny powinien być zamknięty dla wszelkich form przemysłu, urbanizacji i rozbudowy zwartej budownictwa mieszkaniowego.

Lasy otuliny, mimo że znajdują się poza granicami Parku, są również wartościowe, a dla turystyki mają nawet większe znaczenie, gdyż pozwalają na znacznie większą swobodę zachowania się turystów. Nie obowiązują ich tutaj bowiem surowe zakazy, które muszą być rygorystycznie przestrzegane w samym Parku. Lasy te, zachowały półnaturalny charakter, występują tutaj - podobnie jak w Parku, urozmaicone zespoły leśne mogą więc być w pełni wykorzystane do celów turystycznych.

Na terenie gminy Szczebrzeszyn, oprócz RPN i jego otuliny znajduje się także „Szczebrzeszyński Park Krajobrazowy”. Został utworzony z Rozporządzenia Wojewody Zamojskiego z dn. 22 I 1991 r. w sprawie wprowadzenia ochrony walorów wypoczynkowych i krajobrazowych. Objął swym zasięgiem obszar 20 209 ha, a umiejscowiony został w obrębie następujących gmin: Frampol, Sułów, Szczebrzeszyn (około 4.310 ha, co stanowi ok. 35% obszaru gminy), Teresopol, Radecznicza i Zwierzyniec. W wyniku powstania Parku, na wymienionym terenie wprowadzono szereg ograniczeń i nakazów. W planie przestrzennego zagospodarowania „Szczebrzeszyńskiego Parku Krajobrazowego” przychylnie ustosunkowano się do wszelkich działań gospodarczych i organizacyjnych umożliwiających efektywny wzrost czystości środowiska oraz podniesienie walorów krajobrazowo - wypoczynkowych.

Szczebrzeszyński Park Krajobrazowy - leży prawie w całości we wschodniej części Roztocza Zachodniego, zwanego też lessowym, przez które przełamują się dwie dość szerokie bruzdy, przebiegające południkowo, zwane padołami. Jest to obszar (20.209 ha) o niezwykle

pięknej rzeźbie wąwozów lessowych, w których występują strome zbocza dochodzące często do kilkunastu metrów wysokości, a dna - od kilkudziesięciu centymetrów do 20 m szerokości. Strome ściany wąwozów porastają drzewa liściaste, nadające im szczególny urok, przez co stają się piękniejsze o każdej porze roku. Takie też wąwozy, które od północy i zachodu docierają do granic miasta. Jednym z tych wąwozów prowadzi droga ze Szczebrzeszyna na cmentarz katolicki. Z cmentarnego wzgórze widać rozległe tereny Roztocza i Parku. Centrum tej części Roztocza jest zupełnie bezwodne, wszystkie wąwozy są suche. Natomiast otaczające doliny są wilgotne. Na szczególną uwagę zasługuje „Bagno Tałandy”, które daje początek Gorajcowi. Bogata i zróżnicowana jest szata roślinna Parku. Najcenniejsze zbiorowiska roślinne to silnie rozczłonkowane kompleksy leśne, w których niegdyś rosły bogate drzewostany lipowo - grabowe, bukowe, jodłowe i sosnowe. Obecnie, znacznie przetrzebione, występują jeszcze, choć w mniejszych ilościach, w okolicach Topólczy, w lasach szperowieckich, w pobliżu Kawęczyna, a także porastają zbocza wzniesień i głębokich jarów. Najbardziej cennym obszarem pod względem botanicznym jest las „Cetnar” koło Kawęczynka. Jest to jeden z większych zwartych kompleksów leśnych na obrzeżach Parku. Rośnie tu buczyna karpacka, jodła i niewielka ilość grabu, osiki i klony. W tym kompleksie projektuje się utworzenie rezerwatu „Las Cetnar”. Na południowych niezalesionych stokach wzniesień i wąwozów, w okolicach Zakłodzia, rosną murawy kserotermiczne z zespołami szałwi i rutewki. Mniejsze płaty występują na południowy zachód od Szczebrzeszyna w tzw. „Piekielku”, które jest najbardziej charakterystyczną częścią Roztocza lessowego. Usytuowane na wzniesieniu, podzielone wąwozami opadającymi w kierunku Błonia. „Piekielko” ze względu na budowę geologiczną i rosnące tu rośliny i drzewa stanowi urokliwy zakątek przyrodniczy, chętnie odwiedzany przez turystów jak również miejscowych amatorów dalszych spacerów.

3. Charakterystyka demograficzna

Na terenie gminy i miasta Szczebrzeszyn w roku 2002 zamieszkiwało 12 327 osób. Gmina Szczebrzeszyn zajmuje łączną powierzchnię 12.316 ha. Przeciętna liczba mieszkańców na 1km² wynosiła 100 osób, co powoduje, że gmina należy do wysoko zaludnionych gmin powiatu zamojskiego (dla porównania powiat zamojski 60 osób/km²). Zmiany w liczbie ludności spowodowane były głównie przyrostem naturalnym i ruchem migracyjnym.

Tab. 2 Struktura wiekowa mieszkańców

Przedziały wiekowe	Liczba osób	[%]
0 - 14	2.446	19,8
15 - 59	7.367	59,7
powyżej 60 lat	2.514	20,5
Razem	12 327	100 %

Źródło danych: Urząd Statystyczny w Lublinie, wg Narodowego Spisu Powszechnego 2002 r.

Tab. 3 Charakterystyka ludności w wieku produkcyjnym

Lata	Miasto	[%]	Gmina	[%]	Razem	[%]
18 – 64 mężczyźni	3124	45,1	3797	54,9	6921	100
18 - 59 kobiety						

Źródło danych: Urząd Statystyczny w Lublinie wg Narodowego Spisu Powszechnego 2002 r.

Na podstawie struktury wiekowej mieszkańców gminy i miasta Szczebrzeszyn stwierdzić można, że przeważająca część społeczeństwa na omawianym terenie jest w wieku produkcyjnym. Spośród tych osób 45,1% mieszka w mieście, a 54,9% na wsi. Wynika z tego, że w wieku produkcyjnym zarysowuje się niewielka przewaga osób mieszkających na wsi. Analizując dane należy stwierdzić, że społeczeństwo gminy i miasta Szczebrzeszyn jest stosunkowo młode, co jest bardzo korzystnym wskaźnikiem i dlatego też należałoby poczynić starania, aby zatrzymać ludzi młodych na terenie gminy oferując im mieszkania i pracę.

Tab. 5 Liczba mieszkańców gminy i miasta Szczebrzeszyn w latach

Liczba mieszkańców w latach	Ogółem	Miasto
1992	12 673	5 476
1993	12 620	5 498
1994	12 573	5 544
1995	12 577	5 578
1996	12 632	5 624
1999	12 851	5 591
2000	12 804	5 587
2001	12 608	5 562
2002	12 327	5 408
2003	12 386	5 442

Źródło danych: UM w Szczebrzeszynie 2003 r.

Jeśli chodzi o liczbę mieszkańców gminy i miasta Szczebrzeszyn w latach 1992 -2003 to utrzymuje się ona na poziomie 12 673 - 12 386 z niewielkimi wahaniami. Natomiast liczba mieszkańców samego miasta Szczebrzeszyna nieznacznie spadła. W 1992 roku zamieszkiwało 5 476 osób, a w 2003 roku zameldowanych było 5 442 osób, zatem liczba mieszkańców w ciągu 10 lat spadła o 34 osoby.

Zgodnie z danymi posiadanymi w Urzędzie Miejskim sytuacja demograficzna gminy Szczebrzeszyn w latach 1999-2003 przedstawia się następująco:

Rok	1999	2000	2001	2002	2003
Urodzenia	151	122	132	120	102
Zgony	115	122	128	168	153
Napływ ludności	125	180	105	118	145
Odpływ ludności	163	142	241	283	251

4. Charakterystyka bezrobocia

Bezrobocie jest nowym zjawiskiem społecznym i gospodarczym, które pojawiło się po 1990 r. Liczba mieszkańców gminy i miasta Szczebrzeszyn zarejestrowanych jako bezrobotne, na dzień 10.07.2003r. wynosiła 1173 osoby.

Tab. 6 Struktura bezrobocia gminy i miasta Szczebrzeszyn

Bezrobotni ogółem	w tym			
	mężczyźni	[%]	kobiety	[%]
1173	603	48,6	570	51,4

Źródło danych: PUP w Zamościu (stan na 10.04.2003r.)

Tab. 7 Struktura bezrobocia gminy i miasta Szczepieszyn

Bezrobotni ogółem	Bezrobotni pobierający zasiłek	Bezrobotni bez prawa do zasiłku
1173	142	1031

Źródło danych: PUP w Zamościu (stan na 10.04.2003 r.)

Jak wynika ze struktury bezrobocia (tab.7) w gminie i mieście Szczepieszyn, bezrobocie jest poważnym problemem ogólnospołecznym. Spośród 1173 osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Zamościu (stan na 10.07.2003r.) ok. 51,4 % ogółu stanowią kobiety. Tak znaczna liczba osób bezrobotnych spowodowana była m.in. zarejestrowaniem się absolwentów szkół oraz likwidacją nierentownych zakładów i zmniejszeniem produkcji oraz związanymi z tym zwolnieniami.

Tab. 10 Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w RUP w latach 1992 - 2003

Lata	Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w latach
1992	843
1993	752
1994	688
1995	754
1996	698
1997	773
1999	894
2000	972
2001	1130
2002	1059
2003	1173

Źródło danych: Powiatowy Urząd Pracy w Zamościu)

Struktura bezrobotnych z terenu gminy i miasta Szczepieszyn na przełomie lat 1992 - 2003 zmieniła się w ten sposób, że najwięcej osób zarejestrowanych jako bezrobotne było w 1992r. - 843 osoby. Później stopniowo stopa bezrobocia zaczęła się zmniejszać, osiągając nawet 688 osób w 1994r. Następnie sytuacja znowu zaczęła się pogarszać i liczba bezrobotnych zaczęła wzrastać do 1130 osób na koniec 2001 r. i 1173 osób w roku 2003.

5. Charakterystyka rolnictwa

5.1. Informacje ogólne

Ogólna powierzchnia gruntów rolnych w gminie wynosi 2,7 tys ha w tym:

- ✓ użytki rolne stanowią 84,8 %
- ✓ lasy i grunty leśne stanowią 10,7 %
- ✓ pozostałe 4, 5 %.

5.2. Gleby

Gminę Szczepieszyn cechuje wysoka wartość przestrzeni produkcyjnej. Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej uwzględniający jakość gleb, agroklimat, warunki wodne i rzeźbę terenu dla gminy Szczepieszyn wg opracowania JUNG w Puławach wynosi 84,2 pkt i jest zbliżony do wskaźnika średniej dla województwa zamojskiego, który wynosi 85,3 pkt. Oznacza to, że gmina ma bardzo dobre warunki dla rozwoju produkcji rolnej.

Obszar gminy zalegają gleby różnych typów:

- w części północnej i zachodniej występują gleby brunatne wytworzone z lessów i utworów lessowatych (I, II i III klasy bonitacyjnej), zaliczane głównie do kompleksu pszennego

dobrego i bardzo dobrego. Stanowią one 57,7% ogólnej powierzchni użytków rolnych. Należą tutaj tereny takich miejscowości jak: Błonie, Kawęczyn, Kawęczynek i Szperówka. Są to gleby silnie urzeźbione i zagrożone silną erozją, przydatne do wszystkich kierunków upraw;

- w części południowej i południowo - wschodniej znajdują się rędziny kredowe zaliczane do IV klasy bonitacyjnej, kompleksu pszennego wadliwego. Gleby te, wrażliwe są na suszę i w dużym stopniu zagrożone erozją, zajmują 35,4 % ogólnej powierzchni użytków rolnych;
- punktowo na obszarze części południowej występują gleby bielcowe wytworzone z piasków słabogliniastych i gliniastych (V i VI klasy bonitacyjnej), kompleksu żytniego słabego. Stanowią one 6,9 % ogólnej powierzchni użytków rolnych;
- na obszarach łąk i wzdłuż cieków wodnych występują gleby mułowo - bagienne (III, IV i V klasy bonitacyjnej), są to gleby hydromorficzne o znacznym uwilgotnieniu.

Przydatność terenów gminy do produkcji rolnej jest następująca:

1. najbardziej przydatne: Wielącza Kol., Wielącza Poduchowna, Wielącza Wieś, Szperówka i Przedmieście Zamojskie.
2. bardzo dobre: Bodaczów, Kol. Niedzieliska, Kąty I i Szperówka.
3. dobre: Błonie i Klemensów.
4. średnio - dobre: Brody Duże, Kawęczyn, Niedzieliska i Kąty II.
5. średnie: Brody Małe, Kawęczynek i Kol. Lipowiec.

Według klasyfikacji bonitacyjnej użytków rolnych udział poszczególnych klas przedstawia się następująco:

Struktura gruntów wg klas bonitacyjnych użytków rolnych

Klasy bonitacyjne	Charakterystyka gleb	Razem miasto i gmina	
		[ha]	[%]
I	bardzo dobre	42	0,5
II	bardzo dobre	1102	12,5
III	dobre	3954	44,7
IV	średnie	3134	35,4
V	słabe	487	5,5
VI	bardzo słabe	126	1,4
Razem (użytki rolne)		8845	100

Źródło danych: U M w Szczepieszynie.)

Analizując strukturę gleb w poszczególnych klasach bonitacyjnych użytków rolnych zauważyć można, że gmina Szczepieszyn posiada 13 % gleb bardzo dobrych, ok. 80,1 % gleb dobrych i średnich, zaś gleby słabe i bardzo słabe stanowią jedynie 6,9 %. Jak wynika z zestawienia w gminie przeważają gleby chronione przed zmianą użytkowania na nierolniczy, 57,7 % gruntów posiada bardzo wysoką jakość, od I do II klasy bonitacyjnej. Są to gleby brunatne wytworzone z lessów, zasobne w próchnicę i składniki mineralne. Charakteryzują się wyjątkowo korzystnymi warunkiem do uprawy, o właściwych stosunkach wodno - powietrznych, łatwe w uprawie i dające wysokie plony roślin. Na tych glebach udają się wszelkie rośliny okopowe, zbożowe i przemysłowe. Najbardziej ekonomiczna jest na nich uprawa roślin o najwyższych wymaganiach glebowych.

Największą powierzchnię zajmują gleby kl. III 44,7% i są to gleby lessowe w typie brunatnych (rzadziej rędziny) wytworzone ze skały kredowej. Gleby te charakteryzują się znaczną zawartością składników pokarmowych, dobrymi warunkami wodno-powietrznymi i właściwą strukturą. Przy prawidłowej gospodarce pozwalają uzyskać wysokie plony. W południowo - wschodniej części gminy występują gleby pszenne wadliwe -rędziny, które przy odpowiedniej uprawie i optymalnym rozkładzie opadów w sezonie wegetacyjnym dają bardzo

wysokie plony (nawet roślin o wysokich wymaganiach), natomiast w latach suchych plony są znacznie niższe.

Wyżej opisane grupy gleb podlegają bezwzględnej ochronie przed zagospodarowaniem pozarolniczym i na tych obszarach inne formy gospodarki poza rolnictwem nie powinny być prowadzone. Znaczną powierzchnię 35,4% zajmują gleby średnio korzystne dla produkcji rolnej, zaliczane do klas IVa i IVb. Są to najczęściej rędziny wytworzone ze skał kredowych oraz gleby biellicowe na lessach, o składzie mechanicznym piasków gliniastych lub pyłów na glinie, przy tym dosyć wrażliwe na suszę. Gleby słabe klas V i VI, niechronione zajmują 6,9% powierzchni użytków rolnych. Są to stosunkowo niewielkie fragmenty gleb biellicowych wytworzone na piaskach, o niskiej zawartości składników pokarmowych, mało korzystne dla rolnictwa. Gleby te mogą być wykorzystywane w pierwszej kolejności na cele nierolnicze.

5.3. Powierzchnia i struktura użytkowa gruntów

Podstawą produkcji rolnej i jednym z głównych składników potencjału produkcyjnego jest ziemia. Wielkość ogólnej powierzchni i struktury użytkowania gruntów przedstawia poniższa tabela.

Tab. 13 Struktura użytkowania gruntów

Wyszczególnienie	Gmina		Miasto		Razem miasto i gmina	
	ha	%	ha	%	ha	%
1. Użytki rolne	6571	69,8	2134	73,5	8705	70,7
2. Lasy i grunty leśne	2186	23,2	438	15,1	2624	21,3
3. Grunty pod wodami	40	0,4	17	0,6	57	0,5
4. Tereny komunikac.	314	3,4	87	3	401	3,2
5. Tereny osiedlowe	273	2,9	229	7,9	502	4,1
6. Tereny różne	5	0,06	3	0,1	8	0,06
7. Nieużytki	23	0,24	8	0,3	31	0,24
8. Powierzchnia wyrównawcza	-	-	-	-	12	-
Powierzchnia ogólna	9412	100	2904	100	12 316	100

Źródło danych: UM Szczepieszyn

Struktura użytkowania gruntów zarówno gminy jak i miasta jest podobna i wskazuje na duży udział (70,7%) użytków rolnych w ogólnej powierzchni gruntów, a stosunkowo niewielki procent (8,8%) powierzchni zainwestowanej. Struktura taka świadczy o tym, że głównym źródłem utrzymania ludności gminy jest uprawa ziemi. Ponadto gmina Szczepieszyn posiada znaczne zasoby jeśli chodzi o lasy i grunty leśne zajmują one 2624ha, co stanowi 21,3% ogólnej powierzchni.

5.4. Charakterystyka użytków rolnych

Strukturę użytków rolnych wyraża się udziałem gruntów ornych, sadów, łąk i pastwisk oraz innych rodzajów użytków rolnych w ogólnej ich powierzchni. Ogólna powierzchnia użytków rolnych na terenie gminy i miasta wynosi. – 8705 ha, a jej strukturę obrazuje poniższa tabela.

Struktura użytków rolnych

Wyszczególnienie	Gmina		Miasto		Razem gmina i miasto	
	ha	%	ha	%	ha	%
Grunty orne	5584	85	1832	85,8	7416	85,2
Sady	66	1	28	1,3	94	1,1
Łąki	890	13,5	259	12,2	1149	13,2
Pastwiska	31	0,5	15	0,7	46	0,5
Razem	6571	100	2134	100	8705	100

Źródło danych: U M Szczepieszyn)

Charakteryzując strukturę użytków rolnych należy zauważyć, że największy udział w strukturze użytków rolnych (ok. 80,0%) stanowią grunty orne oraz użytki zielone (14,0%) - przeważają tutaj łąki położone po obu stronach rzek: Wieprza i Świnki. Największy obszar użytków zielonych występuje w Bodaczowie, Brodach Małych i Kawęczynie. Podobna struktura użytków rolnych występuje zarówno na terenie gminy jak i miasta. Zdecydowanie mały jest udział sadów w ogólnej strukturze użytków rolnych i wynosi zaledwie ok. 1%.

5.5. Struktura agrarna gospodarstw rolnych

Jednym ze wskaźników określenia ilości gospodarstw powyżej 1 ha na terenie gminy są dane z zestawień do wymiaru podatku rolnego. Według tych danych zebranych w Urzędzie Gminy i Miasta Szczepieszyn wynika, że na terenie gminy znajduje się 2683 gospodarstw i 3935 nieruchomości. Szczegółową strukturę powierzchniową gospodarstw rolnych przedstawia tabela.

Struktura powierzchniowa gospodarstw rolnych

Powierzchnia gospodarstwa [ha]	Ilość gospodarstw	[%]	Powierzchnia gospodarstwa [ha]	Ilość gospodarstw	[%]
1 - 2	806	35,6	1 - 2	326	18,3
2 - 5	840	37,1	2 - 5	733	41,1
5 - 7	309	13,4	5 - 7	319	17,9
7 - 10	175	7,5	7 - 10	249	13,9
10 - 15	98	4,3	10 - 15	128	7,2
powyżej 15	31	2,1	powyżej 15	26	1,6
Razem (stan na 1.01.1997r.)	2259	100	Razem (stan na 1.01.1990r.)	1781	100

Źródło danych: UM w Szczepieszynie

Według danych ze spisu rolnego w 1990r. średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego wynosiła 4,2ha a w wg danych spisu powszechnego z 2002 roku przeciętna powierzchnia ogólna gospodarstwa rolnego wynosi 4,0 ha.

Jak wynika z tabeli 16 w okresie od 1990r. do 1.01.1997r. znacznie zwiększył się (o 17,3%) udział gospodarstw o powierzchni od 1-2 ha, które stanowią obecnie 35,6 % ogólnej liczby gospodarstw. Zwiększył się również udział gospodarstw o powierzchni od 2-5 ha o 107 gospodarstw, natomiast niewiele zmieniła się liczba gospodarstw w przedziałach od 5- 7ha (zmniejszyła się o 10 gospodarstw). Jeśli chodzi o gospodarstwa z przedziałów 7 - 10 i 10 - 15ha, to ich liczba zmniejszyła się odpowiednio o 74 i 30 gospodarstw. Świadczy to o wzrastającej tendencji do rozdrabniania większych gospodarstw. Spowodowane to może być np. przechodzeniem starszych ludzi na rentę i przekazywaniem gospodarstwa kilku następcom.

Największy udział w ogólnej liczbie gospodarstw stanowią obecnie gospodarstwa o powierzchni 1 -2ha (35,6%) oraz 2 -5ha (37,1%). Udział gospodarstw o powierzchni powyżej 10 ha stanowi jedynie 6,4 % ogólnej liczby gospodarstw. Świadczy to o dużym rozdrobnieniu gospodarstw i znacznie utrudnia użytkowanie ziemi.

5.6. Struktura zasiewów

Kształtowanie się struktury zasiewów na terenie gminy uwarunkowane jest między innymi bardzo dobrymi warunkami glebowo - klimatycznymi, dużymi zasobami siły roboczej i stosunkowo dobrym rynkiem zbytu. Ogólna powierzchnia zasiewów głównych ziemiopłodów obejmująca obszar gminy i miasta wynosi 5559,91 ha w tym gospodarstwa indywidualne 5548,81 (stan na 2002 rok).

Wyszczególnienie	[ha]	[%]
1) Zboża ogółem	4209,89	75,7
2) Strączkowe jadalne na ziarno	115,82	2,1
2) Przemysłowe	515,18	9,3
w tym:		
- buraki cukrowe	238,47	4,3
- rzepak i rzepik	238,01	4,3
3) Ziemniaki	451,36	8,1
4) Pastewne	156,62	2,8
5) Pozostałe	111,04	2,0
6) w tym Warzywa	50,86	0,9
Razem	5559,91	100

Źródło danych: Urząd Statystyczny w Lublinie wg Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku.

Struktura zasiewów zbóż podstawowych

Wyszczególnienie	[ha]	[%]
pszenica	2340,40	62,5
żyto	111,35	3,0
jęczmień	1137,45	30,4
owies	54,33	1,5
pszenżyto	103,35	2,6
Razem	3746,88	100

Źródło danych: Urząd Statystyczny w Lublinie wg Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku

W strukturze zasiewów na plon główny dominują zboża z czego 62,5 % przypadło na pszenicę. Na drugim miejscu znajdują się ziemniaki i rośliny przemysłowe. Z roślin przemysłowych uprawia się głównie buraki cukrowe. Koncentracja ich uprawy występuje w następujących miejscowościach: Wielącza Wieś, Wielącza Kol., Bodaczów, Kol. Niedzieliska. Znaczny wpływ na udział roślin przemysłowych w strukturze zasiewów, mają dobre warunki glebowo - klimatyczne, duże zasoby siły roboczej i stosunkowo dobry rynek zbytu.

Produkcja zwierzęca

Na terenie gminy i miasta Szczepieszyn produkcja zwierzęca ma charakter ukierunkowany, przeważa hodowla bydła i trzody chlewnej. Obsada zwierząt jest zróżnicowana i uzależniona od wielu czynników m.in. wielkość gospodarstwa, powierzchni użytków zielonych, zasobów siły roboczej oraz bardzo często tradycji

Ilość zwierząt gospodarskich ogółem dla miasta i gminy Szczepieszyn przedstawia się następująco:

- bydło - 1484 szt
- trzoda chlewna - 4277 szt
- owce - 8 szt
- konie - 238 szt
- kozy - 84 szt
- kroliki /samice/ - 433 szt
- pozostałe zwierzęta futerkowe - 20 szt

- pnie pszczele 549 szt
- drób ogółem 31751 szt

wg danych Urzędu Statystycznego w Lublinie sporządzonych na podstawie powszechnego spisu rolnego w 2002 roku obsada zwierząt gospodarskich na 100 ha użytków rolnych wynosi:

bydło	14,2 szt
trzoda chlewna	41,5 szt
owce i konie duże	19 szt

Techniczne środki techniczne

Tab. 18 Wyposażenie gospodarstw rolnych w ciągniki i wybrane maszyny na 100 gospodarstw rolnych na tle województwa

Wyszczególnienie	gmina	województwo
Ciągniki szt.	42,1	50,6
Samochody ciężarowe szt.	1,1	3,4
Kombajny ziemniaczane szt.	0,4	3,0
Kombajny zbożowe szt.	2,7	4,8

Źródło danych: Powszechny spis rolny 2002 rok

Jeśli chodzi o liczbę ciągników i wybranych maszyn to jednoznacznie należy stwierdzić, że ilość gospodarstw rolnych posiadających ten sprzęt w gminie i mieście Szczebrzeszyn jest o wiele niższy niż w województwie. Sytuacja pod tym względem jest nie najlepsza, gdyż należy uwzględnić również stan techniczny tych środków produkcji, które zdarza się, że są przestarzałe i wymagają częstych remontów.

Duże znaczenie dla rozwoju obszarów wiejskich ma poziom wykształcenia użytkownika gospodarstw rolnych

Z przeprowadzonej analizy wynika, że w Gminie podobnie jak w kraju do głównych problemów rolnictwa zaliczyć należy:

- powierzchnie gospodarstwa – nie gwarantuje ekonomicznej opłacalności
- niskie dochody gospodarstw rolnych
- niedostosowanie wielkości i jakości produkcji do wymogów odbiorców
- brak rynku zbytu dla wytwarzanych produktów i surowca
- niedoinwestowanie gospodarstw rolnych
- niezadawalający poziom wiedzy fachowej w zakresie technologii, organizacji produkcji, marketingu i zarządzania

Trudne warunki gospodarowania na znacznej części obszaru pogarsza uzyskiwane wskaźniki produkcyjno-ekonomiczne.

Opisywane uwarunkowania lokalnego rolnictwa mogą mieć poważne konsekwencje na kondycję finansową mieszkańców gminy.

Do najważniejszych problemów można zaliczyć:

- przewidywany wzrost bezrobocia w związku z nadmiernym zatrudnieniem obserwowanym w rolnictwie
- perspektywa zwiększenia wydatków na pomoc społeczną z budżetu gminy.

6. Charakterystyka infrastruktury technicznej

6.1. Komunikacja i transport

Układ drogowy wraz z obsługą komunikacyjną.

1. Zewnętrzne powiązania komunikacyjne z obszarem gminy - układ podstawowy.

Gmina i miasto Szczepieszyn położone są w zachodniej części powiatu zamojskiego i południowej woj. lubelskiego. Geograficznie usytuowane w dolinie Wieprza na styku dwóch jednostek fizjograficznych: Padołu Zamojskiego i Roztocza. Gminy graniczące to:

- od północy Nielisz i Sułów,
- od zachodu Radecznica,
- od południa Zwierzyniec,
- od wschodu Zamość.

Wszystkie w/w sąsiadujące gminy są powiązane komunikacyjnie z ośrodkiem gminy Szczepieszyn, który jest jednocześnie miastem powiatu zamojskiego o wydzielonych granicach administracyjnych.

Rozwijający się historycznie podstawowy układ drogowy tego obszaru województwa, do którego należą obecnie drogi o znaczeniu krajowym i wojewódzkim oraz powiatowym, wyraźnie rozchodzi się w sposób promienisty od ośrodka centralnego jakim jest miasto Szczepieszyn. Ponadto w stanie istniejącym część dróg wojewódzkich i powiatowych wybudowano w celu sprawnego powiązania wszystkich głównych miejscowości gminnych ze sobą. W ten sposób powstała w gminie osnowa komunikacyjna, do której w dogodny sposób podłączyć się dają istniejące drogi o znaczeniu uzupełniającym - gminne.

2. Układ podstawowy - drogi krajowe i wojewódzkie.

Układ dróg krajowych i wojewódzkich oraz powiatowych i gminnych tworzy dla gminy Szczepieszyn podstawową sieć komunikacyjną. Bieżącym utrzymaniem tych dróg zajmuje się wojewoda, starosta i burmistrz.

a) drogi - głównym kierunkiem komunikacyjnym dla gminy jest oś wschód - zachód, którą tworzy ciąg relacji Zamość - Szczepieszyn – Frampol oraz ciąg drogi Szczepieszyn - Zwierzyniec - Biłgoraj. W granicach administracyjnych gminy, odcinek drogi krajowej o dł. ok. 18 km obsługuje bezpośrednio następujące miejscowości: Wielęcza, Bodaczów, Klemensów, Przedmieście Zamojskie, Szczepieszyn oraz Szperówkę, natomiast droga wojewódzka biegnie od Szczepieszyna w kierunku Zwierzynca i ma dł. 3,8 km.

Odcinki półliczne: koniec granicy miejscowości Bodaczów do granicy administracyjnej Szczepieszyna, a także Brody Małe - postuluje się utwardzenie poboczy szerokości 1,5 - 2 m w celu wprowadzenia pasów dla pieszych i ścieżek rowerowych.

a₁ - Odcinki szlakowe: od mostu przez rzekę Wieprz w Szczepieszynie do zwartej zabudowy w Brodach Małych.

b) drogi powiatowe - na obszarze gminy (o dł. 31,2 km) zlokalizowane są następujące odcinki dróg powiatowych:

- Niedzieliska - Kol. Niedzieliska - Brody Duże,
- Kawęczyn - Błonie,
- Wielęcza - Złojec,
- Bodaczów – Kol. Niedzieliska

Dla wymienionych odcinków dróg powiatowych ustala się następujące parametry:

- szerokość w liniach rozgraniczających 14 - 16 m,
- szerokość jezdni 6 m,
- szerokość poboczy 2 x 1,5 m, utwardzone dla ruchu pieszego i rowerowego,

- odwodnienie z wykorzystaniem rowów odwadniających,
- linie zabudowy min. 12 m od krawędzi jezdni, zalecana powyżej 15 m.

b₁ - Odcinki szlakowe:

- od końca zwartej zabudowy miejscowości Niedzieliska do Brodów Dużych przez Kol. Niedzieliska. Modernizacja przekroju szlakowego z KT V do KT IV. Szerokość w liniach rozgraniczających 16 m, w miarę możliwości pobocza ulepszone o szerokości 2 x 1,5 m, szerokość jezdni 6 m,
- od zwartej zabudowy Kol. Wielącza do skrzyżowania z ciągiem krajowym nr 74,
- od zwartej zabudowy Bodaczowa do skrzyżowania drogą powiatową w Kol. Niedzieliska
- od granicy gminy w kierunku na Topólczę przez Kawęczynek i dalej na Gorajec Zagroble.

Dla wymienionych ciągów dróg ustala się parametry:

- szerokość w liniach rozgraniczających 14,5 - 15 m,
- klasa techniczna KT V,
- szerokość jezdni 5,5 m,
- szerokość poboczy 2 x 1,5 m,
- odwodnienie powierzchniowe z rowami przydrożnymi.

Parametry techniczno - projektowe i przestrzenne dla dróg układu uzupełniającego - (drogi gminne)

1) Drogi klasy L-- 1 w przekroju szlakowym:

Dla tych ciągów ustala się następujące parametry:

- szerokość w liniach rozgraniczających 10 - 12 m,
- szerokość jezdni 4 - 6 m,
- szerokość poboczy 2 x 0,75 m,
- rowy odwadniające jedno lub obustronne.

2) Drogi klasy L-2 przekrój uliczny i półuliczny:

Dla tych ciągów bądź odcinków ciągów zakłada się następujące parametry techniczno - projektowe:

- szerokość w liniach rozgraniczających 12 - 15 m,
- szerokość jezdni 6 m,
- chodniki obustronne lub jednostronne przy krawędziach jezdni (zamiast poboczy szer. 1,5m).

3) Drogi klasy L-3 w przekroju szlakowym:

Dla tych ciągów ustala się następujące parametry techniczno - projektowe:

- szerokość w liniach rozgraniczających 6 - 8 m,
- szerokość jezdni 3,5 - 4 m,
- pobocza szerokość 2 x 0,75 m lub mniejsze,
- odwodnienie powierzchniowe przy użyciu jedno- lub obustronnych rowów odwadniających.

W planie należy uwzględnić wprowadzenie modernizacji odcinkowej oraz korekt geometrycznych na następujących odcinkach dróg układu podstawowego:

- w miejscowości Niedzieliska i Brody Duże, sukcesywnie wprowadzenie przekroju ulicznego w wydzielonym pasie linii rozgraniczającym 15 - 17 m,
- modernizacja i wprowadzenie przekroju ulicznego w ciasnej zabudowie zwartej wsi Kawęczyn.

Ponadto wprowadzić należy połączenie o randze utwardzonego szlaku turystyczno - widokowego po trasie starego traktu Szczebrzeskiego, który od Szczebrzeszyna przechodzi po trasie wąwozów do granicy gminy w kierunku na Kol. Zagroble i łączy się z ciągiem

powiatowym w gminie Radecznica. Stan techniczny układu dróg podstawowych w gminie Szczebrzeszyn ogólnie jest zadowalający, ale na niektórych odcinkach wymagana jest modernizacja i budowa nowych dróg oraz wprowadzenie prawidłowej eksploatacji układu i jego właściwe utrzymanie.

Powiązania wewnątrzgminne - układ drogowy uzupełniający - drogi gminne

Układem uzupełniającym dla podstawowego układu komunikacyjnego jest sieć dróg gminnych. Drogi gminne (o łącznej długości: 103 km – gminne miejskie, wiejskie i dojazdowe do gruntów ornych) obsługują w większości zabudowę rozproszoną i kolonijną na obszarze gminy oraz zapewnia dodatkowo dogodnie powiązania z drogami dojazdowymi do pól uprawnych. Nieliczne miejscowości rozciągnięte są na dużej powierzchni np. Wielącza Kolonia, Kol. Niedzieliska, Kol. Lipowiec, mają one charakter zabudowy rozproszonej. Przyczyną takiego kształtowania zabudowy była m.in. komasacja gruntów. W takiej sytuacji mimo, że wioski te posiadają połączenia drogami utwardzonymi, to jednak znaczna liczba mieszkańców musi dochodzić do dróg przez tereny nieutwardzone. Idealnym rozwiązaniem byłoby pobudowanie ulic wiejskich oraz dróg ulepszonych, jednak ich ilość byłaby znaczna i okres realizacji długi. W planie założyć trzeba więc stopniową rozbudowę układu uzupełniającego. Dla dróg gminnych przyjmuje się w planie utwardzenia w klasie dróg gospodarczych G -1 i G -2. Średnia szerokość pasa drogowego waha się w granicach od 6 do 12 m.

6.1.a Komunikacja autobusowa i transport drogowy:

Ruch pasażerski na terenie gminy Szczebrzeszyn obsługuje Oddział PKS Zamość wspierany w kursach dalekobieżnych przez pobliskie oddziały oraz Spółdzielnię Pracy Autonaprawę i prywatnych przewoźników. Poprzez miasto Szczebrzeszyn w głównej mierze mieszkańcy gminy uzyskiwać mogą połączenia z liniami autobusowymi dalekobieżnymi (np. Lublin, Chełm, Warszawa, Łódź, Rzeszów, Katowice). Z miastem powiatowym Szczebrzeszyn ma bardzo dużo połączeń (w godzinach szczytu średnio co 20 min.), natomiast z wojewódzkim nieco mniej średnio co 1,5 ha.

Obsługa komunikacją autobusową odbywa się po sieci dróg układu podstawowego i wynika z niej, że większe miejscowości gminne są w sposób wystarczający obsługiwane przez komunikację autobusową. Jednak miejscowości mniejsze i kolonijne (np. Wielącza Kol., Kol. Niedzieliska, Kol. Lipowiec) zlokalizowane na obrzeżu granic gminy, nie są obsługiwane przez PKS z uwagi na słabo rozwiniętą w tym regionie sieć dróg gminnych, które z kolei mogłyby usprawnić i zwiększyć możliwości połączeń z siecią dróg podstawowych. Obsługa ruchu pasażerskiego na tym obszarze jest nie wystarczająca i trudna do poprawy w aktualnych realiach ekonomicznych. Niezbędna jest także poprawa stanu technicznego urządzeń służących do obsługi pasażerów tj. przystanków, zatok.

6.1.b. Układ komunikacji i transportu kolejowego

Linia normalnotorowa i linia LHS-u przebiegają przez teren gminy Szczebrzeszyn (południowa strona) od stacji węzłowej w Zawadzie obok lewej strony ciągu powiatowego w miejscowościach: Kąty I, Niedzieliska, Kol. Niedzieliska, Brody Duże i ciągu wojewódzkiego w Brodach Małych. Na obszarze gminy zlokalizowane są dwie stacje kolejowe o znaczeniu towarowo-osobowym w Klemensowie i Brodach Małych. Od stacji w Klemensowie odchodzą bocznicę kolejową obsługującą Cukrownię Klemensów oraz Zakłady Tłuszczowe w Bodaczowie. Stan techniczny układu kolejowego oraz punktów stacyjnych i bocznic przemysłowych jest dobry. Przejazd przez bocznicę kolejową jest niestrzeżony.

Stan techniczny stacji PKP jest następujący:

1) Stacja PKP Klemensów (obok Kol. Niedzieliska) posiada budynek drewniany w średnim stanie technicznym. Połowę budynku zajmują pomieszczenia techniczne, a w drugiej

części znajduje się poczekalnia. Na stacji od strony Zamościa zlokalizowany jest kontenerowy posterunek zwiadowczy. Stacja wymaga rozbudowy o dodatkowe funkcje oraz obsługę peronów.

- 2) Stacja PKP Szczepieszyn w Brodach Małych. Na terenie tej stacji usytuowany jest parterowy budynek drewniany w średnim stanie technicznym. W większej części budynku znajdują się pomieszczenia techniczne w pozostałej niewielka poczekalnia. Od strony Zamościa zlokalizowany jest niezbyt duży budynek murowany typu kontenerowego służący do obsługi zawiadowczej stacji. Poza częścią stacyjną znajduje się baza sieci towarowej gdzie jest zlokalizowany budynek warsztatowy, hala o konstrukcji stalowej pod sześcioma torami przejazdowymi oraz dobudowane do niej pomieszczenia socjalne w średnim stanie technicznym. Poza bazą od strony wschodniej istnieje stacja szerokotorowa bez obsługi ruchu osobowego wyposażona w kilka kontenerowych obiektów do obsługi towarowej masy przeładunkowej. Stan techniczny bazo - stacji dobry.
- 3) Stacja PKP w Niedzieliskach bez obsługi pasażerów, posiada budynek murowany w średnim stanie technicznym. Połowę budynku zajmuje poczekalnia, a pozostała część jest niezagospodarowana.

6.2. Gospodarka wodno - ściekowa

Mieszkańcy gminy Szczepieszyn zaopatrywani są w wodę z wodociągów zbiorowych dla których ujęcie wody znajduje się w Szczepieszynie. Wybudowano już sieć wodociągów w następujących miejscowościach: Kawęczyn, Kawęczynek, Szperówka, Błonie, Szczepieszyn, Przedmieście Zamojskie, Klemensów, Bodaczów, Brody Małe, Brody Duże i Kol. Niedzieliska, Niedzieliska, Wielącza, Wielącza Poduchowna i Wielącza Kolonia, Katy I, Kąty II. Zakłada się zwodociągowanie terenu całej gminy w najbliższym okresie (w 2004-2005 roku zaplanowano wybudowanie wodociągu magistralnego na odcinku Klemensów-Bodaczów. Miejscowości, które są lub będą w przyszłości zwodociągowane muszą posiadać kanalizację zbiorową oraz oczyszczalnię ścieków.

W Szczepieszynie wybudowano kolektor sanitarny „A” odprowadzający ścieki z osiedla przy ul. XXX-lecia do oczyszczalni komunalnej ulicami Zamojską i Nadrzeczną oraz kolektor sanitarny na osiedlu w Klemensowie i kolektor sanitarno - burzowy w Szczepieszynie obejmujący ul. Zamojską, Partyzantów i dr Klukowskiego.

Oczyszczalnia ścieków mechaniczno - biologiczna zlokalizowana jest we wschodniej części miasta w sąsiedztwie Cukrowni „Klemensów”. W skład oczyszczalni wchodzi następujące obiekty technologiczne: 2 x bibliok WS - 400, przepompownia ścieków. Powierzchnia terenu około 1,4 ha. Ścieki po oczyszczeniu odprowadzane są do rzeki Wieprz. W chwili obecnej eksploatowany jest jeden bibliok z uwagi na niewielką ilość ścieków. Z chwilą ukończenia budowy kolektorów sanitarnych w Klemensowie i Szczepieszynie przepustowość oczyszczalni będzie w większym stopniu wykorzystana. Docelowa przepustowość oczyszczalni wynosi 800m³/dobę, obecnie jej wykorzystanie kształtuje się na poziomie 50 %. Wysypisko gminne zlokalizowane jest na Błoniu ze strefą ochronną 500 m, natomiast w wyznaczone dni tygodnia przez poszczególne wioski przejeżdża samochód-śmieciarka i zbiera wystawione przy posesji śmieci.

6.3. Zaopatrzenie w gaz

W 2002r. rozpoczęto realizację gazyfikacji obszaru gminy i miasta Szczepieszyn. Rozprowadzono sieć gazową ziemną w miejscowości Brody Małe i dalej podciągnięto do Szczepieszyna. Rozpoczęta została budowa sieci gazowej w mieście tj. w ul. Targowa ul. Zielona, ul. XXX-lecia, ul. Ogrodowa –docelowo do istniejącej kotłowni w Szkole Podstawowej. Pozostali mieszkańcy gminy nie posiadają sieci gazowej ziemnej, korzystają z gazu bezprzewodowego propan – butan.

6.4. Zaopatrzenie w ciepło

Mieszkańcy miasta Szczepieszyn zaopatrywani są w ciepło za pośrednictwem następujących kotłowni:

- kotłownia osiedlowa zlokalizowana na ul. XXX - lecia, dostarcza ciepło do mieszkań położonych przy ul. XXX - lecia, Ogrodowej i Zielonej;
- kotłownia w Szkole Podstawowej nr 1 obsługuje budynek szkoły i internat Liceum Ogólnokształcącego;
- kotłownia w Liceum Ogólnokształcącym;
- kotłownia w Zasadniczej Szkole Zawodowej ogrzewa budynek szkoły i dodatkowo budynek OSiR - u;
- kotłownia w Urzędzie Gminy i Miasta Szczepieszyn;
- kotłownia w Miejskim Ośrodku Kultury i Sportu;

Ponadto własne kotłownie posiadają Szkoła Muzyczna, GS, Szpital, Straż, Posterunek Policji.

Kotłownie posiadają również Zakłady Tłuszczowe i Cukrownia „Klemensów”. Zakłady Tłuszczowe wykorzystują kotłownię dla własnych potrzeb tzn. do ogrzewania zakładu, na cele technologiczne oraz dodatkowo ogrzewają osiedle ZORY. Cukrownia Klemensów swoją kotłownię wykorzystuje do ogrzewania pomieszczeń zakładowych, do technologii (szczególnie do produkcji pary) oraz ogrzewa całe osiedle Klemensów.

Właściciele indywidualnych posesji zarówno z terenu miasta jak i gminy ogrzewają mieszkania we własnym zakresie (gaz, c.o. lub piec).

Oprócz wymienionych kotłowni tradycyjnych dodatkowo na terenie gminy występują kotłownie olejowe. Taką kotłownię posiada m.in. szkoła podstawowa w Niedzieliskach, a także oddana do użytku po modernizacji kotłowni z ogrzewania piecami kaflowymi na ogrzewanie za pomocą kotłowni olejowej szkoła podstawowa w Wielączy Poduchownej. Ponadto przeprowadzane były prace związane z modernizacją i rozbudową szkoły podstawowej w Wielączy Kolonii. Zakres rzeczowy zadania objął m.in. modernizację kotłowni i zmianę sposobu ogrzewania z pieców kaflowych na c.o. z kotłownią elektryczną i grzejnikami płytowymi.

6.5. Energetyka

Przez teren gminy przebiega linia napowietrzna wysokiego napięcia 110 kV relacji Zamość - Biłgoraj zasilająca GPZ Szczepieszyn znajdujący się w miejscowości Brody Małe. Sieć średniego napięcia na terenie gminy stanowią linie napowietrzne magistralne 15 kV z których w odczepie zasilane są stacje transformatorowe słupowe 15/0,4 kV w poszczególnych miejscowościach. Natomiast układ sieci niskiego napięcia promieniowy powiązany jest z oświetleniem ulicznym.

Miasto Szczepieszyn zasilane jest za pomocą linii napowietrznych i kablowych 15 kV, zaś na peryferiach miasta (Szczepieszyn - Obwodowa) istnieją stacje transformatorowe słupowe zasilane z linii 15 kV. Wszystkie wioski mają możliwość zasilania trójfazowego, a w miarę wzrostu obciążenia istnieje możliwość budowy nowych stacji transformatorowych zasilanych z istniejących linii magistralnych.

6.6. Telekomunikacja

Przez obszar gminy wzdłuż drogi krajowej Zamość - Szczepieszyn przebiega linia kablowa światłowodowa obejmująca swym zasięgiem takie miejscowości jak: Wielącza Poduchowna, Wielącza Wieś, Wielącza Kolonia, Kąty II, Bodaczów, Klemensów i Szczepieszyn, natomiast telefony radiowe posiadają mieszkańcy Przedmieścia Szczepieszyna i osoby zainteresowane z Wielączy Kol. i Kol. Niedzieliska.

Dzięki przeprowadzeniu działań Samorządu Szczepieszyna skierowanego na pełne telefonizowanie terenu całej gminy zrealizowano zadanie pn.: „**Telefonizacja gminy Szczepieszyn**”.

Zakres rzeczowy zadania objął:

- budowę 1802 kmp telefonicznych sieci rozdzielczych i abonenckich dla miejscowości: Bodaczów, Niedzieliska i Kąty I;
- rozbudowę o 208 NN CA Szczepieszyn;
- rozbudowę o 160 NN CA Zawada;
- rozbudowę RSB Szczepieszyn o 423 NN dla miejscowości Brody Małe, Brody Duże, Wielącza, Szczepieszyn - Przedmieście, Kol. Niedzieliska.

Obecnie na terenie miasta i gminy Szczepieszyn nie ma problemu z dostępem do telefonu, wszyscy zainteresowani mogą podłączyć się do sieci.

Wnioski końcowe dotyczące infrastruktury technicznej:

- 1) Sieć dróg układu podstawowego rozwinięta jest w sposób zadowalający na terenie gminy. Nie zakłada się wprowadzenia na tym układzie istotnych zmian.
- 2) Zakłada się sprawną rozbudowę sieci dróg układu uzupełniającego. Konieczne jest rytmiczne ulepszanie sieci nieutwardzonych dróg gminnych.
- 3) Zakłada się wprowadzenie ulepszonych poboczy w strefach zabudowy wiejskiej - zwartej. Wskazana jest budowa przekroji ulicznych lub półulicznych w celu poprawy bezpieczeństwa ruchu pieszego.
- 4) Zakłada się sukcesywną poprawę i modernizację nawierzchni dróg, tam gdzie należy zapewnić większą przepustowość i prędkość przejazdową.

Plany te winny być stale dopasowywane głównie dla konieczności zachowania bezpieczeństwa ruchu na drogach, a także możliwości finansowych gminy.

7. Charakterystyka infrastruktury społecznej

7.1. Szkolnictwo i oświata

Na terenie gminy Szczepieszyn funkcjonuje 6 Szkół Podstawowych, 2 Gimnazja, 1 Liceum Ogólnokształcące, Zasadnicza Szkoła Zawodowa, Szkoła Muzyczna. Szkoły Podstawowe zlokalizowane są w następujących miejscowościach:

- 1) **Szkoła Podstawowa w Bodaczowie** - zlokalizowana na działce ogrodzonej o powierzchni 1,4 ha, budynek murowany, II kondygnacyjny, kryty blachą w dobrym stanie technicznym. Wyposażenie w lokalne sieci wodno - kanalizacyjne i c.o. Ilość sal lekcyjnych - 15, klasy I-VI. Po reformie oświaty utworzone zostało gimnazjum.
- 2) **Szkoła Podstawowa w Niedzieliskach** - zlokalizowana na działce o powierzchni 0,54 ha, ogrodzonej, budynek murowany, nowy, III kondygnacyjny w bardzo dobrym stanie technicznym. Wyposażenie w wodę z sieci wodociągowej, c.o.- olejowe, klasy I-VI.
- 3) **Szkoła Podstawowa w Wielączy Kolonii** - zlokalizowana na działce o powierzchni 0,6 ha, budynek murowany, kryty blachą, II kondygnacyjny, po modernizacji kotłownia, instalacja c.o. oraz dobudowa nowej części budynku. Klasy I-VI.
- 4) **Szkoła Podstawowa w Wielączy Poduchownej** - zlokalizowana na działce o powierzchni 0,6 ha, budynek murowany, kryty blachą, II kondygnacyjny w średnim stanie technicznym. Wyposażenie w c.o. wodę z sieci wodociągowej. Klasy I-VI.
- 5) **Szkoła Podstawowa w Szczepieszynie Nr 1** - zlokalizowana przy ulicy XXX - lecia, budynek murowany, kryty blachą III kondygnacyjny w dobrym stanie technicznym. Wyposażenie w lokalne sieci wodno - kanalizacyjne i c.o., klasy I-VI. Ponadto utworzone zostało gimnazjum.
- 6) **Szkoła Podstawowa w Szczepieszynie Nr 3 (Klemensów)** - zlokalizowana w pobliżu Cukrowni Klemensów, budynek murowany, I kondygnacyjny w dobrym stanie technicznym, kryty blachą. Wyposażenie w sieć wodociągową, c.o., klasy I-VI.

Wychowanie przedszkolne

- przedszkole w Bodaczowie - zlokalizowane na działce o powierzchni 0,2 ha, budynek murowany, wyposażony w lokalną sieć wodno - kanalizacyjną i c.o.

- przedszkole w Szczebrzeszynie - zlokalizowane w budynku szkoły podstawowej nr 1 (wejście z drugiej strony).

6.2. Kultura na terenie gminy

Działalność w zakresie upowszechniania kultury oraz edukacji kulturalnej wśród różnych grup wiekowych społeczeństwa naszej gminy prowadzi głównie Miejski Dom Kultury w Szczebrzeszynie.

Stałe formy pracy w Miejskim Domu Kultury prowadzi 3 instruktorów na pełnych etatach oraz Dyrektor.

Przy Domu Kultury działają:

- ✓ Klub Seniora
- ✓ Orkiestra Dęta
- ✓ Sekcja teatralna
- ✓ Zespoły wokalne + soliści
- ✓ Klub Tańca Nowoczesnego
- ✓ Koła Plastyczne.

We wszystkich imprezach zorganizowanych przez MDK rokrocznie bierze udział kilka tysięcy mieszkańców naszej gminy w szczególności dzieci i młodzież. Udało się przeprowadzić wiele ciekawych przeglądów, konkursów i festiwali

Na uwagę zasługują imprezy których organizatorem był Dom Kultury, były to m.in.:

- koncert zespołów młodzieżowych w Szczebrzeszynie,
- I Powiatowy festiwal piosenki dziecięcej i młodzieżowej „Rozśpiewany Chrząszcz”
- koncert na powitanie wakacji, z okazji 25-lecia Pontyfikatu Jana Pawła II
- wigilii dla samotnych
- otwartych warsztatów tańca dla tancerzy oraz instruktorów tańca z woj. lubelskiego
- finałowego turnieju mistrzostw woj. lubelskiego w tańcach dyskotekowych

- Usługi kultury na terenie gminy Szczebrzeszyn pełnią również obiekty OSP w których są pomieszczenia wykorzystywane jako świetlice i kluby z okazji różnego rodzaju imprez: zebrania, wesela lub zabawy ludowe. Oprócz niesienia pomocy np. w przypadku powstania pożaru lub innych zdarzeniach losowych, strażacy organizują również zawody strażackie, biorą udział w różnych imprezach kulturalnych odbywających się na terenie gminy.

Na terenie gminy Szczebrzeszyn (w przeciwieństwie do samego miasta) nie występuje zbyt wiele zabytków i pomników historycznych, mimo iż na obszarze tym miały miejsce różne historyczne zdarzenia. Spośród ważniejszych budynków i budowli wyróżnić można:

⇒ kościół rzymsko - katolicki w Wielączy Poduchownej - parafialny (oddany do użytku w listopadzie 1989 r.), murowany w bardzo dobrym stanie technicznym, zlokalizowany na działce o powierzchni 1,44 ha. Obok znajduje się stary kościół z dzwonnica (odremontowaną) i murowanym ogrodzeniem. Przy kościele istnieje cmentarz parafialny o powierzchni 3,12 ha (planowane jest powiększenie powierzchni cmentarza). Zabudowa mieszkalno - administracyjna parafii mieści się na działce o powierzchni 3,4 ha.

⇒ punkt katechetyczny w Bodaczowie - budynek murowany w bardzo dobrym stanie technicznym, zlokalizowany przy szkole podstawowej, bez wydzielonej działki.

Oprócz biblioteki gminnej w Szczebrzeszynie, mieszczącej się w budynku Urzędu Gminy i jej filii w Brodach Małych na terenie gminy znajdują się biblioteki przy szkołach podstawowych w poszczególnych miejscowościach. Biblioteki te są udostępniane dla miejscowej ludności i osoby zainteresowane mogą z nich korzystać.

Ponadto na terenie gminy występują bardzo licznie przydrożne kapliczki, figury upamiętniające m.in. postaci świętych i mające często odrębne historie (np. w Brodach Małych - na zakręcie, w Kol. Niedzieliska znajduje się kryta kapliczka, a wewnątrz figura św. Jana, którą ufundował ks. proboszcz parafii Wielęcza i inne). Natomiast w lasach otuliny RPN na Malewszczyźnie wzdłuż szlaku partyzanckiego niebieskiego znajdują się groby partyzantów.

Atrakcje historyczne i przyrodnicze

Usytuowanie Szczebrzeszyna w miejscu gdzie krzyżowały się ważne węzły komunikacyjne: wschodni z Kijowa do Krakowa i północny znad Bałtyku do Bizancjum (tzw. „Szlak Bursztynowy”), stwarzało szansę szybkiego i systematycznego jego rozwoju i wzrostu znaczenia jako ośrodka handlowego, centrum administracyjnego i kulturalnego. Położenie to miało także i ujemne znaczenie, gdyż tędy szły najazdy na Polskę przez Turków, Tatarów, Kozaków, Szwedów i innych nieprzyjaciół, którzy przy okazji niszczyli miasto i zabytki. Również w czasie II wojny światowej zniszczona została przez Niemców Synagoga, reszta drewnianych domów z podcieniami i wiele starych zabytkowych dworców. Jednakże pomimo tylu zniszczeń zachowały się na terenie miasta cenne zabytki i budowle historyczne upamiętniające starą i bogatą w wydarzenia historię. Wymienić tutaj można m.in.:

- Kościół Św. Mikołaja (1610-1620), ufundowany przez Mikołaja Kiślickiego, znajduje się tutaj okazała sala dekorowana sztukateriami w tzw. „typie lubelskim”.
- Kościół Św. Katarzyny (1610-1638), półfranciszkański, ufundowany przez Tomasza Zamoyskiego, wzniesiony na wzór kolegiaty zamojskiej.
- Kościół Św. Leonarda wzniesiony za miastem w 1630 r., po zniszczeniu restaurowany w 1747 r.
- Cerkiew - Kościół Unicki pod wezwaniem Zaśnięcia - Wniebowzięcia NMP, założona pod koniec wieku XII (zachowane fundamenty romańskiej budowli), przebudowywana ok. 1560 r. i 1710 r., dekorowana bogatą polichromią ok. 1620 r.
- Synagoga późnorennesansowa (pocz. XVII wieku), stanowi ważny zabytek sakralny judaizmu w którym obecnie mieści się Dom Kultury. Budowla posiada dach łamany tzw. polski, pierwotnie kryty gontem, który w 1986 r. wymieniono na blachę miedzianą.
- Kapliczka kamienna z 1650 r. upamiętniająca fakt wypędzenia Arian z miasta.
- Budynki L.O. z 1812 - 1822 r.
- Grodzisko - ze śladami fosy.

Jednym z głównych źródeł stwarzających zagrożenie dla stabilności zabytkowych obiektów śródmieścia Szczebrzeszyna jest komunikacja drogowa.

Wiąże się to nie tylko z poziomem hałasu zakłócającym klimat akustyczny, ale także z przenoszeniem drgania na obiekty kubaturowe. Przyczyną tego zjawiska jest duża dynamika wzrostu liczby samochodów oraz wzmożony ruch tranzytowy towarowy i osobowy.

Charakterystyka zabytków i budowli historycznych występujących na terenie miasta Szczebrzeszyna:

- 1) „**Ratusz**” - budowę ratusza rozpoczęto w 1840 r. wykorzystując materiał budowlany uzyskany z rozbiórki bramy zamojskiej. Ratusz postawiono w miejscu starego, zniszczonego, który był siedzibą dawnych władz miejskich oraz spełniał rolę poczty i powozowni. Ratusz wybudowany został w kształcie czworoboku, zlokalizowany na czworokątnym rynku zabudowanym po jednej stronie kamienicami jedno i dwupiętrowymi, a z drugiej strony posiadał domki z podcieniami. W czasie rozbiorów mieścił się tutaj Urząd Burmistrza, przez pewien czas był także siedzibą Rady Miejskiej. Do roku 1916 w ratuszu władzę sprawował burmistrz oraz dwu ławników. Natomiast po roku 1916 - po opuszczeniu Szczebrzeszyna przez wojska rosyjskie, a zajęciu przez austriackie, władze austriackie przysłały komisarza, który sprawował władzę w ratuszu

przez okres 1 roku. Po zakończeniu wojny i odzyskaniu przez Polskę niepodległości władze miasta przeniesione zostały do budynku obecnej Zasadniczej Szkoły Zawodowej, a w ratuszu urządzono komisariat policji, sklepy, zaś pozostałą część pomieszczeń przeznaczono na mieszkania. Stan ten trwał do roku 1950, kiedy to władze lokalne miasta i gminy ponownie wróciły do ratusza i znajdują się tam do chwili obecnej. Posterunek policji przeniesiony został do wybudowanego nowego komisariatu zlokalizowanego przy ul. Partyzantów.

- 2) **„Grodzisko”** - zwane dalej wzgórzem zamkowym, znajduje się ok. 200 m na płd. - zach. od klasztoru św. Katarzyny. Powstało w wyniku odcięcia sztucznie głęboką fosą, od zachodu lessowego wzgórza od reszty opadającego w dół łądu. Badania naukowe przeprowadzone na terenie grodziska potwierdziły, że należy ono do najstarszych zasiedlanych grodzisk. Stwierdzono, że pierwsi mieszkańcy Szczepieszyna osiedlili się na wzgórzu zamkowym około 5 tys. lat temu i był to neolityczny lud rolniczy kultury pucharów lejkowatych. Przez pewien czas wzgórze było opuszczone przez mieszkańców i w okresie przedpiastowskim ponownie ożyło, zasiedlone przez nowych osadników. Odkryto m.in. chaty z kamiennym piecem z X wieku, cmentarzysko szkieletowe, jamę do przechowywania zboża.

Dopiero za Kazimierza Wielkiego w XIV wieku w północno - zachodniej części wzgórza po starannym przygotowaniu zbudowano zamek w postaci wieży mieszkalno-obronnej, która strzegła przeprawy na Wieprzu. Zamek broniony był przez usypany od strony zachodniej wał ziemny licowany kamieniem. Nasyp ziemny wału dodatkowo wzmocniony był wysokim częstokołem, który bronił dojścia od strony suchej fosy. Wjazd do zamku zlokalizowano w północno - wschodniej części wzgórza, gdzie zbudowana była solidna brama.

Zamek spłonął w 1583 r. wraz z dokumentami o jego historii. Po zniszczeniach został jednak odbudowany, a murowana wieża o dwóch kondygnacjach istniała jeszcze do niedawna. Zachowane do naszych czasów grodzisko, jak i dostępne dokumenty potwierdzają tezę, że Szczepieszyn choć początkowo pod inną nazwą w X wieku pełnił rolę grodu warownego, a także centrum administracyjnego.

- 3) **„Cerkiew”** - pod nazwą tą rozumie się kościół greko - katolicki pod wezwaniem „Zaśnięcia-Wniebowzięcia NMP”. W wyniku przeprowadzonych prac archeologicznych odsłonięto fundamenty pierwotnej absydy, które stanowią relikty pierwotnej świątyni z czasów przedgórkowskich kościoła. Dotychczasowe ustalenia pozwalają określić czas powstania budowli na XII lub początek XIII wieku, odkryto bowiem zarys romańskiej świątyni małopolskiej.

Po zniszczeniu świątyni w 1583 r. w czasie pożaru miasta i odbudowaniu jej przez Andrzeja Górkę oraz po zawarciu unii w 1596 r. w Brześciu między kościołem prawosławnym, a rzymsko - katolickim pełniła rolę kościoła unicko - parafialnego. Kościół ten w okresie wzmoczonej rusyfikacji Królestwa Polskiego, zamieniony został w 1867 r. na cerkiew prawosławną. W wyniku przeprowadzenia wstępnych prac badawczo - konserwatorskich odkryto dwie warstwy malowideł ściennych. Warstwa z XVI wieku stanowi obramowanie glicyfów okiennych i absyd. Druga warstwa, to polichromia datowana na koniec XVII wieku. Odsłonięta w części na ścianie północnej przedstawia scenę Apokalipsy wg św. Jana. Polichromia ta występuje na ścianie wschodniej i południowej przedstawiając kuszenie Chrystusa w glicyfach dziennych herby Zamojskich i Gorajskich.

Najciekawszym elementem architektonicznym świątyni dodanym w trakcie rozbudowy jest fasada z elementami neogotyckimi. Fasada ta powstała po roku 1808 z fundacji St. Kostki Zamojskiego. Jest to jeden z pierwszych przypadków zastosowania neogotyku w polskim budownictwie sakralnym, dlatego że styl typowo zachodni znalazł zastosowanie głównie w budownictwie kościoła wschodniego. W prezbiterium odkryto dobrze

zachowaną kryptę w której znaleziono szczątki 9 ciał z pucharami szklanymi. Dekoracja trumien wyróżniała je od innych i potwierdza legendę o pochowaniu w podziemiach kościoła dawnych właścicieli Szczebrzeszyna.

- 4) Kościół św. Mikołaja** - jest to najstarsza świątynia katolicka w Szczebrzeszynie. Ufundował ją w 1394 r. Dymitr z Goraja, od 1377 r. właściciel Szczebrzeszyna. Parafia w Szczebrzeszynie była bardzo rozległa i obejmowała znaczną część ówczesnego powiatu szczebrzeszyńskiego, wywierając znaczny wpływ na życie religijne całego kraju. W 1583 r. w czasie pożaru zamku i miasta zniszczony zostaje także i kościół. Pierwszy dziekan i zarazem proboszcz szczebrzeszyński, ksiądz Mikołaj Kislicki - prałat lwowski i oficjał chełmski w miejscu zniszczonego kościoła drewnianego, własnym nakładem w latach 1610 - 1620 wystawił kościół murowany, który w 1620 r. przez Jerzego Zamoyskiego, biskupa chełmskiego konsekrowany zostaje pod wezwaniem św. Mikołaja. Kościół na przełomie lat 1644 - 1754 był dwukrotnie spalony, najpierw przez Tatarów i po odbudowaniu ponownie przez Żydów. Jednak szczęśliwym trafem nie doznał większych szkód i przetrwał wszystkie burze dziejowe, w tym dwie wojny światowe. Zamknięty przez władze hitlerowskie w okresie II wojny światowej uniknął dewastacji i tuż po wyzwoleniu Szczebrzeszyna w lipcu 1944 r. wznowił swą działalność duszpasterską jako rzymskokatolicki kościół parafialny.

Kościół św. Mikołaja podobnie jak kościół św. Katarzyny został zbudowany w stylu renesansu lubelskiego. Zewnętrzna ściana prezbiterium zwrócona do ulicy Zamojskiej posiada niszę, w której znajduje się płyta kamienna, a na niej kartusz herbowy Zamojskich i akt erekcji kościoła przez biskupa Jerzego Zamoyskich w języku łacińskim. Nad tablicą konsekracyjną wisi obraz św. Mikołaja oprawiony w ramki. Głównym akcentem w bryle budowli jest czterokondygnacyjna wieża z barokowym hełmem. Dekoracja stiukowa w nawie i prezbiterium naśladuje dekorację Kolegiaty Zamojskiej. Wyposażenie kościoła pochodzi z różnych okresów. Najstarsze ołtarze naw bocznych pochodzą z I - szej połowy XVII wieku i przedstawiają wczesne formy baroku o bogatej dekoracji ornamentowej. Z końca XVII w. pochodzi ambona o bardzo efektownym kształcie z figurami aniołów wspierających baldachim. Do kościoła św. Mikołaja prowadzi dobrze zachowana brama barokowa z XVIII w. Przed wejściem do kościoła z bramy głównej po prawej stronie stoi figura NMP z połowy XVIII w., na oryginalnym „butelkowym” cokole. Ponadto w Szczebrzeszynie były dwie kaplice. Kaplica pod wezwaniem Św. Ducha przy szpitalu dla ubogich, stała przy bramie halickiej, później zamojskiej. Pochodziła z ok. 1411 r., zrujnowana w 1777 r. Druga kaplica pod wezwaniem św. Leonarda wzniesiona za miastem, notowana w 1630 r. po zniszczeniu restaurowana w 1747 r.

- 5) Zespół pofranciszkański - klasztor** - na przełomie XIV i XV wieku przybywają do Szczebrzeszyna Franciszkanie. Dla nich kościół pod wezwaniem Św. Trójcy ufundował Dymitr z Goraja w 1398 r., były to budynki drewniane. Działalność klasztoru została przerwana w okresie reformacji, a budynki klasztorne uległy zniszczeniu. Obecne pochodzą z początku XVII w. są murowane fundacji Zamoyskich. W 1783 r. po opuszczeniu budynków klasztornych przez Franciszkanów urządzono szpital, a w kościele kaplicę szpitalną, powierzając opiekę nad szpitalem i kościołem siostrom Szarytkom. W czasie I wojny światowej, po zajęciu tych terenów w 1915 r. przez wojska austriackie, w 1917 r. kościół rekoncyliowano pod wezwaniem św. Katarzyny i zwrócono wyznawcom religii rzymsko - katolickiej. W czasie II wojny światowej w 1940 r. hitlerowcy ponownie oddają kościół pod wezwaniem św. Katarzyny nielicznym tu wyznawcom prawosławia, zamieniając go znowu na cerkiew. W 1944 r. po wyzwoleniu Szczebrzeszyna spod okupacji niemieckiej, kościołowi ostatecznie przywrócono pierwotne przeznaczenie jako świątyni katolickiej, która nazywana przez mieszkańców Szczebrzeszyna „Klasztorem”,

dalej pod wezwaniem św. Katarzyny pełni rolę kościoła szkolnego. „Klasztor” to budowla w stylu renesansu lubelskiego, a kamienne portale są późno renesansowe.

6) „Synagoga” - zbudowana została w XVI w. potwierdzają to dokumenty historyczne z 1584 r. Spalona podczas masakry Chmielnickiego (lata 1648 - 1649). Jan Zamoyski ostatni właściciel Szczebrzeszyna w 1659 r. zezwala na wybudowanie nowej synagogi w tym samym miejscu. Zbudowana w stylu renesansowym z pięknym fryzem arkadowym, nakryta łamanym dachem polskim. Spalona ponownie w 1939 r., odbudowana w latach 1955 - 1965 i od tej pory jest siedzibą Miejsko - Gminnego Ośrodka Kultury w Szczebrzeszynie.

Spółeczność żydowska związana była ze Szczebrzeszynom od wieków. Pierwsze wzmianki o zorganizowanej gminie żydowskiej pochodzą z XVI w. Żydzi Szczebrzescy zajmowali się handlem przyprawami i wonnymi korzeniami. W 1584 r. Jan Czarnkowski - właściciel Szczebrzeszyna z tych lat wyznaczył miejsce na kirkut - cmentarz żydowski. W roku 1765 r. w Szczebrzeszynie zamieszkiwało 444 Żydów, w roku 1815 populacja żydowska liczyła 1083 osoby (31 % ludności miasta), w roku 1827 r. - 1605 (38 % ludności miasta), a w 1897 r. - 2644 (42 % ludności miasta).

II wojna światowa przyniosła wielką eksterminację Żydów Szczebrzeskich, spalono synagogę i wymordowano lub wywieziono całkowicie Żydów ze Szczebrzeszyna. Ci którym udało się przeżyć założyli „Izraelskie Towarzystwo Żydów Szczebrzeskich”. Towarzystwo to w dniu 6 VIII 1991 r. wmurowało tablicę pamiątkową na ścianie synagogi oraz wzniosło pomnik ofiar II wojny światowej na cmentarzu Żydowskim.

7) Zespół szkolny im. Zamoyskich w Szczebrzeszynie - klasycystyczny zespół szkolny należy do najstarszych obiektów szkolnych po Akademii Zamojskiej w województwie. Powstał w latach 1819 - 1822 z fundacji Ordynacji Zamojskiej na potrzeby szkoły wojewódzkiej przeniesionej w 1811 r. z Zamościa do Szczebrzeszyna. Przy kwadratowym placu z wydzielonym „okręgiem” rekreacyjnym, obecnie przeciętym ulicą Zamojską, wzniesiono pięć budynków murowanych. Są to budynki dwukondygnacyjne, oprócz budynku głównego III - kondygnacyjnego, dwutraktowe z klatkami schodowymi dwubiegowymi. Na osi głównej od południowego wschodu, w bliskiej odległości od rzeki Wieprz, zlokalizowany został główny budynek szkolny, a po obu stronach symetrycznie umieszczone budynki po dwa z każdej strony, przeznaczone na mieszkania rektora, profesorów oraz stancje dla uczniów.

Władze rosyjskie po zlikwidowaniu w 1852 r. szkół urządziły koszary, a w internatach kancelarie i mieszkania dla oficerów. Wojsko po zajęciu budynku dokonało w nim szeregu daleko idących przeróbek, zamieniając szereg sal na hale i mieszkania dla żołnierzy. Po odzyskaniu niepodległości, po pierwszej wojnie światowej, budynek z powrotem został oddany na potrzeby oświaty. W 1921 r. rozpoczęło w nim działalność Seminarium Nauczycielskie Męskie, które dla zapewnienia szkole potrzebnych warunków do pracy dokonało kolejnej adaptacji pomieszczeń, usuwając przeróbki wprowadzone przez wojsko. Seminarium istniało do 1934 r. Po dwuletniej przerwie gospodarzem budynków szkolnych zostało Państwowe Gimnazjum im. Jana Zamoyskiego. Gimnazjum funkcjonowało do 1939 r. zamknięte przez Niemców na okres wojny, wznowiło działalność w 1944 r. Z kolei w 1965 r. rozpoczęło działalność Liceum Ogólnokształcące, które wraz ze Studium Wychowania Przedszkolnego weszło w skład Zespołu Szkół Ogólnokształcących. Studium Nauczycielskie istniało do czerwca 1994 r. W 1996 r. w Szczebrzeszynie obchodzony był uroczysty jubileusz 185 - lecia działalności szczebrzeszyńskich szkół średnich. Przez cały okres swojego istnienia, przetrwały wszystkie burze dziejowe - w tym dwie wojny światowe, dalej służąc polskiej oświacie i stanowiąc ważny zabytek kulturalny i oświatowy Szczebrzeszyna.

8) Młyn wielki wodny - wybudowany na początku XX wieku z woli Ordynata hrabiego Maurycego Zamoyskiego. Murowany z białego kamienia, III - kondygnacyjny, elewacja główna rozczłonkowana nad pilastrami z cegły czerwonej. wejście główne w formie ryzalitu zakończone u góry trójkątnym zwieńczeniem z osculusem pośrodku. Do głównego budynku przylega mniejszy, przeznaczony pierwotnie na magazyn zboża i mąki oraz zlokalizowano w nim pomieszczenia socjalne dla młynarzy. Po I - szej wojnie światowej od Ordynacji młyn kupili Jan Pereta i Eligiusz Drożdżyk - mieszkańcy Szczepieszyna. Młyn poruszany wodą, w okresie międzywojennym pod względem przemiału zboża był największym w województwie lubelskim i jednym z większych w Polsce. Młyn pełnił role gospodarczą i handlową. W pierwszej połowie XX wieku młyn wodny dostarczał nocą energii elektrycznej do oświetlania miasta. W koncu lat 30 -tych miasto zostało podłączone do krajowej sieci elektrycznej dzięki czemu młyn mógł być poruszany także energią elektryczną. Po II wojnie światowej w latach 50 - tych młyn został przyjęty przez państwo i oddany przez władze Urzędu Miasta w użytkowanie, na zasadzie dzierżawy GS „Samopomoc chłopska” w Szczepieszynie. Młyn i śluza eksploatowane bez konserwacji i pozbawione fachowej opieki stopniowo niszczały. Najpierw zniszczona została śluza, a później uszkodzeniu uległy niekonserwowane i nienaprawiane urządzenia młynarskie, na skutek czego młyn przerwał pracę w 1978 r.

W związku z organizacją centralnych dożynek w 1980 r. w Zamościu, władze wojewódzkie planowały w okazałym budynku urządzić hotel, w którym miała mieszkać część uczestników dożynek. Urządzenia młynarskie zostały złomowane, a przy okazji zniszczeniu uległo całe zabytkowe wyposażenie młyna rzeźbione w drewnie. Budynek pusty miało przejąć Przedsiębiorstwo Remontowe Przemysłu Drzewnego „Alwa” na ośrodek szkoleniowy branży drzewnej. Wkrótce jednak wycofało się ono z zamiaru przejęcia młyna i urządzenia w nim hotelu. Puste niszczące budynki niechciane przez nikogo w 1983 r. kupił od władz miasta Szczepieszyna specjalista młynarski - Mieczysław Dubiel. W budynku zainstalował całkowicie nowe urządzenia i wyposażenie. Odrestaurowany młyn wznowił w 1985 r. pracę. Dokonano dalszej modernizacji młyna wyposażając go w całkowicie nowoczesną technikę, w tym system transportu pneumatycznego zboża i mąki. W mniejszym budynku w latach 1956 - 1981 funkcjonowała tkalnia w której wyrabiano na rynek krajowy kilimy wąskie i szerokie, chodniki i narzuty. Obecnie pomieszczenia tkalni adaptowane zostały na mieszkania właścicieli młyna. Elewacje zachowały pierwotną architekturę dzięki czemu stanowią oryginalny i charakterystyczny zabytek Szczepieszyna.

9) Cmentarz katolicki w Szczepieszynie - do końca XVIII w. zmarłych grzebano przy kościołach, a następnie na cmentarzach grzebalnych, najczęściej zakładanych za miastem lub na skraju wsi. Cmentarz grzebalny w Szczepieszynie powstał za miastem w XVIII w. wokół kaplicy św. Leonarda wzniesionej w 1812 r. Obecny kościółek również pod wezwaniem św. Leonarda w stylu neogotyckim, wybudowano w 1908 r. Ze względu na położenie jest to zabytek historyczno - przyrodniczy. Usytuowany jest na kopulastym wzgórzu, porośniętym do niedawna gęstym drzewostanem liściastym w otoczeniu licznych jarów i wąwozów. Prowadzi do niego droga także pięknym lessowym wąwozem, posiada duże wartości krajoznawcze. Rozciąga się z niego widok na wzgórza porośnięte lasem, okoliczne wsie w kształcie podkowy, które powstały w dolinie rzeki Wieprz, Brodzką Górę i dalej na sporą część Szczepieszynskiego Parku Krajobrazowego i otulinę RPN. Jest to cmentarz katolicki, na którym najstarsze zachowane groby pochodzą z pierwszych i dalszych lat XIX w. Spośród grobów na uwagę zasługują groby profesorów i rektorów szkół im. Zamoyskich w Szczepieszynie - Marcina Gosiewskiego, braci Godziszewskich i prof. Fortunata Janiszewskiego z lat 1846 - 1848. Na wyróżnienie zasługuje monumentalny postument we wnęce którego na tabliczce widnieje napis „Bohaterom Powstania 1863 r. - drużyna ZHP im. Emilii Plater w Szczepieszynie 19.XI.1937r.”. Bogato reprezentowane są groby poległych

żołnierzy we wrześniu 1939 r. w czasie toczących się walk z Niemcami w okolicach Szczebrzeszyna. Z grobów współczesnych na uwagę zasługują: grób pierwszego burmistrza Szczebrzeszyna po jego wyzwoleniu spod okupacji hitlerowskiej; w latach 1944 - 1947 Andrzeja Przysady. Grób długoletniego dyrektora Liceum Pedagogicznego i Liceum Ogólnokształcącego w latach 1952 - 1974 Hipolita Daniluka i profesorów Stanisława Kapicy, twórcy przyszkolnego ogrodu biologicznego, Bronisława Pietruszyńskiego i Bronisława Przysady. Są też groby znanych i cenionych na Zamojszczyźnie lekarzy: Józefa Spoza, Stefana Józwiakowskiego dyrektora Szczebrzeszyńskiego szpitala w latach 1948 - 1950. Pośród grobów poległych żołnierzy i partyzantów w walkach o Polskę stoi pomnik z kotwicą - znakiem polski walczącej - dr Zygmunta Klukowskiego. W listopadzie 1996 r. jedna ze szkół Szczebrzeszyna - Zasadnicza Szkoła Zawodowa otrzymała imię dr Zygmunta Klukowskiego.

Spośród pomników przyrody występujących na terenie miasta i gminy większość stanowią stare, zabytkowe drzewa takie jak: dęby i wiązy szypułkowe, jesiony wyniosłe, lipy drobno i szerokolistne, grusze polne oraz zespoły unikalnej roślinności. Największe skupisko wymienionych pomników przyrody występuje w Szczebrzeszynie i w okolicach Szperówki.

Jako że, Szczebrzeszyn posiada duże walory krajoznawczo - turystyczne oraz dogodne połączenia piesze i komunikacyjne z sąsiednimi miejscowościami atrakcyjnymi pod względem historycznym i nie tylko, wyznaczone zostały trasy wycieczkowe.

1. Trasa Szczebrzeszyn - Sąsiadka (10 km) - Radecznicza (18 km)

Ze Szczebrzeszyna na północ w stronę Turobina prowadzi drugorzędna szosa asfaltowa, która we wsi Deszkowice skręca jedną odnogą na zachód. Ta stosunkowo wąska droga asfaltowa do Radeczniczy prowadzi niżej położonymi partiami Roztocza, a dalej przez Goraj, Frampol do Biłgoraja, przecinając przepiękne, malowniczo położone tereny Roztocza Zachodniego, o niepowtarzalnym uroku kopulastych wzniesień. Wzniesienia te stopniowo w wielu miejscach opadają w pagórki polne, nagle wyłaniające się jary i kotliny i znów wzniesienia uprawnych pól, na których nierzadko stoją samotne drzewa na świadectwo przemian dokonanych tutaj przez człowieka i czas. Przy tej drodze leżą dwie historyczne miejscowości Sąsiadka i Radecznicza.

Sąsiadka - obszar leżący w obrzeżach górnego Wieprza i Bugu już w X-XI wieku stał się poważnym skupiskiem osadniczym. Rdzenna ludność dla obrony przed falami najeźdźców własnej społeczności, tożsamości kulturowej i organizacji politycznej zbudowała zespół grodów książęcych: Czerwień, Wołyń - Gródek nad Bugiem, Grabowiec, Horodło, Uchanie, Lipsko, Skokówkę, Guciów, Szczebrzeszyn, Tarnawę, Ładę - Goraj. Grody te zwane Grodami Czerwieńskimi w X wieku weszły w skład tworzącego się państwa polskiego. Granica Rusi z Polską przebiegała po zachodniej stronie Wieprza w okolicach Szczebrzeszyna dochodząc na tym odcinku do rzeki Gorajec. Dla obrony tej granicy, kontroli przejścia przez bagnistą dolinę rzeki Por, w miejscu starej IX wiecznej osady w latach 1031 - 1039 Jarosław wybudował gród warowny - Sutiejsk (Sąsiadka). Najstarszą wiadomością dotyczącą grodziska w Sąsiadce jest wzmianka z 1096 r. w „Pouczeniu” Monomacha mówiąca, że Wszewołod książę Perejesławski wysłał swego syna Włodzimierza „na Sutiejsk pokój czynić z Lachami”. Na terenie wsi Sąsiadka na wysokim zboczu bagnistej doliny rzeki Por, lewego dopływu rzeki Wieprz zachowały się ślady grodziska zwanego „Okopem”. Są to potężne wały sięgające 6 m wysokości, 12 - 15 m szerokości, tworzące trzy części grodziska:

- gród właściwy z dużym drewnianym budynkiem mieszkalnym (siedzibą księcia) i studnią na majdanie,
- podgrodzia jako części gospodarczej,
- trzecia część grodu to teren między wałami zewnętrznymi i wewnętrznymi posiada wyraźnie charakter wojskowy.

Zniszczony w XIII w. Sutijsk przez Tatarów traci funkcje obronne i administracyjne zmieniając się w zwyczajną wieś o ówczesnej nazwie Sąciaska, a obecnie Sąsiadka.

Radecznicza - u podnóża stromej krawędzi Roztocza w pobliżu rzeki Por powstała wieś Radecznicza, której początki sięgają czasów Kazimierza Wielkiego i Władysława Jagiełły. Ponad wioską góruje wzniesienie zwane Łysą Górą. Właśnie na tej górze św. Antoni ukazał się Szymonowi i nakazał, aby na szczycie góry powstał kościół. Dzięki fundacji biskupa Mikołaja Świrskiego, sufragana chełmińskiego i staraniom zakonników już w 1695 r. gotowy był barokowy kościół zaprojektowany przez twórcę fortyfikacji Zamościa Jana Michała Linka. Na wzgórzu kościelne prowadzą 100 stopniowe schody kryte, których front ozdobiony jest orłem. Kościół o dwu wieżowej fasadzie jest jednonawowy z piętrzącymi się, bogato wykrojonymi szczytami i charakterystycznym wystrojem elewacji: obramienia okien, zestawy pilastrów i załamane belkowania. Z pierwotnego wyposażenia kościoła zachował się krucyfiks zawieszony nad prezbiterium.

2. Trasa Szczebrzeszyn - Szperówka - Sąsiadka (piesza)

Ze Szczebrzeszyna do Radeczniczy możemy dotrzeć pieszo przez Szperówkę Sąsiadkę i Mokrelipie. Wycieczkę rozpoczynamy ulicą Partyzantów obok piekarni i cegielni w kierunku północnego zachodu, wychodząc na tzw. Doroszewszczyznę. Droga ta prowadząc w głąb wsi Szperówka przebiega przez głębokie doliny i wzniesienia Roztocza, przez co stanowi bardzo atrakcyjny szlak turystyczny. Wieś jest rozrzucona i bardzo malowniczo położona. Ze Szperówki już drogą polną, idąc na zachód przez Sąsiadkę docieramy do leżącej w dolinie rzeki Por - miejscowości Mokrelipie. Znajduje się tutaj kościół w stylu neogotyckim pod wezwaniem Znalezienia Krzyża Świętego, przy drodze do Radeczniczy, a 200 m dalej na południowy zachód położony jest cmentarz. Następna miejscowość do której dochodzimy z Mokregolipia to Radecznicza.

3. Trasa Szczebrzeszyn - Klemensów

Klemensów położony jest na północny wschód od Szczebrzeszyna, nad prawym brzegiem rzeki Wieprz, na wysokości 235 m n.p.m., ok. 20 km od Zamościa. Nazwa „Klemensów” pojawia się w dokumentach po ukończeniu budowy rezydencji Zamoyskich na gruntach wsi Bodaczów, w połowie XVIII w. Początkowo odnosiła się ona tylko do zespołu pałacowo - parkowego. Obecnie pod tą nazwą występują: pałac z parkiem i cukrownia wraz z osiedlem robotniczym. Historia zespołu pałacowo - parkowego związana jest z rodziną Zamoyskich. Tradycja głosi, że rezydencję w Klemensowie wybudował VII ordynat Ordynacji Zamojskiej Tomasz Antoni wraz z drugą żoną Teresą z Michałowskich dla chorowitego syna Klemensa. Jednopiętrowy pałac barokowy, usytuowany na skraju małego wzniesienia, zbudowany jest z cegły i otynkowany. Część centralną pałacu stanowi korpus główny, dwutraktowy o „tylmanowskim” kształcie. Elewację frontową wydłużają łączniki i wysunięte ku przodowi pawilony. Do południowo - zachodniego pawilonu przylega prostokątny budynek dawnej oranżerii, która po II wojnie światowej została przekształcona na kaplicę katolicką. Na terenie parku występują następujące gatunki drzew: lipy drobno i szerokolistne, sosny: pospolite, czarne i wejmutki: buki, graby, brzozy, jesiony, topole, świerki, modrzewie, klony, jawory, dęby: szypułkowe, bezszypułkowe i czerwone. Występują tu też gatunki rzadkie aklimatyzowane już w naszych warunkach jak strączyn żółty, platon klonolistny, magnolie japońskie, żywotnik zachodni, cypryśnik groszkowy, gledieszja trójcierniowa, skrzydłoszek kaukaski i miłorząb dwuklapowy.

4. Trasa Szczebrzeszyn - Zwierzyniec - Guciów - Bondyrz (25 km)

Najkrótsza droga ze Szczebrzeszyna do Bondyrza prowadzi przez Zwierzyniec, który posiada interesującą historię i niepowtarzalną przyrodę. Zwierzyniecki krajobraz - zabytki przyrody Roztoczańskiego Parku Narodowego urzekają swoim pięknem, budzą zachwyt turystów i stanowią inspirację dla wielu malarzy tych znanych, sławnych jak i początkujących. Jadąc drogą asfaltową ze Zwierzyńca przez Biały Słup, Obroc do Bondyrza

mijamy po prawej stronie szosy grodzisko w Guciwie, zlokalizowane około pół kilometra na południowy zachód od zabudowań wsi. Zachowane ślady grodziska świadczą, że gród należący do zespołu grodów czerwieńskich usytuowany był na platformie najwyższego w okolicy wzgórza panującego nad doliną Wieprza, które przez miejscową ludność nazwane jest „Monastylem” lub „Starzyną”. Przyroda nadała miejscu charakteru obronnego otaczając go urwistymi skarpami i stromymi zboczami.

Mimo, iż upływający czas i trwająca erozja zacierają obraz dawnego grodu, pozostały jednak ślady dawnych obwałowań grodu. W północnej części rysują się mało wyraźne pozostałości obwałowań w przeciwieństwie do strony północno - zachodniej, w której zachowały się dobrze widoczne trzy linie wałów podzielone dawniej głębokimi fosami. Wielkość grodu potwierdza jego plemienny charakter jak również to, że był jednym z elementów dużego kompleksu osadniczego, w skład którego wchodziło kilka osad otwartych, położonych głównie wzdłuż lewego brzegu Wieprza. Rozpoznane cmentarzyska kurhanowe pochodzą z okresu wczesnośredniowiecznego, w których stosowany był obrządek pogrzebowy ciałopalny. 14 km od Zwierzynca leży Bondyryz, do którego docieramy przejeżdżając przez most na Wieprzu obok młyna. W Bondyryzu obok fabryki mebli w samodzielnym murowanym budynku znajduje się Muzeum Historyczne. Ekspozycja obejmuje okres wojny i okupacji Zamojszczyzny lat 1939 - 1944. Muzeum posiada 6 sal stałych ekspozycji obrazujących walki wrześniowe 1939 r. wojsk polskich z Niemcami. Znajduje się tutaj wiele ciekawych i ważnych eksponatów, które mogą się przyczynić do pogłębienia wiedzy z okresu okupacji zwiedzających. Najcenniejszym eksponatem znajdującym się w muzeum jest kompletny wojskowy ołtarz polowy Armii Kraków, który kapelan zdeponował w Górecku Starym. Jest to zabytek klasy zerowej, którego nie posiada nawet Muzeum Wojska Polskiego. W bliskiej odległości (7 km) od Bondyryza, jadąc na południe przez wieś Kaczórki znajduje się historyczna miejscowość Krasnobród, a w nim słynne sanktuarium NMP. Miejscowość ta posiada dogodne połączenia komunikacyjne z Zamościem, Tomaszowem i przez Józefów z Biłgorajem.

Dodatkowo przez teren gminy Szczepieszyn przebiegają dwa szlaki turystyczne:

- „Centralny” - Zwierzyniec - Kawęczynek - Szperówka (niebieski),
- „Partyzantów” - Szczepieszyn /biała droga/ - Kosobudy - (biało - czerwony) oraz
- **Centralny Szlak Rowerowy Roztocza**

Baza noclegowa i żywieniowa na terenie gminy Szczepieszyn

1. **Zajazd „Pod Bażantem”** zlokalizowany jest przy ul. Zwierzynieckiej 19a. Zajazd posiada miejsca noclegowe: 4 pokoje dwuosobowe i 1 pokój czteroosobowy z pełnym wyposażeniem (prysznic, woda, ubikacje). Znajduje się tutaj bar, który zapewnia całodobowe wyżywienie (13 miejsc), istnieje także możliwość organizacji ogniska na placu obok zajazdu, a w trakcie realizacji jest pole namiotowe z pełnym wyposażeniem socjalnym. W czasie wakacji organizowane są dyskoteki dla młodzieży, gry zręcznościowe i bilard.
2. **„Bar w Klemensowie”** umiejscowiony przy ul. Zamojskiej 195. Bar oferuje dania gorące (śniadania, obiady i kolacje).

Ośrodek Wypoczynkowy w Kawęczynku

Na terenie gminy Szczepieszyn obok miejscowości Kawęczynek znajduje się cenny pod względem przyrodniczym kompleks leśny, gdzie projektuje się utworzenie rezerwatu leśnego „Cetnar”. Wieś Kawęczynek dzięki atrakcyjnemu położeniu, posiada dogodne warunki do lokalizacji pensjonatów o bardzo wysokim standardzie. W bezpośrednim sąsiedztwie kompleksu leśnego zlokalizowano i oddano w stanie surowym Ośrodek Wypoczynkowy, którego budowa zostanie zakończona w 1998 r. Ośrodek znajduje się w

odległości 8 km od Szczebrzeszyna i oferował będzie czyste środowisko, spokój, relaks oraz malowniczy i urozmaicony krajobraz Roztocza Zachodniego o każdej porze roku.

Ośrodek docelowo dysponował będzie 10 pokojami na 30 łóżek wyposażonymi w łazienki oraz 40 miejscami noclegowymi o niższym standardzie. W razie potrzeby istnieje możliwość zwiększenia bazy noclegowej poprzez wykorzystanie dodatkowych pomieszczeń. W Ośrodku funkcjonować będzie restauracja na 50 miejsc i sala świetlicowa. Ponadto w skład obiektu wchodzi magazyny, przygotowalnia, kuchnia, szatnia, zmywalnia, chłodnia, kotłownia garaż i ciemnia fotograficzna. Powierzchnia użytkowa budynku wynosi 800 m², kubatura - 3500 m³, zaś powierzchnia zabudowy - 390 m².

Do ważniejszych ofert Ośrodka będą należały:

- ⇒ krótkie pobyty weekendowe latem i zimą wraz z aktywną rekreacją wędrówki piesze, narciarskie, rowerowe szlakami turystycznymi,
- ⇒ pobyty kolonijno - wakacyjne młodzieży szkolnej i studenckiej,
- ⇒ pobyty urlopowo - wakacyjne z możliwością wycieczek do pobliskich miejscowości zabytkowych (Szczebrzeszyn, Zamość, Zwierzyniec),
- ⇒ Ośrodek stanowić będzie bazę wypadową nad zalew w Nieliszu,
- ⇒ Ośrodek może również spełniać funkcję miejsca organizacji kursów, konferencji, zjazdów, sympozjów, kuligów oraz przyjęć okazjonalnych.

7.3. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

Na terenie gminy i miasta Szczebrzeszyn opiekę zdrowotną, profilaktyczną - leczniczą sprawują ośrodki zdrowia w Bodaczowie, przychodnia zdrowia w Szczebrzeszynie oraz Szpital Rejonowy również w Szczebrzeszynie.

Bodaczów - ośrodek zlokalizowany przy Zakładach Tuszczowych, znajdują się gabinety: zabiegowy, lekarski, stomatologiczny (nie czynny), rejestracja, poczekalnia. Ogólnie stan techniczny budynku średni. Zatrudniony jest jeden lekarz ogólny, dwie pielęgniarki (środowiskowa i zabiegowa) oraz sprzątaczką. Ośrodek zdrowia świadczy usługi pracownikom zatrudnionym w zakładach tuszczowych, opiekuje się szkołą podstawową, przedszkolem oraz mieszkańcami Bodaczowa i Kol. Niedzieliska, a także wszystkimi, którzy wymagają opieki.

Szczebrzeszyn - przychodnia zdrowia zlokalizowana jest przy ul. XXX - lecia. Obejmuje swym zasięgiem teren całej gminy i dodatkowo miejscowość Rozłopy. Znajdują się gabinety: lekarski, zabiegowe dla dzieci i dla osób dorosłych. Ponadto są następujące poradnie: internistyczna, chirurgiczna, fizykoterapii, neurologiczna, okulistyczna, pediatryczna, stomatologiczna, cytologiczna i poradnia K. Oprócz tego jest rejestracja, poczekalnie, pomieszczenia socjalne. Zatrudnionych jest 11 lekarzy specjalistów, 16 pielęgniarek, 2 położne, technik fizykoterapeuta, analityk. Budynek w dobrym stanie technicznym. Wymienione placówki zdrowia obsługują całą gminę i dodatkowo miejscowości sąsiadujące. Wschodnia część obszaru gminy obsługiwana jest dodatkowo przez ośrodek zdrowia w Zawadzie, obok którego znajduje się też apteka. Na terenie gminy jest 4 apteki: jedna w Bodaczowie i trzy w Szczebrzeszynie. Jeśli chodzi o wyposażenie ośrodków, to jest ono średnio zadowalające i niektóre z nich wymagają uzupełnienia w oprzyrządowaniu oraz modernizacji i remontów bieżących. Szpital rejonowy jest obecnie po remoncie i jest w dobrym stanie technicznym.

Pomoc społeczna

Opieka społeczna na terenie gminy i miasta Szczebrzeszyn do roku 1990 prowadziła swą działalność przy Ministerstwie Zdrowia i Opieki Społecznej. Natomiast od roku 1990 opieka społeczna została przeniesiona pod Samorząd Lokalny i podlega do chwili obecnej Ministerstwu Pracy i Polityki Socjalnej.

Opieka społeczna obejmuje swym zasięgiem obszar całej gminy i miasta Szczepieszyn. W gminie z roku na rok rośnie zapotrzebowanie na pomoc społeczną.

Rodziny korzystające z pomocy ogółem w latach 1999 - 2003

1999	2000	2001	2002	2003
535	568	679	687	756

Kwota wydatkowana na pomoc materialną i usługową w latach 1999 – 2003

1999	2000	2001	2002	2003
713.930	803.945	1.011.462	1.135.999	1.038.292

Kwota wydatkowana w 2003 roku była niższa od kwoty wydatkowanej w 2002 roku. Z uwagi na to, że od października 2003 roku renty socjalne zostały przekazane do ZUS wraz ze środkami.

Formy pomocy realizowane przez Ośrodek Pomocy Społecznej:

- 1/ zasiłki stałe
- 2/ zasiłki okresowe gwarantowane
- 3/ zasiłki okresowe gwarantowane
- 4/ zasiłki okresowe
- 5/ zasiłki okresowe specjalne
- 6/ renty socjalne /do października 2003 roku/
- 7/ zasiłki okresowe macierzyńskie
- 8/ posiłki /dożywianie dzieci w szkołach/
- 9/ usługi opiekuńcze
- 10/ zasiłki celowe
- 11/ specjalne zasiłki celowe

Najwięcej osób kwalifikuje się do pomocy materialnej z ubóstwa, którego główną przyczyną jest bezrobocie.

W gminie istnieją rodziny, żyjące w trudnych warunkach które zgodnie z przeprowadzanymi wywiadami środowiskowymi potrzebują pomocy finansowej ale ze względu na obowiązujące kryteria przyznawania pomocy nie kwalifikują się do jej udzielenia Są również osoby o nieudokumentowanych dochodach które zgodnie z obowiązującym prawem nie można odmówić pomocy. Do tej grupy zalicza się najczęściej rodzin rolniczych. Dla dzieci z rodzin ubiegających się o pomoc społeczną organizowane są kolonie, obiady w szkołach, kredytowane są bilety szkolne na dojazd do szkoły, prowadzona jest także całoroczna akcja przekazywania odzieży osobom potrzebującym. Dodatkowo w okresie zimowym przeprowadzana jest „akcja zima”.

Na terenie gminy i miasta Szczepieszyn nie występuje problem ludzi bezdomnych. Przy ul. Zamojskiej zlokalizowany jest Gminny Dom Seniora. Schronienie znajduje tutaj 15 osób, a w okresie zimowym przyjmowani są wszyscy, którzy potrzebują pomocy.

7.4 Mieszkalnictwo

W gminie istnieje kilka form własnościowych mieszkań. Najlepiej rozwiniętą formą mieszkalnictwa w gminie jest budownictwo jednorodzinne jak wynika z poniższej tabeli:

Ilość budynków oraz mieszkań wg formy własności.

Forma własności	Ilość budynków	Ilość mieszkań
Osób fizycznych	2652	2801
Spółdz. mieszkaniowych	39	700
Gminy	11	81
Skarbu Państwa	3	9
Zakładów Pracy	6	14
Pozostałych podmiotów	3	9
Wspólnot	29	75

Źródło danych: Urząd Statystyczny w Lublinie wg Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku

Na terenie gminy występuje budownictwo spółdzielcze w Szczebrzeszynie, Klemensowie, Bodaczowie.

Od kilku lat gmina i Spółdzielnie sprzedają mieszkania prywatnym właścicielom. Aktualnie wszystkie budynki wyposażone są w sieci co, elektryczne, wodno-kanalizacyjne.

W gminie istnieje zapotrzebowanie na nowe mieszkania wszystkich form własności.

W związku z tym potrzebne jest wspieranie budownictwa poprzez ułatwianie procedur budowlanych, uzbieranie gruntów, tworzenie działek budowlanych.

7.5. Bezpieczeństwo publiczne

Od października 1999 roku do 31 lipca 2002 roku Komisariat Policji w Szczebrzeszynie obejmował swoim działaniem Gminy: Szczebrzeszyn, Zwierzyniec, Sułów, Nielisz i Radecznicza. Od 1 sierpnia 2002 roku nastąpiła reorganizacja Komisariatu. Obejmuje on swoim działaniem te same Gminy i przy nim powstały cztery Posterunki z siedzibami w Zwierzyńcu, Sułowie, Radeczniczy, Nieliszu. W Komisariacie Policji w Szczebrzeszynie powstała dodatkowo Drużyna Patrolowa, która działa na terenie pięciu gmin.

Komisariat Policji w Szczebrzeszynie realizując Harmonogram Priorytetów Strategii Działania Komendanta Miejskiego Policji w Zamościu osiągnął zakładane cele w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa każdemu obywatelowi poprzez ograniczenie zagrożenia przestępczością kryminalną w tym: w I kwartale 2004 roku stwierdzono w siedmiu podstawowych kategoriach 49 przestępstw tj. o 15 więcej niż w I kwartale 2003 roku /lecz 24 czyny były to wymuszenia rozbójnicze – szkolne ujawnione w jednym postępowaniu/. Wzrosła natomiast wykrywalność przestępstw w tych kategoriach z 52,9 % do 69,4 %. W I kwartale 2004 roku wszczęto tylko 1 rozbój /szkolny/, stwierdzono tylko 10 kradzieży i 16 włamań, 1 pobicie i 0 rozboi.

W zakresie przeciwdziałania narkomanii prowadzone są spotkania z młodzieżą w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych jak również prowadzona jest stała współpraca z dyrekcją szkół i nauczycielami w tym zakresie jak również w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich.

W celu uzyskania wzrostu zaufania społecznego do Pracy Policji w ramach reorganizacji struktury organizacyjnej KP Szczebrzeszyn dzięki stworzeniu zespołu patrolowo-interwencyjnego zwiększono liczbę służb w patrolach pieszych i zmotoryzowanych, na terenach miejskich. Kierownictwo KP Szczebrzeszyn oraz Posterunków Policji utrzymuje stałą współpracę z samorządami gminnymi

8. Charakterystyka gminy pod względem gospodarczym

Na terenie gminy Szczebrzeszyn podstawową formą działalności jest rolnictwo. Na obszarze 9150,47 ha funkcjonuje 2683 gospodarstw, przy czym 86% znajduje się w rękach indywidualnych właścicieli. 1725 właścicieli gospodarstw rolnych prowadzą wyłącznie działalność gospodarczą która wyłączeniem źródłem utrzymania tej ludności.

Gospodarstwa rolne według prowadzenia działalności gospodarczej.

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw
Prowadzące wyłącznie działalność rolniczą	1725
Prowadzące wyłącznie działalność pozarolniczą	19
Prowadzące działalność rolniczą i pozarolniczą	219
Nie prowadzące działalności rolniczej i pozarolniczej	319

Źródło danych: Urząd Statystyczny w Lublinie wg Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku

Wysoki wskaźnik bonitacji gleb na terenie gminy oraz waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (84,2 pkt.) wskazują, iż na tym terenie są bardzo korzystne warunki dla rozwoju produkcji rolniczej. Średnia powierzchnia gospodarstwa indywidualnego w gminie wynosząca 4,0 ha świadczy o częściowym rozdrobnieniu gospodarstw. Głównymi produktami towarowymi produkcji rolnej są: zboża, przemysłowe w tym: buraki cukrowe, rzepak i rzepik, ziemniaki.

Największe zakłady w sferze produkcji materialnej położone na terenie gminy lub w jej sąsiedztwie to: Cukrownia „Klemensów” Spółka Akcyjna w Szczebrzeszynie, Zakłady Tłuszczowe w Bodaczowie Sp.z o.o., Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Zamościu, Przedsiębiorstwo Przemysłu Zbożowo - Młynarskiego PZZ w Zamościu oraz mniejsze zakłady i przetwórnice branży przemysłu rolno - spożywczego. W sferze produkcji zwierzęcej dominują takie produkty jak: wieprzowina i wołowina (chów drobiu głównie na własne potrzeby). Żywiec znajduje miejsce zbytu m.in. w dwu masarniach znajdujących się w Szczebrzeszynie. Innym ważnym produktem zwierzęcym jest mleko.

W ostatnich latach doszło do intensywnego rozwoju drobnych form przedsiębiorczości. Są one najczęściej realizowane w formie działalności gospodarczej osób fizycznych lub spółek. Jako ważny element gospodarki gminy mogą stanowić alternatywną drogę rozwoju dla części gospodarstw rolnych. Na terenie gminy i miasta Szczebrzeszyn funkcjonuje ogółem:

611 podmiotów gospodarczych w tym:

- ✓ przemysłowe – 16
- ✓ usługowe - 160
- ✓ budowlane - 99
- ✓ transport - 28
- ✓ handel - 229
- ✓ gastronomia - 18
- ✓ inne - 61

Większość przedsiębiorstw występujących w mieście i gminie to przedsiębiorstwa małe często o charakterze rodzinnym.

Zdecydowanie najwięcej firm posiada status osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Stanowią one 95 % wszystkich przedsiębiorców w gminie. W zdecydowanej większości tych firm pracuje do 5 osób. Pomimo, że liczbowo stanowią one duży procent, to jednak stwarzają miejsca pracy tylko dla 25 % ogółu zatrudnionych. Ze względu na niski kapitał tych firm, jak również stosunkowo niewielki zysk, nie oferują one zbyt atrakcyjnych warunków pracy.

Stosownie wydaje się wspieranie rozwoju małych przedsiębiorstw co w efekcie wpłynie na przyrost miejsc pracy i podwyższenia stopy życiowej społeczności lokalnej.

W strukturze podmiotów obserwuje się największy udział firm o charakterze handlowym. Najbardziej niepokojące zjawisko pod względem gospodarczym to zagrożenie likwidacją kluczowego zakładu jakim jest Cukrownia „Klemensów” zatrudniająca ponad 200 osób.

Główni pracodawcy w gminie.

Na terenie gminy i miasta Szczepieszyn, oprócz mniejszych form przedsiębiorczości, działalność prowadzą duże zakłady przemysłowe głównie w branży przetwórstwa rolno - spożywczego. I one zatrudniają największy procent ludności miasta i gminy.

1. **Cukrownia „Klemensów” Spółka Akcyjna** - znajduje się przy ul. Słodkiej w Klemensowie, zajmuje teren o pow. ok. 30 ha, na którym zlokalizowanych jest 48 obiektów przemysłowych i pomocniczych będących w dobrym lub średnim stanie technicznym. W zakładzie produkuje się cukier konsumpcyjny w ilości około 26 t rocznie. Produktami odpadowymi są wysłodki i melasa.
2. **Zakłady Tłuszczowe Sp.z o.o. w Bodaczowie**, zajmuje powierzchnię 43 ha, w tym zainwestowana 22 ha, a zabudowa zajmuje 4,3 ha.
3. **Młyn gospodarczy** (dwa) - zlokalizowane przy ul. Lubelskiej i przy ul. dr Klukowskiego w Szczepieszynie. Budynek przy ul. Lubelskiej murowany w dobrym stanie technicznym, powierzchnia działki 0,13 ha, natomiast młyn przy ul. dr Klukowskiego jest własnością prywatną, działka o powierzchni 0,10 ha, budynek murowany w dobrym stanie technicznym, obiekt o charakterze zabytkowym. Młyn przy ul. Lubelskiej produkuje mąkę pszenną typ 500 i 750, kaszę jęczmienną, śrutę na pasze oraz produkt uboczny jakim są otręby pszenne.
4. **„Trimex” Spółka z o. o.** – siedziba w Brodach Małych, przy trasie Szczepieszyn - Zwierzyniec, na działce o powierzchni 3,1 ha. Zakład produkuje meble ogrodowe (także zestawy dziecięce), drewniane wyposażenie wnętrz oraz metaloplastiki, elewacje wewnętrzne lub zewnętrzne, tarcicę suchą i mokrą oraz realizuje indywidualne zamówienia klientów.
5. **Masarnia** (dwie) - zlokalizowane przy ul. Partyzantów i przy ul. Złotej w Szczepieszynie. Zakład przy ul. Partyzantów jest własnością prywatną Pana Zygmunta Sikory, natomiast przy ul. Złotej funkcjonuje Zakład Mięсны „Agrosat” Sp.jawna Adam Czechowski, Tadeusz Szcześniak. Spółka oferuje następujący asortyment: wędliny nietrwałe, półtrwałe i trwałe, wędliny podrobowe i wędzonki.
6. **Piekarnie** - własność prywatna, zlokalizowane przy ul. Partyzantów, ul. Zamojskiej w Szczepieszynie. Zakład produkuje chleb o gramaturze 1,3 kg, 1 kg, 0,5 i 0,7 kg oraz chleb razowy 0,7 kg, bułki 0,2 kg, 0,1 i 0,05kg, obwarzanki, rogałe, placki z cebulą o masie 0,2 kg dodatkowo zakład zajmuje się produkcją paluszków.
7. **„Inwex” Spółka z o.o.** – Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowe z siedzibą w Brodach Małych. Przedmiotem działalności Przedsiębiorstwa jest m.in. wykonywanie robót

ogólnobudowlanych związanych z wznoszeniem budynków, rozbiórką, budowa dróg kołowych, wykonywanie robót budowlanych murarskich, instalacji itp... Przedsiębiorstwo.

8. **Cegielnia** - zlokalizowana przy ul. Partyzantów w Szczepieszynie, na działce o powierzchni 0,75 ha. Zakład produkuje cegłę czerwoną symbol 1441.

Bazy, składy i punkty skupu:

- Baza w Szczepieszynie przy ul. Partyzantów, działka o powierzchni 1 ha. Znajduje się na niej piekarnia mechaniczna i punkt skupu zwierząt (obecnie masarnia). Wymienione obiekty są wdzierżawione osobom prywatnym.
- Baza składowa w Brodach Małych, powierzchnia działki ok. 2,5 ha, znajdują się na niej magazyny: zbożowy, nawozowy i budowlany zbudowane z cegły w dobrym stanie technicznym.
- Baza PKP w Brodach Małych - własność PKP, jest to baza maszyn i sprzętu do obsługi linii kolejowej. Obecnie mieści się tutaj Terminal Przeładunkowy Sp. z o.o..

Przemysł zlokalizowany na terenie gminy i miasta, to głównie branża rolno - spożywcza lub drzewna. Dotyczy to także obiektów, składów i baz, które przeznaczone są dla obsługi rolnictwa.

9. Finanse gminy

Podstawowy dochód podatkowy gminy „na mieszkańca” wskaźnik G wynosi - 493, 35 zł

Struktura dochodów i wydatków w latach 2001 - 2003

DOCHODY			2001		2002		2003	
Dochody własne			3553093,00	28,56	3661448,00	25,76	3691291,00	24,87
Subwencja ogólna i udział w podatkach			6939360,00	55,78	8071519,00	56,79	8772485,00	59,12
Dotacje celowe na zadania własne			525 455,00	4,22	835 675,00	5,88	987 661,00	6,66
Dotacje na zadania zlecone ustawami			1423011,00	11,44	1643536,00	11,56	1388013,00	9,35
RAZEM			12 440 919	100	14 212 178	100	14 839 450	100
WYDATKI			2001		2002		2003	
Rolnictwo			22989,00	0,18	17906,00	0,13	557 294,00	3,93
Transport i Łączność			349721,00	2,73	143 542,00	1,05	736 467,00	5,19
Gospod.komunal.			1879416,00	14,65	1454878,00	10,64	822 640,00	5,79
Gospod.mieszk.			63 366,00	0,49	91965,00	0,67	129 748,00	0,91
Oświata i wychow.			5461715,00	42,57	6361136,00	46,51	6629905,00	46,7
Edukacyjna opieka wychow.			525556,00	4,10	751 373,00	5,49	814762,00	5,74
Kultura i ochrona dziedzictwa Narod.			336450,00	2,62	404 709,00	2,96	356 821,00	2,51
Ochrona zdrowia			66964,00	0,52	129 028,00	0,94	110073,00	0,78

Opieka społeczna			1663117,00	12,96	1847156,00	13,51	1717971,00	12,1
Kultura fizyczna i sport			36816,00	0,29	68 200,00	0,50	54 995,00	0,39
Administracja publiczna			1915822,00	14,93	1974 555,0	14,44	1937781,00	13,65
Bezpieczeństwo publiczne			82982,00	0,65	162 301,00	1,19	93 399,00	0,66
Obsługa długu publicznego			398 234,00	3,10	246 836,00	1,80	197 057,00	1,39
Urzędy naczelnych organów władzy państw.			23 340,00	0,18	21 544,00	0,16	29 791,00	0,21
Działalność usługowa					1000,00	0,01	4 165,00	0,03
Różne rozliczenia			4000,00	0,03			5 000,00	0,04
RAZEM:			12 830 488	100	13 676 129	100	14 197 868	100

Zaprezentowany budżet został poddany zabiegom analitycznym w celu zobrazowania podstawowych elementów struktury i dynamiki. Jako pierwszy zbadano strukturę budżetu tworząc tzw. analizę pionową. Przeanalizowano udział poszczególnych elementów w całości dochodów oraz wydatków, przyjmując te wartości jako bazowe 100%

Analiza pionowa strony dochodów budżetowych w latach 2001 – 2003 wykazywała malejący udział dochodów własnych gminy.

Wydatki komunalne związane są z prowadzonymi inwestycjami.

W celu uchwycenia szerokiego spektrum zmian dokonano analizy poziomej budżetu. Polega ona na odniesieniu danych z roku analizowanego do parametrów z roku poprzedniego.

Jako podstawowy wniosek z analizy poziomej należy uznać fakt, że w analizowanym okresie wydatki realne rosły w szybszym tempie niż dochody. Sytuacja powtarza się niestety w roku 2004, których przyrost jest wyraźnie większy od przyrostu dochodów. Jest to o tyle niekorzystne, że prowadzi do trudności ze zbilansowaniem budżetu, w przypadku powtarzania się takiej sytuacji w kilku kolejnych latach.

Reasumując, analiza budżetu gminy Szczepieszyn prowadzi do sformułowania kilku podstawowych wniosków.

Gmina funkcjonuje w oparciu o systematyczny deficyt budżetowy. Pozwala to na dynamiczne finansowanie rozwoju, grozi jednak narastającym zadłużeniem.

Zarówno struktura wydatków jak i dochodów budżetowych charakteryzuje się bardzo dobrą strukturą. Dzięki znacznemu udziałowi dochodów własnych, budżet ma charakter wysoce inwestycyjny.

Niepokoiki systematyczne przeszacowywanie planów zwłaszcza po stronie dochodów własnych. Można powiedzieć, że plany w gminie są przeważnie ambitniejsze niż realne możliwości realizacji.

Jak wykazuje jednak doświadczenie, władze lokalne potrafią skutecznie radzić sobie z przeszacowaniem planów.

Należy podkreślić, że w najbliższych latach w budżecie gminy trzeba będzie wyasygnować środki na pokrycie wydatków inwestycyjnych ponoszonych w przyszłości i obecnie / pokrycie niedoboru budżetów z lat poprzednich /.

II PREFERENCJE SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

Oczekiwania i oceny wyrażane przez mieszkańców gminy stanowią niezwykle istotny element w całości prac przygotowawczych nad Planem Rozwoju Lokalnego.

Na podstawie opinii społecznej kreowano kierunki rozwoju Gminy Szczebrzeszyn.

W ocenie poszczególnych sfer życia w gminie najgorzej oceniono:

- możliwość znalezienia pracy i poziom płac
- źle oceniono stan dróg i innych ciągów komunikacyjnych
- negatywnie oceniono poziom życia kulturalnego.

Źle oceniono mieszkalnictwo. Respondenci wielokrotnie podkreślali wagę tego problemu na poziomie lokalnym. Zagadnienie to leży w kompetencjach władz lokalnych. Wymaga jednak ogromnych nakładów finansowych na budowę nowych lokali mieszkalnych co przekracza możliwości budżetu gminy.

Pozytywne odczucia dotyczące pozostałej infrastruktury i możliwości prowadzenia działalności gospodarczej, pomoc społeczna.

Kolejnym etapem badania opinii społeczności lokalnej było dokonanie oceny czego brakuje w gminie aby mogła się ona właściwie rozwijać. Odpowiedzi wskazują słabe strony Gminy jednocześnie wyznaczając kierunki jej rozwoju.

Największy odsetek respondentów wskazał, że gminie brakuje inwestorów zewnętrznych co jest faktem obiektywnie bezspornym. Istotne jest, że społeczność lokalna dość zgodnie widzi potrzebę przyjęcia w Gminie inwestorów zewnętrznych.

Na drugim miejscu wskazano brak jasnego planu działania co wynika z braku dokumentu jakim jest plan lokalnego rozwoju i jego wdrażanie.

Mieszkańcy pozytywnie określają czynniki świadczące o atrakcyjności gminy zwłaszcza pod względem turystycznym a także miejsc do inwestowania i wskazują, że czynniki te do tej pory nie są należycie wykorzystane.

Społeczność widzi także brak operatywnych ludzi a jednocześnie postrzega się znaczny odsetek osób o charakterze roszczeniowym co nie sprzyja inwencji w zakresie rozwoju lokalnego.

W trakcie pracy nad Planem Rozwoju Lokalnego wypracowano kluczowe czynniki sukcesu dla Gminy Szczebrzeszyn:

- ✓ akceptowany plan działania
- ✓ lokalizacja
- ✓ uzbrojone tereny pod inwestycje
- ✓ stopień wypromowania gminy
- ✓ zasoby wewnętrzne

Opracowany dokument, jakim jest Plan Rozwoju Lokalnego uwzględnia ustalenia konkretnych celów możliwych do osiągnięcia oraz metod, jakie zastosuje się realizując ustalone cele, a także zestawu środków jakie zostaną wykorzystane do ich realizacji.

Istnieje domniemanie iż powszechnie akceptowany plan rozwoju wpłynie pozytywnie na konsolidację Gminy / różnych jej środowisk i grup nacisku/.

III OGÓLNE ZAŁOŻENIA PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

Ogólne założenia planu rozwoju lokalnego pozwoliły na wyznaczenie:

- Misji gminy / poprawa życia mieszkańców/
- Celów strategicznych na najbliższych 15 lat oraz wskazano sposoby osiągnięcia tych celów.
- Programy działań.
- Zadania szczegółowe realizacyjne.

Cele strategiczne

- Pozyskiwanie inwestycji zewnętrznych.
- Rozwój funkcji rekreacyjnej i turystycznej gminy.
- Rozwój mieszkalnictwa.
- Restrukturyzacja obszarów wiejskich
- Podnoszenie standardu życia mieszkańców
- Rozwój społeczny gminy
- Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego

W wyniku dokonanej analizy uzgodniono iż każdy z celów strategicznych będzie osiągnięty przez uruchomienie odpowiednich programów realizacyjnych

Najbardziej szczegółowym elementem Planu Rozwoju Lokalnego są zadania.

Wszystkie zadania są realizowane w ramach określonych programów. Każde z nich musi prowadzić do osiągnięcia jednego z przyjętych celów strategicznych.

Nazwa zadania: Uregulowanie stosunków prawnych w strefie
Zadanie w ramach programu: Gminna Strefa Aktywności Gospodarczej
Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:
Pozyskiwanie inwestycji zewnętrznych

Opis zadania.

Strefa ta została pomyślana jako wydzielone terytorialnie obszary przeznaczone pod inwestycje. Koncepcja Strefy zakłada z jednej strony zapewnienie optymalnych warunków infrastrukturalnych a z drugiej strony pakietu promocyjnego nastawionej na pozyskiwanie inwestorów. Utworzenie strefy jest zatem wyjściem naprzeciw najbardziej palącym problemom rozwojowym gminy.

Plan utworzenia strefy przewiduje szereg działań realizowanych zarówno przez władze lokalne jak też inne podmioty.

Do głównych zadań zalicza się:

- a/ wdrożenie realizacji Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego
  - b/ zapewnienie wszystkich niezbędnych mediów dla potencjalnych inwestorów
  - c/ przygotowanie systemu preferencji dla firm inwestujących w strefie
- Większość terenów włączonych do strefy należy do osób fizycznych oraz do gminy.

Jest oczywiste, że główny rozwój strefy będzie realizowany na bazie gruntów gminnych.

Wynika to z przesłanek, że potencjalni inwestorzy najbardziej cenią sobie możliwość zakupu gruntów od władz lokalnych. Z tego względu za kluczową należy uznać konieczność podjęcia intensywnych działań zmierzających do nabycia, skomunalizowania gruntów w obrębie strefy.

Szacunkowy koszt wdrożenia: Koszty realizacji będą wynikać z przyjętych rozwiązań planistycznych. Szacuje się, że wyniosą około 800 tys zł

Źródło finansowania: Zadanie realizowane w pełni z budżetu gminy

Data rozpoczęcia zadania: 2007 rok

Data zakończenia zadania: 2008 rok

Planowany efekt końcowy: W efekcie realizacji zadania tereny inwestycyjne w strefie powinny stać się własnością gminy a to z kolei wpłynie na zwiększenie ich atrakcyjności w oczach inwestorów.

Nazwa zadania: Poszukiwanie partnerów strategicznych

Zadanie w ramach programu: Gminna Strefa Aktywności Gospodarczej

Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:

Pozyskiwanie inwestycji zewnętrznych

Opis zadania

Samo stworzenie strefy rozwiązuje wiele ważnych problemów rozwoju Gminy. Utworzone zostają fizyczne i prawne warunki do dokonywania inwestycji gospodarczych. Fakt wydzielenia obszarów przemysłowych ułatwia kontrolę rozwoju przestrzennego gminy.

Obniża także koszty ewentualnych inwestycji infrastrukturalnych /np. budowę kanalizacji dla strefy/. Utworzenie strefy tylko wtedy przyniesie spodziewane efekty jeżeli będzie równoznaczne z pojawieniem się nowych inwestycji w Gminie.

Z punktu widzenia Planu Rozwoju Lokalnego kluczowe znaczenie ma określenie docelowej struktury strefy. Wskazane jest tu określenie charakteru pożądanych inwestycji. Preferencje w zakresie rodzaju inwestycji mogą w dalszej kolejności przekładać się na system preferencji podatkowych / im bardziej atrakcyjna dla Gminy inwestycja tym może liczyć na większe zwolnienia podatkowe. Gmina jest otwarta na wszelkiego rodzaju inwestycje o ile nie wpływają negatywnie na środowisko lokalne. Z technicznego punktu widzenia niezbędne jest zatem merytoryczne opracowanie dokumentu kierunkowego dotyczącego zakładanej docelowej struktury strefy. Dokument ten opracowany przez władze lokalne oraz ewentualne osoby odpowiedzialne za zarządzaną strefę przy współdziałaniu partnerów lokalnych, powinien zawierać następujące elementy:

- a/ listę najbardziej pożądanych rodzajów inwestycji
- b/ listę ograniczeń inwestycyjnych wynikających z uwarunkowań lokalnych
- c/ listę szczegółowych „atrakcji” oferowanych inwestorom w strefie
- d/ preferencje w zakresie fizycznego rozplanowania strefy stanowiące znaczne uszczegółowienia w stosunku do planu zagospodarowania przestrzennego
- e/ listę lokalnych i regionalnych partnerów strefy którzy przez swoje usługi /produkty/ są w stanie podnieść atrakcyjność strefy
- f/ jednoznaczne określenie oczekiwań związanych ze strefą w celu właściwego monitorowania realizacji koncepcji

Szacunkowy koszt wdrożenia: Zadanie ze względu na swój organizacyjny charakter oraz wewnętrzny sposób realizacji nie powinno się wiązać z dużymi

kosztami. Przewiduje się ok. 50 tys zł

Źródło finansowania:

Zadanie realizowane w pełni z budżetu gminy

Data rozpoczęcia zadania: 2007 rok
Data zakończenia zadania: 2008 rok
Planowany efekt końcowy: W efekcie realizacji zadania powstanie dokument porządkujący kierunki rozwoju strefy oraz określający dodatkowe elementy oferty dla inwestorów wynikające ze współpracy z partnerami gospodarczymi.

Nazwa zadania: Nowoczesny system obsługi inwestora na poziomie Urzędu Gminy

Zadanie w ramach programu: Preferencyjna polityka gminy wobec inwestora

Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:
Pozyskiwanie inwestycji zewnętrznych

Opis zadania

Niniejsze zadanie ma charakter organizacyjny. Brak jest w chwili obecnej jednolitego i jasnego systemu obsługi inwestora. Pomimo, że Referat Planowania Przestrzennego, Budownictwa, Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej oraz Inwestycji prowadzi te zadania oraz wszelkie sprawy związane z rozwojem gospodarczym w tym także pozyskiwania środków zewnętrznych na realizację niektórych zadań ujętych w planie to nowe rozwiązanie polega na stworzeniu systemu obsługi zapewniającego inwestorowi komfort załatwiania wszelkich formalności w jednym miejscu.

Omawiany system może być stosowany wyłącznie w odniesieniu do poważnych inwestorów.

Realizacja zadania wymaga zmiany regulaminu organizacyjnego Urzędu:

- a/ stworzenia w Referacie Planowania Przestrzennego, Budownictwa, Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej oraz Inwestycji stanowiska odpowiedzialnego za obsługę inwestorów i promocję Gminy
- b/ utworzenie w ramach tej komórki „Punktu Obsługi inwestorów”.

Szacunkowy koszt zadania: około 20 tys zł
Źródło finansowania : z budżetu gminy
Data rozpoczęcia realizacji: 2005 rok
Planowany efekt końcowy: Skoordynowane działanie nastawione na rozwój gospodarczy gminy poprzez pozyskiwanie nowych inwestycji i aktywizację działań promocyjnych Gminy.

Nazwa zadania: System preferencji w podatkach lokalnych

Zadanie w ramach programu: Preferencyjna polityka wobec inwestorów

Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:

Pozyskanie inwestycji zewnętrznych.

Opis zadania

Aktualnie bardzo duża liczba gmin i miast stosuje preferencje dla inwestorów tworzących na rynku lokalnym nowe miejsca pracy. Udzielenie tych preferencji odbywa się na zasadach mało sformalizowanych. Dlatego też, proponuje się opracowanie i przyjęcie uchwałą Rady Miejskiej zasad stosowania preferencji zawierających dokładne wskazania metod postępowania oraz wielkości ulg. Uchwała powinna zawierać przynajmniej następujące elementy:

- a/ określenie grupy docelowej przedsiębiorstw mogących korzystać z systemu zwolnień
- b/ określenie trybu składania wniosku o udzielenie ulg / wzór formularza/
- c/ określenie trybu dokonywania analizy merytorycznej wniosku, ze szczególnym uwzględnieniem terminu, w jakim powinna być wydana decyzja w tej sprawie
- d/ wskazanie metody kalkulacji wielkości ulg
- e/ wskazanie procedury udzielania ulgi / czy decyzja ?/
- f/ jasne wskazanie systemu monitorowania rozwoju przedsiębiorstwa, w celu oceny, czy rzeczywiście spełnione zostały warunki określone we wniosku o zastosowanie ulgi
- g/ określenie konsekwencji niespełnienia warunków określonych we wniosku o zastosowanie ulgi

Źródło finansowania: budżet gminy – koszty niezyskanych dochodów
ok.150 tys rocznie

Data rozpoczęcia realizacji: 2005 rok

Planowany efekt końcowy: Zwiększona atrakcyjność gminy jako dogodnego miejsca inwestowania. W efekcie ma to prowadzić do wzrostu liczby inwestycji oraz wzrostu dochodów budżetowych.

Nazwa zadania: Opracowanie i wdrożenie planu działań promocyjnych

Zadanie w ramach programu: Promocja gminy wobec inwestorów

Zadanie prowadzące do osiągnięcia celu strategicznego:

Pozyskiwanie inwestycji zewnętrznych

Opis zadania

Podstawowym elementem każdej akcji kierowanej na przyciągnięcie inwestorów zewnętrznych musi być promocja a nawet reklama Gminy.

Punktem wyjścia do realizacji programu jest stworzenie szczegółowego planu działań promocyjnych na najbliższych 5 lat.

Podstawowe elementy takiego dokumentu to:

- a/ opis działań promocyjnych przewidzianych na poszczególne lata w podziale na podstawowe kategorie /np. publikacje w katalogach, artykuły sponsorowane, druk materiałów promocyjnych/
- b/ wskazanie działań uznanych za wiodące / najefektywniejsze w promocji są artykuły sponsorowane w dużych ogólnopolskich czasopismach/
- c/ wskazanie powiązań między działaniami zarówno w planach na konkretny rok, jak i z działaniami między latami. Zapewni to spójność planu.
- d/ określenie kwartalnego harmonogramu działań /jest ważne aby plany były dosyć szczegółowe/
- e/ plan powinien bezwzględnie zawierać wskazanie osób odpowiedzialnych za realizację poszczególnych działań.

Szacunkowy koszt zadania: Samo opracowanie planu powinno być zrobione własnymi siłami Urzędu Miejskiego. Z uwagi jednak na konieczność wydawania profesjonalnych materiałów promocyjnych oraz ogólną aktywizację promocji gminy budżet ten powinien wynieść co najmniej 14 tys. zł. rocznie

Źródło finansowania: Zadanie realizowane z budżetu gminy oraz z Funduszy Strukturalnych

Data rozpoczęcia realizacji: 2005 rok

Planowany efekt końcowy: Uporządkowanie działań promocyjnych gminy oraz stworzenie spójnego planu działań promocyjnych

Nazwa zadania: System informacji o lokalnej gospodarce /podmiotach i potencjale/

Zadanie w ramach programu: Promocja gminy wobec inwestorów

Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:

Pozyskiwanie inwestycji zewnętrznych.

Opis zadania

Z uwagi na niewystarczające możliwości uzyskania informacji rynkowej o lokalnych firmach, oraz w celu zwiększenia szybkości dostępu do nich konieczne jest stworzenie odpowiedniego systemu.

W tym celu niezbędne będzie opracowanie bazy danych o ofertach kooperacyjnych co będzie miało duże znaczenie w zakresie pozyskiwania i stwarzania odpowiednich warunków dla inwestorów zewnętrznych.

Inwestor taki poinformowany w sposób wyczerpujący o dostępnych na rynku ofertach kooperacyjnych, może uruchomić określony rodzaj produkcji.

Korzyści z takiej sytuacji są wielostronne. Inwestor może lepiej prowadzić swoje przedsięwzięcie, lokalny podmiot zyskuje rynek zbytu, powstają nowe miejsca pracy zarówno u kooperanta jak i inwestora zewnętrznego.

Utworzona baza danych powinna zawierać informacje o:

- a/ lokalnych firmach działających na terenie powiatu zamojskiego i gminy Szczebrzeszyn / branża, rodzaj prowadzonej działalności, możliwościach współpracy, doborze podwykonawców itp./
- b/ możliwościach inwestowania w Gminie
  - zasób gruntów przeznaczonych pod inwestycje
  - położenie gruntów /odległość od szlaków komunikacyjnych i ośrodków przemysłowych
  - nieruchomości /zabudowane niezabudowane, jakość, cena, właściciele/
  - wyposażenie terenu w infrastrukturę
  - możliwości korzystania z ulg podatkowych
  - sektory lokalnego rynku
  - lokalny poziom cen
  - dostępność usług

Szacunkowy koszt zadania: ok. 5 tys zł

Źródło finansowania: Zadanie finansowane będzie z budżetu gminy

Data rozpoczęcia zadania: 2005 rok

Planowany efekt końcowy: Stworzenie systemu szybkiego informowania wszystkich zainteresowanych o profilu lokalnych podmiotów gospodarczych, o ich ofertach, mocach produkcyjnych i poszukiwanych kooperantach.

Nazwa zadania: Nawiązanie stałej współpracy z mediami ogólnokrajowymi i branżowymi

Zadanie w ramach programu: Promocja gminy wobec inwestorów

Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:

Pozyskanie inwestycji zewnętrznych

Opis zadania

Najlepszą i najskuteczniejszą formą promocji jest nawiązanie stałej współpracy z mediami: prasa, radio, telewizja.

Należy przygotować gotowy materiał na temat gminy, który może przy odpowiednim zaangażowaniu dziennikarza, uda się zamieścić bezpłatnie w prasie o zasięgu krajowym. Jeżeli nie będzie takiej możliwości, to należy zdecydować się na zamieszczenie informacji w formie artykułu sponsorowanego.

Bardzo skuteczna formą promocji jest radio i telewizja lecz koszty w tym przypadku są znaczne. Można regularnie wysyłać biuletyny informacyjne do gazet, radia i telewizji.

Planować ciekawe imprezy i zapraszać przedstawicieli prasy, radia i telewizji.

Szacunkowy koszt zadania: około 20 tys zł

Źródło finansowania: Zadanie finansowane będzie z budżetu gminy.

Data rozpoczęcia realizacji: 2004 rok

Planowany efekt końcowy: Gmina Szczebrzeszyn stanie się miejscem znanym dla szerokiego kręgu osób co powinno spowodować napływ odwiedzających, nowe inwestycje, wzrost obrotów.

Nazwa zadania: Wyznaczanie szlaków pieszych, rowerowych, konnych, narciarskich

Zadanie w ramach programu: Tworzenie infrastruktury turystycznej

Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:

Rozwój funkcji rekreacyjnej i turystycznej

Opis zadania

W gminie znajdują się atrakcyjnie turystyczne tereny wchodzące w skład Szczebrzeszyńskiego Parku Krajobrazowego, o wybitnych walorach krajobrazowych, przyrodniczych i kulturowych.

Dlatego też zasadne jest wytyczenie szlaków niezbędnych dla uprawiania turystyki.

Zadanie powinno zawierać przynajmniej następujące elementy:

- a/ dokonanie inwentaryzacji najciekawszych elementów krajobrazu i przyrody. Należy wskazać wszystkie atrakcje mogące zainteresować turystę nastawionego na aktywne spędzanie czasu wolnego. Zadanie powinno być przeprowadzone z udziałem autorytetów w dziedzinie ochrony przyrody.
- b/ w następnej kolejności należy wyznaczyć szlaki łączące po kolei wszystkie miejsca interesujące. Trasy powinny być przetestowane przez przewodników.
- c/ wyznaczone trasy i szlaki powinny być oznaczone zgodnie z przyjętą nomenklaturą oznaczeń szlaków turystycznych
- d/ wyznaczone szlaki powinny być naniesione na mapie Parku Krajobrazowego ze wskazaniem głównych punktów zwiedzania, orientacyjnych długości tras, punktów gastronomicznych wzdłuż tras, sposobów dojazdów do początków szlaków
- e/ wydanie materiałów informacyjnych o szlakach. Turysta musi odnosić wrażenie, że jego wycieczka jest fragmentem przemyślanego programu
- f/ tworzenie różnych obiektów wpływających na poprawę atrakcyjności turystyczno- rekreacyjnej gminy takich jak np. wieże widokowe
Do opisywanych działań włączyć organizacje społeczne / ekologów, turystów/ a także Dyрекcję Zamojskich Parków Krajobrazowych, Nadleśnictwo.

Szacunkowy koszt zadania: około 20 tys zł

Źródła finansowania: budżet gminy - 5 tys zł

Dyrekcja Zamojskich Parków Krajobrazowych–5 tys.zł

Fundusze strukturalne - 10 tys zł

Data rozpoczęcia realizacji: 2005 rok

Data zakończenia: 2006 rok

Planowany efekt końcowy: Powstanie atrakcyjnych tras i szlaków. Zadanie doprowadzi do napływu turystów do gminy

Nazwa zadania: Współtworzenie tras spływów kajakowych

Zadanie w ramach programu: Tworzenie infrastruktury turystycznej

Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:

Rozwój funkcji rekreacyjnej i turystycznej

Opis zadania

Na terenie gminy i okolic istnieją warunki do rozwoju turystyki wodnej której walorami jest możliwość oderwania się od cywilizacji miejskiej i przeniesienie w warunki bezpośredniego kontaktu z przyrodą.

Przepływającą przez gminę rzekę Wieprz można wykorzystać do tworzenia tras spływów kajakowych. Rzeka zachowała bogatą florę, występują w niej bogate zespoły ryb co może zainteresować miłośników przyrody.

Podstawowym zadaniem przy tworzeniu spływów kajakowych jest tworzenie niezbędnej infrastruktury turystycznej:

- a/ budowa przystani, stanic wodnych, nadwodnych obozowisk a także urządzenia: pomosty przystankowe, wyciągi kajaków, hangary na kajaki, wypożyczalnie
- b/ kompleksowe uporządkowanie szlaku, usunięciu przeszkód ze szlaku wodnego
- c/ zbadanie biegu rzeki i opisanie jej odcinków
- d/ inwentaryzacja najciekawszych elementów krajobrazu i przyrody
- e/ wyznaczenie tras wodnych, oznakowanie ich odpowiednio i przetestowanie
- f/ wydanie materiałów promocyjnych

Zadanie to powinno być realizowane wspólnie z gminą przez które będzie przebiegał szlak kajakowy oraz z osobami które będą zajmowały się obsługą turystów.

Szacunkowy koszt zadania: około 25 tys zł

Źródła finansowania: budżet gminy 10 tys zł

PTTK 5 tys zł

fundusze strukturalne 10 tys zł

Data rozpoczęcia realizacji: 2006 rok

Data zakończenia: 2008 rok

Planowany efekt końcowy: Powstanie atrakcyjnej trasy spływu kajakowego doprowadzi do napływu turystów na teren gminy.

Nazwa zadania: Budowa parkingów, wiat, ławek oraz innej drobnej infrastruktury

Zadanie w ramach programu: Tworzenie infrastruktury turystycznej

Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:

Rozwój funkcji rekreacyjnej i turystycznej

Opis zadania

Aktywizacja gospodarcza gminy w osiągnięciu celu strategicznego ma odbicie także w zadaniu sprowadzającym się do budowy parkingów, wiat, ławek, punktów widokowych, sanitariatów itp.

Celem parkingów zarówno strzeżonych jak i niestrzeżonych będzie uporządkowanie infrastruktury komunikacyjnej co przyczyni się do usprawnienia ruchu drogowego przy ciągle wzrastającej liczbie pojazdów mechanicznych.

Przedmiotowe zadanie będzie ściśle związane z realizacją innych zadań takich jak: trasy turystyczne, wypoczynek związany z wodą, polami biwakowymi. Obiekty te będą służyły turystom w czasie pokonywania tras i szlaków.

Szacunkowy koszt zadania: około 200 tys zł

Źródło finansowania: budżet gminy około 80 tys zł

PTTK 20 tys zł

Fundusze strukturalne 100 tys zł

Data rozpoczęcia realizacji: 2005 rok

Data zakończenia: 2008 rok

Planowany efekt końcowy: Stworzenie dla turystów właściwych warunków które będą miały wpływ na ich ciągłe odwiedzanie gminy.

Nazwa zadania: Opracowanie i wdrożenie planu budowy zbiornika wodnego

Zadanie w ramach programu: Podnoszenie atrakcyjności rekreacyjnej i turystycznej gminy

Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:

Rozwój funkcji rekreacyjnej i turystycznej

Opis zadania

Od dłuższego czasu planowane jest zbudowanie zbiornika rekreacyjnego w dolinie rzeki Wieprza.

Powstanie zbiornika stworzy nową wartość na poziomie lokalnym. Należy zatem przygotować odpowiednie działania zmierzające do wykorzystania szansy rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnych.

W celu realizacji przedsięwzięcia niezbędne będzie spełnienie następujących punktów:

- a/ przygotowanie ofert dla dotychczasowych właścicieli terenów znajdujących się docelowo pod zbiornikiem wodnym
- b/ zorganizowanie, skoordynowanie i przeprowadzenie akcji nabycia ziemi przez gminę od ich dotychczasowych właścicieli

Plan zagospodarowania zbiornika powinien zawierać następujące elementy:

- 1/ uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego terenów pod rozwój rekreacji / działki rekreacyjne/ w bezpośredniej bliskości zbiornika wodnego
- 2/ uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego odpowiedniego uzbrojenia tych działek
- 3/ włączenie zbiornika w plany utworzenia sieci szlaków turystycznych
- 4/ promocja zbiornika, jako lokalnej atrakcji rekreacyjnej
- 5/ fizyczne przygotowanie zbiornika do pełnienia funkcji turystycznych /budowa pomostów, zejść do wody/

Szacunkowy koszt zadania: 2 mln zł

Źródła finansowania: Należy dążyć aby koszty zbiornika były w przeważającej części pokrywane ze środków zewnętrznych: wojewódzkich, ogólnokrajowych funduszy strukturalnych.

Data rozpoczęcia realizacji: 2005 rok

Data zakończenia: 2010 rok

Planowany efekt końcowy: Powstanie zbiornika wodnego stanowiącego ważny element retencji i rozwoju turystyki w Gminie.

Nazwa zadania: Promocja walorów turystycznych i rekreacyjnych

Zadanie w ramach programu: Promocja i informacja

Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:

Rozwój funkcji rekreacyjnej i turystycznej

Opis zadania

Promocja jest przedsięwzięciem gospodarczym, pociąga za sobą koszty, które się akceptuje oczekując efektów przekraczających wartość nakładów.

Kampanie promocyjną należy kierować do szerokiego kręgu osób. W tym celu należy przygotować ogólny materiał promujący Gminę jako miejsce rekreacyjno-turystyczne.

Szczególnie istotne jest przygotowanie ofert turystycznych na każdą porę roku.

Pożądane jest więc organizowanie atrakcyjnych imprez poza sezonem tak, aby pokazać, że także wówczas można ciekawie spędzić czas.

Należy rozważyć możliwość wydania szeregu ulotek promocyjnych opisujących walory konkretnych atrakcji turystycznych oraz folderów, katalogów, przewodników.

Wszystkie działania wymagają bardzo dobrego opracowania merytorycznego.

Materiały powinny wręcz do przesady eksponować walory turystyczne Gminy.

Z tego względu, kluczowe znaczenie ma jakość zdjęć oraz poziom edycyjny materiałów które mają zachęcać do odwiedzania gminy. Nie mogą zatem być dystrybuowane w gminie. Trzeba pamiętać o konieczności współpracy, z biurami informacji turystycznej, z izbami turystycznymi.

Szacunkowy koszt zadania: około 30 tys zł - pierwszy rok, w kolejnych latach po około 15 tys zł

Źródło finansowania: ocenia się, że możliwe będzie dofinansowanie zadania z organizacji zajmujących się promowaniem turystyki

Data rozpoczęcia: 2005 rok, działanie będzie miało charakter ciągły

Planowany efekt końcowy: Uzyskanie profesjonalnych i spójnych materiałów promujących gminę jako miejsca turystycznego. Co z kolei doprowadzi do rozwoju turystyki w Gminie.

Nazwa zadania: Przebudowa- modernizacja ciągu pieszego pierzei północno-zachodniej oraz zagospodarowanie Rynku – Plac Tadeusza Kościuszki w Szczepieszynie.

Zadanie w ramach programu: Tworzenie infrastruktury turystycznej

Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:

Rozwój funkcji rekreacyjnej i turystycznej

Opis zadania

Aktualnie rynek w śródmieściu Szczepieszyna nie spełnia jakiegokolwiek funkcji turystycznej ani funkcji centrum komercyjnego i rozrywkowego miasta. Z tego względu postanowiono utworzyć inwestycje niezbędne do ożywienia komercyjnego Rynku.

Wykonanie zadania zakłada stworzenie atrakcyjnego pasażu z małą architekturą która poszerzy istniejącą funkcję – dojście do sklepów zlokalizowanych w parterze kamienic – o funkcję rekreacyjną. Przewiduje się utworzenie tarasów nad wysuniętymi piwnicami, które umożliwią użytkowanie ich jako letnie kawiarenki z parasolami. Zaplanowano również stworzenie miejsc pod ławeczki i siedziska. Wybudowany pasaż wizualnie, estetycznie uatrakcyjni pierzeję rynku poprzez umieszczenie betonowych donic z roślinnością, metalowych balustrad, murków, kul ozdobnych, lamp oświetleniowych. Wysunięte piwniczki dają możliwość wykorzystania ich do celów usługowych.

Ponadto zaplanowano przywrócenie Rynkowi charakteru głównego placu miejskiego. W tym celu nastąpi istotne zwiększenie przestrzeni zabrukowanej i wyeksponowanie monumentalnego budynku Ratusza wraz z innymi cennymi obiektami architektury. W utwardzenie płyty Rynku przewiduje się zastosowanie kamienia naturalnego. Zlokalizowana zostanie mała architektura: schody wejściowe do ratusza, słupy ogłoszeniowe, ławki, kosze na śmieci, oświetlenie i inne. Nastąpi rozbudowa kanalizacji deszczowej służącej odprowadzeniu wód opadowych z płyty Rynku.. Wyznaczy się miejsca parkingowe dla samochodów osobowych, ewentualnie bryczek. Pozostawioną zielenią podporządkuje się nowej koncepcji projektu zagospodarowania rynku nawiązującego do stylu historycznego Szczepieszyna.

Szacunkowy koszt zadania: 5 mln 600 tys zł

Źródła finansowania: 15 % budżet gminy, 10 % środki budżetu państwa 75 % fundusze strukturalne

Data rozpoczęcia realizacji: 2004 rok

Data zakończenia: 2007 rok

Planowany efekt końcowy: W efekcie powinien zostać ożywiony rynek ze szczególnym uwzględnieniem bazy handlowej i gastronomicznej. Przedsięwzięcie zapewni odpowiednie atrakcje dla turystów odwiedzających Szczepieszyn

Nazwa zadania: Rewitalizacja i zagospodarowanie „Wzgórza Zamkowego „
Zadanie w ramach programu: Podnoszenie atrakcyjności rekreacyjnej i turystycznej

Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:
Rozwój funkcji rekreacyjnej i turystycznej

Opis zadania

Grodzisko położone na wzgórzu po lewej stronie rzeki Wieprz. Powierzchnia terenu wynosi 0,71 ha

Powstało na miejscu grodziska przedhistorycznego. Podczas prac wykopaliskowych odkryto chatę z czasów Bolesława Chrobrego, basztę obronną, piwnice z XIII wieku służącą do przechowywania zboża, piec kamienny i szereg innych wykopalisk.

Nabywanie i zagospodarowanie „grodziska” służyć będzie przede wszystkim dla potrzeb turystyki oraz potrzeb kulturalno-wypoczynkowych mieszkańców miasta.

Przy zagospodarowaniu terenu należy uwzględnić pozostałości po dawnym zamku.

I etap realizacji zadania obejmuje:

- zagospodarowanie samego terenu wzgórza zamkowego z przeznaczeniem na punkt widokowy poprzez urządzenie wejścia na wzgórze w postaci stopni przez skarpe na stronie zachodniej
- wykonanie murku ochronnego z kamienia wokół wzgórza
- zabezpieczenie skarpy przez zasadzenie na niej zieleni
- urządzenie alejek
- zasadzenie kwiatów
- ustawienie ławek

II etap realizacji obejmuje:

- odremontowanie dawnego zamku poprzez odbudowanie ścian, przykrycie dachu, odnowienie elewacji, odrestaurowanie dawnych piwnic. W uzyskanych pomieszczeniach zlokalizuje się izbę pamiątek
- odrestaurowanie dawnej baszty obronnej zlokalizowanej przy wejściu na wzgórze

Przewiduje się również urządzenie małej gastronomii.

Szacunkowy koszt zadania: 150 tys zł

Źródła finansowania: budżet gminy
środki z funduszy strukturalnych

Data rozpoczęcia zadania: 2005 rok

Data zakończenia: 2007 rok

Planowany efekt końcowy: Miasto uzyska wyjątkową atrakcję turystyczną przyciągającą turystów.

Nazwa zadania: Renowacja zabytków

Zadanie w ramach programu: Podnoszenie atrakcyjności rekreacyjnej i turystycznej

Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:

Rozwój funkcji rekreacyjnej i turystycznej.

Opis zadania

Rozwój turystyki został uznany za cel strategiczny dlatego iż związane są z nimi nadzieje odnoszenia wymiernych korzyści finansowych.

Szczególnie rewitalizacja zabytków w śródmieściu wiązać się będzie z ożywieniem gospodarczym. Jeżeli uda się zachęcić turystów do spędzenia czasu wolnego w obrębie śródmieścia można liczyć na znaczne wpływy finansowe. Odbudowa wizerunku zabytkowej części miasta musi być pierwszym krokiem do podniesienia jego atrakcyjności. Zadanie ma charakter techniczny. Ale podstawowy problem stanowi oczywiście stworzenia odpowiedniego montażu finansowego. Tak poważne zadanie nie może być finansowane jednak z budżetu miasta. Dlatego też należy maksymalnie pozyskać wielu fundatorów działania. Już na tym etapie można wskazać kierunki pozyskiwania środków finansowych.

- Konserwator Zabytków
- Fundacja Kultury Polskiej
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
- Osoby prywatne – właściciele zabytkowych kamienic
- Starostwo Powiatowe
- Firmy i sponsorzy
- Organizacje społeczne i wyznaniowe

Szacunkowy koszt: renowacji Synagogi, Kościołów, Ratusza, Cerkwi, Kirkutu, Harcówki, pasażu pieszego, zabytkowych kamienic wynosi około 10 mln zł

Data rozpoczęcia realizacji: 2004 rok

Data zakończenia: 2015 rok

Planowany efekt końcowy: Poprawa estetyki i atrakcyjności turystycznej miasta, zwiększenie ruchu turystycznego i dochodów z turystyki.

Nazwa zadania: Rozwój ogólnokrajowych imprez kulturalnych i sportowych

Zadanie w ramach programu: Podnoszenie atrakcyjności rekreacyjnej i turystycznej

Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:

Rozwój funkcji turystycznej i rekreacyjnej

Opis zadania

Festiwale, targi, wystawy, turnieje, plenery malarskie i rzeźbiarskie czy inne tego typu imprezy kulturalne i sportowe przyciągają gości z różnych stron kraju a nawet z zagranicy, pod warunkiem, że są atrakcyjne i mogą zainteresować odbiorców.

Od możliwości finansowych miasta oraz inicjatywy osób zajmujących się realizacją zadania, zależy, które z imprez będą organizowane.

Aby oprzeć program rozwoju turystyki oraz promocji miasta na tego typu działaniach należy:

- a) zdefiniować, dla jakiej grupy odbiorców będzie impreza i jak do niej dotrzeć z informacją i promocją
- b) wybrać temat i formułę imprezy pamiętając aby była atrakcyjna oryginalna
- c) ustalić liczbę imprez, miesiące w których będą się odbywały
- d) zaangażować profesjonalistów, którzy zorganizują imprezę na wysokim poziomie
- e) przeprowadzić z dużym wyprzedzeniem akcję informacyjno promocyjną skierowaną do określonego odbiorcy

Szacunkowy koszt zadania: określenie kosztu jest trudne i zależy od liczby imprez w roku. Przy 5-6 imprezach można założyć wydatkowanie około 30-40 tys zł rocznie

Źródła finansowania: budżet gminy, sponsorzy

Data rozpoczęcia realizacji: 2005 rok, zadanie ciągłe

Planowany efekt końcowy: Organizowane imprezy kulturalne i sportowe przyciągną turystów z zewnątrz którzy skorzystają z innych ofert naszej Gminy

Nazwa zadania: Rozbudowa kompleksu sportowego

Zadanie w ramach programu: Tworzenie infrastruktury rekreacyjnej

Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:

Rozwój funkcji rekreacyjnej

Opis zadania

Miasto posiada dogodnie zlokalizowany kompleks boiskowy. Kompleks wymaga niezbędnych inwestycji infrastrukturalnych w celu realnego stworzenia centrum sportowo-rekreacyjnej.

Plan ożywienia kompleksu stadionu powinien być przewidujący na kilka lat.

Program rewitalizacji kompleksu sportowego powinien zawierać elementy rozbudowy i modernizacji zaplecza stadionu i całej infrastruktury sportowej dostosowanej do tego typu obiektu.

Realizacja zadania powinna być oparta na trójstronnym porozumieniu w którym uczestniczyć będą: budżet gminy, Starostwo Powiatowe oraz budżet państwa.

Szacunkowy koszt zadania: około 800 tys

Źródła finansowania: budżet miasta 50 %
źródła zewnętrzne 50 %

Data rozpoczęcia realizacji: 2008 rok

Data zakończenia: 2010 rok

Planowany efekt końcowy: Stworzenie centrum sportowo-rekreacyjnego wpływające na poziom życia w mieście oraz na wizerunek zewnętrzny Szczebrzeszyna..
Zwiększona dostępność mieszkańców do uprawiania sportu i rekreacji
Podwyższenie poziomu edukacyjnego wśród młodzieży.

Nazwa zadania: Budowa Gminnego Ośrodka Turystyczno-Wypoczynkowego w Kawęczynku

Zadanie w ramach programu: Podnoszenie atrakcyjności rekreacyjnej i turystycznej

Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:

Rozwój funkcji rekreacyjnej i turystycznej

Opis zadania

Przedsięwzięcie zostanie zlokalizowane na obszarze, który posiada naturalne predyspozycje do rozwoju różnorodnych form turystyki.

Projekt ten wprowadza na tereny wiejskie gminy pozarolnicze działalności obszaru którego potencjał w postaci atrakcyjnego położenia nigdy nie był wykorzystany.

Sfinalizowanie projektu zwiększy potencjał gospodarki nie tylko lokalnej ale i regionalnej poprzez rozwój nowych funkcji pozarolniczych będących ważnym czynnikiem przyspieszającym przemiany strukturalne niezbędne przy integracji z Unią Europejską.

Umiejętne wkomponowanie projektu w realia geograficzne, demograficzne, ekonomiczne i społeczne spowoduje zanik monofunkcyjności terenów wiejskich i zwiększy atrakcyjność obszaru Roztocza. Zwiększona skala ruchu turystycznego przyniesie dodatkowe dochody dla ludności.

Grupami docelowymi dostarczanych produktów i usług są:

- a) zwolennicy pobytów weekendowych wraz z aktywną rekreacją w formie wędrówek pieszych, narciarskich, rowerowych, konnych szlakami turystycznymi
- b) młodzież szkolna i studencka korzystająca z pobytów kolonijno-wakacyjnych, uczestnicy kursów, konferencji, sympozjów, zjazdów, kuligów, przyjęć okazjonalnych
- c) ekoturysty Roztoczańskiego Parku Narodowego i Szczebrzeszyńskiego Parku Krajobrazowego, rekonwalescenci przebywający na turnusach leczniczo profilaktycznych, turyści krajowi i zagraniczni.

Realizacja zadania doprowadzi do zabezpieczenia wcześniej zainwestowanego kapitału, jakim jest stan surowy obiektu.

Celami bezpośrednimi projektu są:

- a/ realizacja interdyscyplinarnych funkcji rozwoju regionu aktywizujących tzw. ścianę wschodnią
- b/ różnicowanie prowadzonej działalności gospodarczej i wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich i miejskich
- c/ zwiększanie potencjału turystycznego Roztocza Zachodniego na bazie istniejących walorów przyrodniczych, krajobrazowych, kulturalnych
- d/ powstanie bazy żywieniowej dla 150 osób.

Szacunkowy koszt zadania: 1 mln 230 tys zł /dotychczas z budżetu gminy
wydatkowano 200 tys zł /

Źródło finansowania: budżet gminy 375 zł zł
Program Sapard 130 tys zł
Środki z funduszy strukturalnych 525 tys zł

Data rozpoczęcia zadania: 2004 rok

Data zakończenia zadania: 2005 rok

Planowany efekt końcowy: Powstanie ośrodka do obsługi ruchu
turystycznego w regionie generującego dochody z
rozwoju turystyki

Nazwa zadania: Rozwój cech miejskich Szczepieszyna

Zadanie w ramach programu: Rozwój infrastruktury społecznej

Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:

Rozwój mieszkalnictwa

Opis zadania

Pomimo, że kierunki rozwoju Szczepieszyna są zbieżne z kierunkami rozwoju Gminy to jednak specyfika miasta odbiega nieco od charakteru gminy wiejskiej. Obszar miasta rządzi się innymi prawami i wymaga odmiennych zabiegów rozwojowych.

Podstawowe kierunki rozwoju miasta:

- a/ wykorzystanie lokalizacji Szczepieszyna do rozwoju funkcji gospodarczej
- b/ rozwój demograficzny miasta do osiągnięcia optymalnej dla tego obszaru liczby mieszkańców 8 tysięcy
- c/ pełne uporządkowanie przestrzeni miejskiej przez stworzenie siatki miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
- d/ zmiana struktury własnościowej w celu optymalnego wykorzystania terenów oraz obiektów znajdujących się w mieście (schody, kamienice)
- e/ rozwój budownictwa mieszkaniowego
- f/ podnoszenie świadomości mieszkańców i stopnia ich identyfikacji z miastem
- g/ podnoszenie standardów życia mieszkańcom przez tworzenie odpowiedniej infrastruktury technicznej i społecznej

Nazwa zadania: Opracowanie i wdrożenie strategii rozwoju mieszkalnictwa

Zadanie w ramach programu: Polityka zagospodarowania przestrzennego

Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:

Rozwój budownictwa mieszkaniowego

Opis zadania

W gminie Szczepieszyn obserwuje się niedobór mieszkań w stosunku do liczby odrębnych gospodarstw domowych i ich rodzin zmusza do zamieszkiwania wspólnie kilku pokoleń.

Liczba mieszkań jest niedostateczna w stosunku do liczby ludności i ich rodzin.

W celu poprawy warunków życia mieszkańców konieczne jest opracowanie strategii rozwoju mieszkalnictwa. Celem jej jest stworzenie warunków do optymalnego wykorzystania istniejących zasobów mieszkaniowych w gminie oraz równoległe stworzenie warunków do poprawy stanu technicznego budynków i rozwoju budownictwa mieszkaniowego.

Strategia będzie musiała się opierać o możliwie pełne poznanie lokalnej sytuacji mieszkaniowej oraz o lokalne warunki ekonomiczne.

W strategii wyróżnia się dwojaką rolę gminy w mieszkalnictwie: ustawowo gmina jest odpowiedzialna za zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych członków wspólnot samorządowych, a jednocześnie jest jednym z podmiotów działających w sferze mieszkalnictwa (właściciel zasobów komunalnych, inwestor). Troską gminy powinny być objęte te grupy, które z bieżących nakładów nie mogą uzyskać i utrzymać mieszkań.

Wzrost liczby mieszkań można uzyskać przez różnorodne działania, często podejmowane równocześnie:

a/ czynszowe budownictwo komunalne ze środków własnych

b/ wybudowanie budynków ze środków gminy z mieszkaniem na sprzedaż lub wynajem po cenach rynkowych

c/ wsparcie budownictwa spółdzielczego

d/ wsparcie budownictwa mieszkaniowego przez indywidualnych inwestorów

e/ wsparcie budownictwa mieszkaniowego prywatnych deweloperów

Rozpatrując wybór wariantu gmina musi mieć na uwadze następujące często ze sobą sprzeczne cele:

a/ ograniczone środki finansowe i dążenie do maksymalizacji efektu

b/ zapisany w ustawie obowiązek zaspokajania potrzeb mieszkaniowych mieszkańców co jest właściwie pomocą słabym ekonomicznie grupom ludności.

Opracowanie strategii może być zrealizowane własnymi siłami Urzędu Miasta.

Data rozpoczęcia realizacji: 2005 rok

Data zakończenia: 2006 rok

Planowany efekt końcowy: Wyznaczony optymalny kierunek rozwoju mieszkalnictwa. Określone koszty realizacji oraz

oszacowana skala efektu podjętych działań.

Nazwa zadania: Realizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Zadanie w ramach programu: Polityka zagospodarowania przestrzennego

Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:

Rozwój budownictwa mieszkaniowego

Opis zadania

Strategia rozwoju mieszkalnictwa powinna wskazywać kierunki rozwiązywania problemu mieszkaniowego. Niezbędne więc będzie przygotowanie odpowiednich miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W oparciu o te plany powinny być wytyczone dogodnie działki odpowiadające charakterowi planowanej zabudowy.

Opracowane plany umożliwią uruchomienie procedury uzbrojenia terenów pod budownictwo.

Rozpatrując możliwości działania w zakresie tworzenia podaży mieszkań na poziomie lokalnym przez władze gminne można wskazać tylko dwie płaszczyzny na których gmina może wykazać aktywność.

Pierwsza najbardziej kosztowna to budowa mieszkań komunalnych a drugą jest stworzenie dogodnych warunków do rozwoju budownictwa prywatnego.

Cały omawiany program realizacyjny ma na celu zbudowanie takich warunków.

Zadanie można podzielić na dwa etapy merytorycznie:

a/ pierwszy etap realizowany przez służby gminne powinien polegać w przygotowaniu założeń do opracowania planu

b/ drugi etap to właściwe opracowanie planów przez specjalistów zewnętrznych.

Szacunkowy koszt zadania: około 70 tys. zł.

Źródła finansowania: budżet gminy

Data rozpoczęcia realizacji: 2005 rok

Data zakończenia: 2006 rok

Planowany efekt końcowy: Stworzenie fizycznych warunków do rozwoju budownictwa mieszkaniowego w gminie poprzez wskazanie określonych lokalizacji i warunków realizacji inwestycji.

Nazwa zadania: Odrolnianie terenów pod budownictwo mieszkaniowe
Zadanie w ramach programu: Polityka zagospodarowania przestrzennego
Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:
Rozwój budownictwa mieszkaniowego

Opis zadania

Rozwój funkcji mieszkaniowej Gminy stwarza konieczność zabezpieczenia odpowiednich terenów pod budownictwo.

Z uwagi na ograniczenia wynikające z rolniczego charakteru większości terenów osoby decydujące się na budowę domów na terenach wiejskich są niejednokrotnie zmuszone do omijania obowiązkowych przepisów prawnych.

Kondycja polskiego rolnictwa w chwili obecnej nie stwarza znacznych perspektyw rozwojowych.

Na poziomie centralnym podejmowane są działania do ograniczenia powierzchni upraw np. poprzez plany zalesiania.

Plan odrolniania terenów pod budownictwo mieszkaniowe ma podobny charakter lecz występują tutaj znacznie ostrzejsze przepisy prawne.

Wyłącznie spod produkcji rolnej terenów o wyższych klasach bonitacyjnych wymaga zgody Ministerstwa Rolnictwa i jest bardzo trudne w przeprowadzeniu.

Jedyną szansą na uzyskanie zgody w tym zakresie jest przedstawienie spójnego wewnątrznie z planem rozwoju mieszkalnictwa programu odrolniania terenów.

Dlatego też w strategii przyjęto następujący plan działania:

- a/ opracowanie planu przestrzennego rozwijania funkcji mieszkaniowych
(z uwzględnieniem zabudowy wielo i jednorodzinnej)
- b/ powiązanie planu z kierunkiem ekspansji miasta
- c/ przygotowanie odpowiednich miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla rozwoju mieszkalnictwa
- d/ dokonanie analizy obszarów koniecznych do wyłączenia z produkcji zawierającej inwentaryzację jakości i powierzchni gruntów
- e/ przygotowanie zaopiniowanego przez możliwie wiele instytucji i organizacji wniosku do Ministra Rolnictwa o wyrażenie zgody na wyłączenie gruntu spod produkcji rolnej.

Szacunkowy koszt zadania: około 10 tys. zł.

Źródła finansowania: budżet gminy

Data rozpoczęcia realizacji: 2006 rok

Data zakończenia: 2008 rok

Planowany efekt końcowy: Stworzenie możliwości legalnego rozwoju budownictwa mieszkaniowego na określonych obszarach gminy. Spod produkcji rolnej powinny być wyłączone tereny wskazane w dokumentach koncepcyjnych.

Nazwa zadania : Rekultywacja składowiska odpadów i kompleksowa gospodarka odpadami w Gminie Szczepieszyn

Zadanie w ramach programu : Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Lubelskiego

Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego :

Ochrona naturalnego środowiska

Opis zadania

Gminne składowisko odpadów o powierzchni 2,26 ha położone w Szczepieszynie – Błoniu w chwili obecnej przyjmuje odpady z terenu Gminy Szczepieszyn i częściowo Gminy Sułów. Przyjmując klasyfikacją składowisk zgodnie z art. 50.1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach omawiane składowisko należy zakwalifikować jako składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne. Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Lubelskiego przewiduje zakończenie eksploatacji składowiska w roku 2009.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu, czasu, sposobu oraz warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów /Dz. U. Nr 220, poz. 1858/ określa m.in. monitoring składowisk w fazie poeksploatacyjnej. Dla zapewnienia sprawnego systemu odbioru odpadów w okresie rekultywacji i po zakończeniu eksploatacji składowiska kompleksowo rozwiązano gospodarkę odpadami na terenie gminy.

Uwzględniając zabezpieczenie w jak najdłuższym okresie składowania odpadów na istniejącym składowisku a jednocześnie wywiązanie się z terminu zakończenia eksploatacji składowiska oraz prawidłowe gospodarowanie odpadami, zaplanowano realizację zadania w etapach:

a/ pierwszy etap obejmuje: opracowanie dokumentacji technicznej rekultywacji składowiska oraz dokumentacji i wykonania 2-u piezometrów

b/ drugi etap obejmuje: wykonanie rekultywacji wydzielonej części składowiska (umownie nazwanej SEKTOR A) oraz usprawnienie systemu gromadzenia i transportu odpadów oraz urządzenie i wyposażenie Gminnego Punktu Gromadzenia Odpadów w Szczepieszynie na terenie oczyszczalni ścieków

c/ trzeci etap obejmuje: zakończenie rekultywacji składowiska (części umownie nazwanej SEKTOR B).

Szacunkowy koszt zadania : około 2 600 tys. zł

Źródła finansowania : budżet gminy 390 tys. zł

środki z funduszy strukturalnych 2 210 tys. zł.

Data rozpoczęcia realizacji : 2004 rok

Data zakończenia : 2009 rok

Planowany efekt końcowy : Rekultywacja składowiska odpadów oraz kompleksowy system zagospodarowania odpadów na terenie Gminy z zachowaniem wymagań określonych przepisami prawa dla ochrony naturalnego środowiska.

Nazwa zadania: Plan rozbudowy sieci kanalizacji i oczyszczalni
Zadanie w ramach programu: Rozwój infrastruktury technicznej
Zadanie prowadzi do osiągnięcia cele strategicznego:
Rozwój budownictwa mieszkaniowego

Opis zadania

Pewne perspektywy rozbudowy kanalizacji stwarza fakt, że gmina jest zwodociągowana w ponad 95%. Otwiera to możliwość do przystąpienia do budowy kanalizacji sanitarnej.

Wg wszelkich międzynarodowych standardów kanalizacja powinna następować równoległe z wodociągowaniem.

Oczywiście na etapie formułowania strategii na najbliższe 15 lat nie jest możliwe wyznaczenie szczegółowego planu budowy sieci kanalizacyjnej.

Wydaje się, że już teraz można wyznaczyć podstawowe etapy inwestycji związanej z kanalizowaniem gminy.

Etap I – Rozbudowa sieci kanalizacyjnej w Szczebrzeszynie.

Zadanie to jest już realizowane i w znacznym stopniu wykonane. W roku 2004 będą prowadzone prace na osiedlu Ogrodowa i Trębacka.

Szacunkowy koszt zadania: ponad 600 tys. zł.

Źródła finansowania: budżet gminy 50%
program Sapard 50%

Etap II – Budowa kanalizacji w Szczebrzeszynie – Przedmieście Zamojskie i pozostała część Szczebrzeszyna.

Szacunkowy koszt zadania: około 1 mln zł

Źródła finansowania: budżet gminy
środki z funduszy strukturalnych

Termin realizacji: 2005 rok

Etap III - Budowa kanalizacji sanitarnej w Bodaczowie

Szacunkowy koszt zadania: 7 mln zł

Źródła finansowania: budżet gminy
środki z funduszy strukturalnych

Data rozpoczęcia realizacji: 2006 rok

Data zakończenia: 2009 rok

Etap IV – Kanalizacje wiejskie na terenie gminy na bazie oczyszczalni przydomowych

Szacunkowy koszt zadania: 15 mln zł

Źródła finansowania: budżet gminy
mieszkańcy
fundusze strukturalne

Data rozpoczęcia realizacji: 2010 rok

Data zakończenia: 2015 rok

Planowany efekt końcowy: Skanalizowanie około 80 % gminy

Nazwa zadania: Przebudowa i rozbudowa oczyszczalni ścieków w
Szczepieszynie

Zadanie w ramach programu: Rozwój infrastruktury technicznej

Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:

Rozwój mieszkalnictwa

Opis zadania

Miasto Szczepieszyn liczy 5600 mieszkańców i posiada częściowo rozwiązany system kanalizacji z całego miasta.

Oczyszczalnia ścieków w chwili obecnej przyjmuje ścieki z istniejącej sieci kanalizacyjnej oraz ścieki dowożone ogółem w ilości ok.300 m³/d. Nie zapewnia to możliwości rozwoju układu sieci kanalizacyjnej. Wybudowana instalacja na początku lat osiemdziesiątych nie spełnia zakładanych wymagań ilościowych i jakościowych.

Powierzchnia działki oczyszczalni pozwala na jej rozbudowę a nowoprojektowane obiekty nie kolidują z istniejącym układem. Daje to możliwość równoległego oczyszczania ścieków i przebudowy oczyszczalni bez szkody dla środowiska. Docelowa przebudowa oczyszczalni zapewni przyjęcie ścieków wraz z dowożonymi w ilości Q_{śrd} =800 m³/d, tzn. od 8000 RLM. Krajowy Program oczyszczania Ścieków Komunalnych obejmuje aglomeracje o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 2000. Taką aglomeracją jest miejscowość Szczepieszyn i pobliskie miejscowości, które planuje się połączyć wspólną siecią kanalizacyjną.

Prawo Wodne w art.42 ust.3,4 jednoznacznie określa wspólną realizację spraw gospodarki zaopatrzenia w wodę i gospodarki ściekowej, która jest realizowana przez budowę systemów kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków. Z tych też powodów rozwój sieci kanalizacyjnej musi być zabezpieczony odpowiednio gwarantowaną pracą oczyszczalni ścieków.

Uwzględniając etapową rozbudowę sieci kanalizacyjnej, również przebudowę z rozbudową działającej oczyszczalni ścieków zaprojektowano w dwu etapach:

- a/ pierwszy etap obejmuje: przebudowę pompowni ścieków surowych, budowę nowego reaktora wraz ze stacją odwadniania mechanicznego osadu i stacją zlewną ścieków dowożonych. Realizacja tych obiektów zapewnia przyjęcie ścieków w ilości Q_{śrd}=400 m³/d wraz ze ściekami dowożonymi.
- b/ drugi etap, obejmujący modernizację istniejących komór reaktora z zastosowaniem technologii oczyszczania takiej samej jak w nowo wybudowanym, będzie realizowany w miarę potrzeby wynikającej z rozbudowy sieci kanalizacyjnej w aglomeracji.

Szacunkowy koszt zadania: około 5 mln zł

Źródła finansowania: budżet gminy 1,25 mln zł

środki z funduszy strukturalnych 3,75 mln zł

Data rozpoczęcia realizacji: 2004 rok

Data zakończenia: 2006 rok

Planowany efekt końcowy: Zrealizowane przedsięwzięcie umożliwi dalszą rozbudowę sieci sanitarnych na terenie miasta będzie mieć znaczący wpływ na poprawę stanu sanitarnego oraz zdrowia ludzi jak też zapewni właściwe warunki funkcjonowania obiektów użyteczności publicznej, podmiotów gospodarczych, związanych z rolnictwem wielorodzinnym, jednorodzinym i zagrodowym.

Nazwa zadania: Budowa sieci wodociągowej magistralnej Dz 225mm w ul. Zamojskiej Szczepieszyn – Bodaczów wraz z przyłączami domowymi

Zadanie w ramach programu: Rozbudowa infrastruktury technicznej

Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:

Rozwój mieszkalnictwa

Opis zadania

Zaprojektowana sieć przesyłowa łączy układ wodociągów w Szczepieszynie z wodociągiem rozdzielczym w Bodaczowie.

Sieć magistralna uzupełni braki wody w sieciach wodociągowych miejscowości Bodaczów, Wielęcza Wieś, Wielęcza Kolonia, Wielęcza Poduchowna, Zawada. Miejscowości te dotychczas są zasilane w wodę systemem jednostronnym o niskim przekroju rur wodociągowych co nie zapewnia odpowiedniego ciśnienia w sieci a tym samym nie zabezpiecza dostatecznej ilości wody dla odbiorcy.

Trasa magistrali przebiega przez tereny bardzo trudne do realizacji inwestycji. Przejścia przez wielotorową linię kolejową, dwie rzeki: Wieprz i Świnkę generują bardzo duże koszty zadania. Skalę trudności technicznych dopełniają silnie zabagnione grunty organiczne.

Szacunkowy koszt zadania: 800 tyś.zł.

Źródła finansowania: budżet gminy -15%
budżet państwa -10%
środki funduszy strukturalnych – 75%

Data rozpoczęcia realizacji: 2004 r.

Data zakończenia: 2004 r.

Planowany efekt końcowy: Utworzenie funkcjonalnego zintegrowanego systemu wodociągowego na terenie gminy Szczepieszyn a częściowo również na obszarze gminy Zamość. Sfinalizowanie zadania stworzy optymalne warunki dla zaopatrzenia w wodę wszystkich terenów mieszkalnych w obrębie miejscowości Bodaczów, Wielęcza Wieś, Wielęcza Kolonia, Wielęcza Poduchowna i Zawada.

Nazwa zadania: Gazyfikacja Miasta i Gminy Szczebrzeszyn

Zadanie w ramach programu: Rozbudowa infrastruktury technicznej

Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:

Rozwój mieszkalnictwa

Opis zadania

Ze względu na wiodącą funkcję rozwoju gminy jaką będzie turystyka celowe jest podjęcie wszelkich działań inwestycyjnych mających na celu maksymalną ochronę środowiska naturalnego. Jednym z kluczowych kierunków jest ograniczenie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych powstających w wyniku spalania paliw stałych w urządzeniach grzewczych.

Dlatego też w bieżącym roku rozpoczęto realizację I-go etapu budowy gazowej sieci wraz z przyłączami w Szczebrzeszynie.

Gazyfikacja miasta pociągnie za sobą zmianę sposobu ogrzewania nie tylko w domach jednorodzinnych ale stworzy także warunki do budowy kotłowni gazowych w budownictwie wielorodzinnym, placówkach oświatowych, instytucjach.

Po zakończeniu gazyfikacji Szczebrzeszyna istnieje możliwość rozbudowy sieci gazowej na tereny wiejskie.

Szacunkowy koszt zadania: z uwzględnieniem przebudowy instalacji wewnętrznych wyniesie około 10 mln zł

Źródła finansowania: budżet gminy
zakłady gazownicze
instytucje
osoby prywatne
podmioty gospodarcze

Data rozpoczęcia realizacji: 2004 rok

Data zakończenia: 2015 rok

Przewidywany efekt końcowy: Poprawa stanu środowiska naturalnego.
Podniesienie standardu życia mieszkańców.
Zwiększenie atrakcyjności miasta i gminy.

Nazwa zadania: Aktywizacja wsi poprzez działalności pozarolnicze

Zadanie w ramach programu: Dywersyfikacja gospodarcza na terenach wiejskich

Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:

Restrukturyzacja obszarów wiejskich.

Opis zadania

Łączenie innych działalności gospodarczych z rolnictwem przy zachowaniu głównej funkcji rolniczej na terenach wiejskich naszej gminy ma głęboki sens i uzasadnienie.

Działalności pozarolnicze pozwolą rolnikowi uzależnić się od dochodów z rolnictwa, a nowe inwestycje prowadzą do przekształceń całej wsi czy gminy.

Powstanie nowych miejsc pracy i zawodów na wsi prowadzą do urbanizacji zawodowej mieszkańców wsi i wzbogacają rynki pracy dzięki czemu łatwiej będzie na miejscu zatrzymać młodzież.

Nowe działalności mogą być różne. Poczynając od turystyki, agroturystyki, gastronomii, przemysłu pamiątkarskiego a kończąc na zakładach przetwórczych i usługowych.

Zainicjowanie przekształceń na obszarach wiejskich powinno być rozpoczęte od wspierania zmian kwalifikacji lub ich nabycia przez osoby młode zamieszkujące na wsi.

Chodzi tutaj o organizowanie kursów i szkoleń prowadzonych przez odpowiednie instytucje:

- a/ wiąże się to z przeprowadzeniem analizy zapotrzebowań na kursy i szkolenia zawodowe dla osób z obszarów wiejskich
- b/ przygotowanie oddzielnego programu szkoleniowego dostosowanego do potrzeb tych grup osób
- c/ wspólne organizowanie szkoleń przez Powiatowy Urząd Pracy i Urząd Miejski.

Poza opracowaniem i przeprowadzeniem szkoleń konieczne będzie prowadzenie w gminie szerokiej akcji informacyjnej.

Szacunkowy koszt zadania: na który składają się koszty szkoleń i konkretnych nakładów inwestycyjnych na terenach wiejskich są bardzo trudne do określenia ze względu że nieznana jest skala zapotrzebowania i zaangażowania mieszkańców wsi.

Źródła finansowania: Urząd Miejski
Powiatowy Urząd Pracy
inne instytucje
mieszkańcy wsi

Data rozpoczęcia realizacji: 2005 rok

Data zakończenia: 2015 rok

Planowany efekt końcowy: Gruntowne korzystne przekształcenia terenów wiejskich w aspekcie społecznym i gospodarczym

Nazwa zadania: Modernizacja oświetlenia ulicznego

Zadanie w ramach programu: Rozwój infrastruktury technicznej

Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:

Podnoszenie standardu życia mieszkańców

Opis zadania

W sytuacji kiedy gmina została zobligowana do ponoszenia kosztów oświetlenia wszystkich kategorii i rodzajów dróg na swoim terenie, są to wysokie wymierne koszty które z punktu widzenia płatnika nie przynoszą wymiernych zysków.

Zyskami tymi mogą być: wzrost bezpieczeństwa publicznego, wzrost bezpieczeństwa ruchu komunikacyjnego, podniesienie estetyki i atrakcyjności gminy.

Przygotowanie do realizacji zadania wymaga:

a/ zinventoryzowania wszystkich urządzeń oświetlenia

b/ przeprowadzenia dokładnej analizy ekonomicznej wydatków funkcjonującego oświetlenia

c/ wyliczenie oszczędności wynikających z zainstalowania urządzeń energooszczędnych

d/ montażu urządzeń obniżających pobór energii elektrycznej

Szacunkowy koszt zadania: Oszacowanie kosztu realizacji przedsięwzięcia na obecnym etapie nie jest możliwe

Źródło finansowania: budżet gminy. Zadanie będzie finansowane z oszczędności uzyskiwanych w zużyciu energii czy obniżaniu kosztów eksploatacyjnych uzyskiwanych w wyniku modernizacji oświetlenia ulicznego

Data rozpoczęcia: 2005 rok

Data zakończenia: 2008 rok

Planowany efekt końcowy: Poprawa estetyki ulic miasta i gminy, zmniejszenie wydatków na oświetlenie ulic oraz poprawa bezpieczeństwa mieszkańców i ruchu drogowego

Nazwa zadania: Przygotowanie i wdrożenie wieloletniego planu modernizacji i naprawy dróg

Zadanie w ramach programu: Rozwój infrastruktury technicznej

Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:

Podnoszenie standardu życia mieszkańców

Opis zadania

Utrzymanie dróg lokalnych należy do podstawowych obowiązków władz miasta.

W planie zakłada się przygotowanie programu budowy dróg lokalnych oraz poprawę stanu szlaków już istniejących.

Niniejsze zadanie powinno zatem prowadzić do uzgodnienia wieloletniego planu modernizacji i budowy dróg. Jest niezwykle istotne aby był on zgodny z rozwiązaniami przyjętymi na poziomie powiatu, województwa, kraju. Pomimo, że drogi gminne mają przeważnie drugorzędne jest jednak ważne aby prace wszystkich właścicieli dróg były w pełni skoordynowane.

Współpraca ta ma w efekcie prowadzić do realizacji inwestycji tak modernizacyjnych jak i rozwojowych. Zakłada się, że współpraca zaowocuje budową nowych szlaków komunikacyjnych / obwodnice i inne/

Przygotowany w ramach niniejszego zadania plan budowy i modernizacji dróg powinien zawierać kilka kluczowych elementów takich jak:

- a/ określenie dróg które mają znaczenie pierwszorzędne dla rozwoju gminy
- b/ określenie stopnia istotności wszystkich dróg pozwalający na właściwe wyznaczenie priorytetów remontowych
- c/ dokonanie analizy konieczności przebudowy dróg uznanych za najistotniejsze
- d/ wyznaczenie harmonogramu robót o charakterze odtworzeniowym i modernizacyjnym na co najmniej 15 lat
- e/ opracowanie planu budowy ewentualnych nowych dróg na najbliższe 15 lat
- f/ wyznaczenie dokładnego harmonogramu wydatków inwestycyjnych
- g/ określenie wpływu planowanych inwestycji modernizacyjnych oraz rozwijających sieć na ogólny rozwój gminy, ze szczególnym uwzględnieniem wpływu na rozwój gospodarczy

Plan powinien zostać przyjęty oddzielną uchwałą miasta i stanowić wytyczną dla poszczególnych budżetów rocznych.

Plan powinien uwzględniać współpracę wszystkich właścicieli dróg oraz być nakierowany na dostosowanie obecnego systemu komunikacyjnego do wymogów unijnych.

Oszacowanie kosztu realizacji zadania jest niezwykle trudne. Odpowiedzią na pytanie ile ma kosztować realizacja naprawy i rozbudowy dróg byłoby określenie działań i zakresu robót co zostanie określone w opracowanym planie.

Realizacja planu ma prowadzić do intensywniejszego odtwarzania sieci drogowej. Konieczne więc będzie generowanie dodatkowych kosztów.

Szacunkowy koszt zadania: do kalkulacji można przyjąć że łączny koszt realizacji planu na najbliższe 15 lat wyniesie około 30 mln

Źródła finansowania: budżet gminy
Zarząd Dróg Powiatowych
Zarząd Dróg Wojewódzkich
Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad

Data rozpoczęcia realizacji: 2005 rok

Data zakończenia: 2020 rok

Planowany efekt końcowy: Poprawa sieci dróg w gminie. Budowa obwodnic Szczebrzeszyna wyłączy z ruchu tranzytowego śródmieścia i pozwoli na jego turystyczne i rekreacyjne zagospodarowanie. Szacuje się, że po zrealizowaniu zadania wydatki na utrzymanie dróg spadną do 30 % wydatków obecnych.

Nazwa zadania: Restrukturyzacja służby zdrowia na terenie gminy
Zadanie w ramach programu: Podniesienie poziomu usług leczniczych
Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:
Rozwój społeczny gminy

Opis zadania

Służba zdrowia na terenie gminy w obecnej strukturze organizacyjnej i przy istniejącym zadłużeniu Samodzielnego Publicznego Zespołu Opieki Zdrowotnej budzi poważne obawy co do jej dalszego funkcjonowania. Organem prowadzącym zarówno placówki lecznictwa otwartego jak i zamkniętego jest Starostwo Powiatowe w Zamościu.

W tej sytuacji Samorząd Gminny będąc obarczony ustawowymi zadaniami własnymi nie jest w stanie udzielić pomocy w rozwiązaniu problemów z jakimi boryka się tutejszy szpital.

Niemniej działaniom Gminy zawsze towarzyszy stałe udzielanie wsparcia w zakresie zakupu sprzętu medycznego jak i permanentnego stosowania ulg podatkowych.

Aby uchronić tutejszy SPZOZ przed likwidacją z przyczyn ekonomicznych prowadzący powinien powołać w trybie natychmiastowym odpowiedni zespół ludzi złożony z fachowców merytorycznie przygotowanych do opracowania planu restrukturyzacji służby zdrowia w Szczepieszynie.

Opracowanie takiego planu musi być poprzedzone szczegółową analizą dotychczasowego stanu służby zdrowia w aspekcie ekonomicznym, poziomu i zakresu świadczenia usług leczniczych oraz stanu i jakości zasobów ludzkich uczestniczących w procesie świadczenia usług leczniczych.

Wypracowane kierunki naprawcze powinny określać środki i metody przy których można uzyskać założony cel.

W organizacji powyższych działań powinni uczestniczyć przedstawiciele Starostwa Powiatowego jak i Samorządu Gminnego.

Szacunkowy koszt zadania: Koszty zadania w zakresie planistycznym wyniosą około 20 tys. zł natomiast realizacja zaplanowanych przedsięwzięć wiąże się z wydatkami kilku milionów mając na względzie uregulowanie zobowiązań finansowych szpitala.

W przypadku braku możliwości zrealizowania programu naprawczego należy skupić się nad inną funkcją opieki zdrowotnej mieszkańców prowadzonej na bazie obiektów szpitalnych.

Ponadto konieczne jest stworzenie przychylniej atmosfery towarzyszącej w otwieraniu prywatnych gabinetów lekarskich.

Data rozpoczęcia realizacji: 2004 rok

Planowany efekt końcowy: Zapewnienie opieki zdrowotnej mieszkańcom na przyzwoitym poziomie.

Nazwa zadania: Podnoszenie poziomu edukacji przedszkolnej i szkolnej

Zadanie w ramach programu: Rozwój oświaty

Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:

Rozwój społeczny gminy.

Opis zadania

Aby urzeczywistnić osiągnięcie założonego celu w ramach przyjętego zadania należy:

- wdrażać systemy wychowawcze eliminujące i ograniczające negatywny wpływ środowiska w postaci rozprzestrzeniania narkomanii i alkoholizmu
- rozbudować bazę oświatową ułatwiającą stosowanie nowoczesnych metod przekazywania wiedzy
- realizować programy szkolne przygotowujące uczniów do dalszego kształcenia ze szczególnym naciskiem na języki obce
- zatrudniać pedagogów i wychowawców o wysokich kwalifikacjach zawodowych
- stale doskonalić nauczycieli zgodnie z potrzebami szkoły i organizować oddziały integracyjne w szkołach publicznych
- zwracać szczególną uwagę na wszechstronny rozwój ucznia zarówno pod względem umysłowym jak i fizycznym
- maksymalizować działania polegające na wykorzystaniu możliwości pozyskiwania na oświatę środków z funduszy i programów pomocowych
- stwarzać możliwości rozwijania zdolności uczniom wybitnie utalentowanym
- otaczać szczególną opieką uczniów mających trudności w nauce a także pochodzących z rodzin patologicznych

Istnieje poważny problem ze stałym zmniejszaniem się liczby uczniów co stwarza konieczność przekwalifikowania się nauczycieli zagrożonych utratą pracy.

Szacunkowy koszt zadania: 130 tys. zł rocznie

Źródła finansowania: budżet gminy 50 %

środki zewnętrzne 50 %

Data rozpoczęcia realizacji: 2004 rok, praca ciągła

Planowany efekt zadania: Dobre przygotowanie absolwentów szkół gminnych do dalszej nauki i życia w społeczeństwie.

Nazwa zadania: Zwiększenie potencjału technicznego służb bezpieczeństwa publicznego

Zadanie w ramach programu: Zwiększenie aktywności służb bezpieczeństwa publicznego

Zadanie prowadzi do osiągnięcia celu strategicznego:

Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego

Opis zadania

Za bezpieczeństwo mienia i życia ludzkiego w aspekcie bezpośredniej ochrony odpowiadają głównie Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza Państwowej Straży Pożarnej w Szczepieszynie, jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej na terenie gminy oraz Komisariat Policji w Szczepieszynie a także inne służby, które czuwają nad bezpieczeństwem w zakresie sanitarnym, budowlanym, ruchu drogowego i inne.

W bezpośrednim oddziaływaniu tutejszego samorządu są Ochotnicze Straże Pożarne. Wszystkie jednostki za wyjątkiem jednostki w Niedzieliskach która funkcjonuje w Krajowym Systemie Ratowniczym odczuwają chroniczny brak sprzętu przeciwpożarowego i ratowniczego lub dysponują wyposażeniem przestarzałym i zdewastowanym.

Niezadawalające jest również wyposażenie w mundury, a remizy strażackie wymagają gruntownych remontów.

Pozytywny symptom w ostatnim okresie to zjawisko zasilania szeregów OSP przez ludzi młodych którzy swoją sprawnością i zaangażowaniem wzmacniają potencjał straży. W tej sytuacji samorząd podejmuje działania mające na celu doposażenie techniczne jednostek OSP. Ze względu na ogromne potrzeby w tym zakresie zadanie zostanie rozłożone na 5 lat. W bieżącym roku jednostka w Niedzieliskach otrzyma samochód pożarniczy. Natomiast dla OSP Kawęczyn zakupi się pojazd o niższych parametrach eksploatacyjnych

Tutejszy samorząd ściśle współpracuje z Komisariatem Policji w zakresie zapobiegania i wykrywania wszelkich wykroczeń i przestępstw przeciwko mieniu i życiu obywateli a także zapobieganiu wszelkim patologiom społecznym wśród dzieci, młodzieży i dorosłych. Aby wzmocnić skuteczność działania miejscowej policji Samorząd niejednokrotnie wspiera ją udzielając pomocy finansowej m.in. na zakup paliwa.

Bardzo ważnym elementem w tworzeniu bezpieczeństwa publicznego są działania eliminujące zagrożenia wystąpienia potencjalnych katastrof budowlanych.

Na terenie miasta przy zbiegu ulic Zwierzynieckiej i Targowej zlokalizowany jest zwarty kompleks zabudowy piętrowej której stan techniczny grozi zawaleniem się. Sytuację pogarsza nieuregulowany stan prawny własności co uniemożliwia wydanie przez organy administracji stosownych decyzji.

W celu rozwiązania problemu ze strony służb tut. Urzędu zostaną podjęte stosowne procedury prawno-organizacyjne umożliwiające rozpoczęcie odpowiednich czynności operacyjnych, porządkujących obszar szpecący miasto.

Aby usprawnić wszelkie działania instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne niezbędnie należy zabezpieczyć więcej funduszy potrzebnych na opracowanie długofalowych planów operacyjnych oraz na zapewnienie określonych środków technicznych

Szacunkowy koszt zadania: około 600 tys. zł

Źródła finansowania: budżet gminy 120 tys. zł
Jednostki Ratowniczo-Gaśnicze
Państwowej Straży Pożarnej
Komisariat Policji w Szczepieszynie

Planowany efekt zadania: Istotne zwiększenie bezpieczeństwa w zakresie ochrony mienia, zdrowia i życia mieszkańców.

System zarządzania i monitorowania

Być może najważniejszym problemem przy opracowywaniu Planu Rozwoju Lokalnego jest realna możliwość jego skutecznego wdrażania. Kadencyjność władz samorządu lokalnego, sprawia, że zawsze występuje niebezpieczeństwo rezygnacji z realizacji planu przez kolejne władze lokalne. Kluczowym znaczeniem w monitorowaniu i stymulowaniu realizacji zadań operacyjnych zgodnie z przyjętym harmonogramem, będzie monitorowanie przebiegu realizacji planu oraz ewentualne interweniowanie w przypadku stwierdzenia opóźnień lub nieuzasadnionej rezygnacji z realizacji zadania.

W tym celu opracowano standardową kartę realizacji Planu Rozwoju Lokalnego. Karta taka powinna być na koniec każdego roku wypełniana przez pracowników Urzędu Miejskiego, a następnie przyjmowana w formie uchwały Rady Miejskiej.

Wszystkie zadania ujęte w Planie Rozwoju Lokalnego są zgodne z priorytetami rozwoju gospodarki regionalnej.

Należy stwierdzić, iż realizacja wszystkich zadań ujętych w Planie wymagać będzie zaangażowania finansowego i organizacyjnego na najwyższym poziomie.

Znak	Zadanie	Planowane wydatki w roku	Poniesione wydatki w roku	Stopień realizacji zadania w stosunku do planu (%)	Podpis osoby odpowiedzialnej	Podpis osoby nadzorującej